

34-103

К.И.И.И.

~~2046~~

ВКП(б)-лөн

Стас муьыса
пролетарийяс
о т у в т ч о й!

XVII сjezd

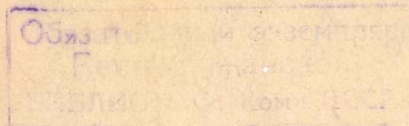

Л. М. КАГАНОВИЧ

СИТАЛНА № _____
Обл. Centr. Bibliotekalan

ОРГАНИЗАЦИОННОЈ ВОПРОСЈАС

(ПАРТИЈНОЈ да СОВЕТСКОЈ
СТРОИТЕЛЬСТВО)

КОМИ ПАРТИЗАТ
СЫКТЫВКАР — 1934

103
[Handwritten signature]

STALIA M.
Gen. Cent. Bibliothek

STALIA M.
Gen. Cent. Bibliothek
STALIA M.
Gen. Cent. Bibliothek

103

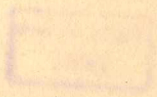
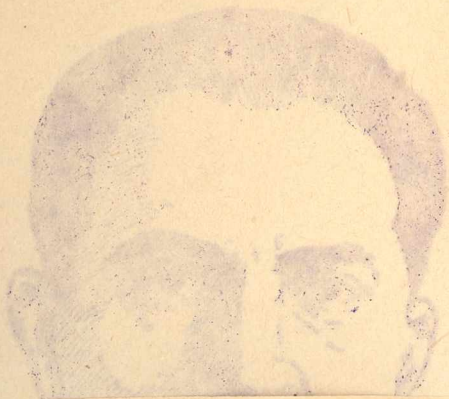
STALIA M.
Gen. Cent. Bibliothek

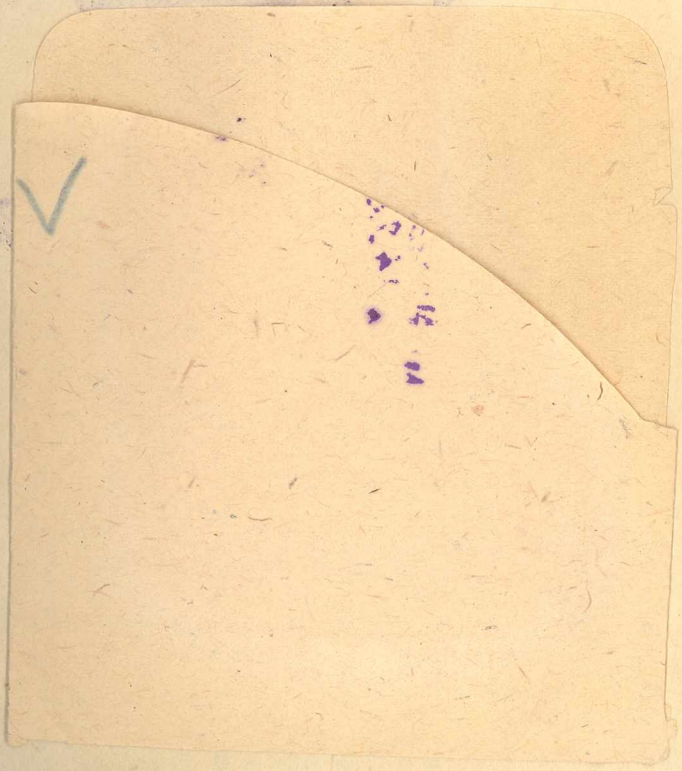
34-103

Прозрание
1950

ПРООН

30-1-1930

30-1-1930

46

Ставмуывьса пролетаріјјас, ӊтувтӊӊ!

ЗКП2.

К-12.

Л. М. КАГАНОВИЧ

48 64

ОРГАЊЗАЦИОННӊ ВОПРОСЈАС

(ПАРТІЈНӊ да СӊВЕТСКӊ
СТРОИТЕЛСТВО)

ВКП(б) 17 СЈЕЗД ВЪЛЫН ДОКЛАД

1934 в о, ф е в р а л ь б л у н

СИТАЛНА № _____
Ost. Centr. Bibliotekalen

~~СПЕЦИХРАНЕНИЕ
Коми республиканской
библиотеки им. В. И. ЛЕНИНА~~

КОМИ ПАРТИЗАТ
СЫКТЫВКАР 1934

915-2048
34-103

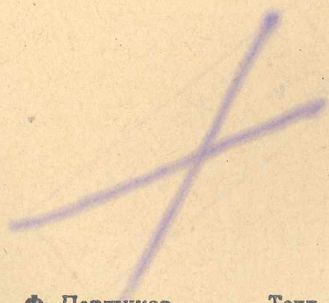
П-83-к

Н. П.

100

801-100

СЫКТЫВКАР
КОММУНИСТИЧЕСКАЯ

Редакторы: А. Надеев, Ф. Паршуков.

Техн. редактор М. Шестаков.

Партиздат № 27. Уполн. Облита № 706. Заказ № 479. Тираж 10.000 экз. Формат 62×94, 1/16 7 печ. листов. 36000 зн. в п. л. Сдано в набор 25/II-34 г. Подписано к печати 14/III-34 г.

Типография Коммунистическая, Сыктывкар, Коммунистическая, 2.

Јортјас! Организационној вопросјас видлавсѳны мјан сјездѳн медбѳрја вопросѳн. Талѳн закономерностыс зѳк тыдалана, сы вѳсна, мыј организационној вопросјассѳ лѳсѳдѳмыс ем политѳическѳј да економѳическѳј могјас, кодјасѳс партѳја сувтѳдѳс XVII сјезд вылын, бура олѳмѳ пѳртѳм вылѳ инструмент јостѳм. Организационној могјаслыс пыщкѳссѳ помѳз гѳгѳрвоны по-чѳ сѳмын мјанѳн мунѳм став тужлыс, социалистѳическѳј вермѳмјас тужлыс став ыжыдлунсѳ да смыслсѳ, гѳгѳрвоѳмѳн, мјан воѳѳ сувтѳдѳм став могјаслыс ыжыдлунсѳ гѳгѳрвоѳмѳн, кодјасѳс сещѳм тыдаланаа југдѳдѳс Сталин јорт аслас отчѳгнѳј доклад ыжыд прожекторѳн. (Куѳ аплѳдѳсментјас).

Быд сјезд мјан партѳјалѳн, ставмувывса пролетариатлѳн јурнуѳдана партѳјалѳн, ем ыжыд ѳсторѳическѳј пас ѳе сѳмын мјан странаын пролетарскѳј револуција кыпалѳм-паскалѳмын, но ѳ ставмувывса робѳчѳј двѳжењѳ кыпалѳм-паскалѳмын.

Мјан XVII сјезд, ыжыд сјезд ыжыд лењинскѳј партѳјалѳн, петкѳдлѳ зѳн ѳсторѳическѳј кадколаст, кодѳ жењыд срокјас серѳыс, но ѳгчыд вѳвлыгѳм пыщкѳс серѳыс, кадколаст, кодѳ пѳртѳс Сѳвет Сојузѳс ыжыд вына госуѳдарствоѳ, кодѳ бѳстѳс возынмуныс поѳцјас политѳическѳј, технико-економѳическѳј, војенној да културној боксањ.

XVII сјезд вывса Сталин јорт докладлѳн ставмувыв-ѳсторѳическѳј тѳдчанлуныс лѳѳ бурещ сыын, мыј тѳјѳ вѳлѳ отчѳг ыжыд переворотѳн вескѳдлѳм јылыс, кущѳмѳс ез-на тѳдлы ставмувывса јѳзлѳн ѳсторѳјасыс, сещѳм переворотѳн, кодѳ југѳдѳс важ економѳическѳј те-часногѳѳ да лѳсѳдѳс выл, колхозној стрѳј мјан странаѳс социалистѳическѳј индустриализациѳн под вылын.

Тажо вöлі отчот человечество мїллонјас воэын муныг медбур представїтелјас двїжењњоон вескöдлöм јылыг, наöн важ мїрыг тырбура да помöз мездыгöм вöсна да был соціалїстїческой общество вермöм вöсна тышын.

Бурещ та вöсна мїжанлыг гырыг вермöмјассö, мїжанлыг успехјассö конкретнöја кылöны да гөгөрвоöны не сöмын Совет Сојузса мїллоннöј массајас, но і ставмувывса пролетарїјас да увтыртöм јöзыс.

Нöтчыд вöвалытöм жењыд срокјасö странаöс соціалїстїческойа індустріалїзїрујтöм под вылын, візму овмöсöс технїческойа перевооружїтöмöн, кулачествоöс да мїжан партїяын классöвöј враглыг агентурасö—троцкїзмöс, вескыдыв, „шужавыв“ да быд дај став сїкас оппортуністјасöс—жугöдöм под вылын мї пöртїм олöмö пролетарскöј револуціјалыг зев сöкыд могсö.

Сталин јорт аслас докладын петкöдліс, кычі мї торпыріга, посны да јона посны крестана овмöса странаöс пöртїм странаö, кöні колхознöј стрöј—гырыг соціалїстїческой візму овмöслöн стрöј—помöз верміс, кöні овмöслöн соціалїстїческойа формасы лоö основнöј укладöн мїжан олöмын.

Збыл öд, мыјöн мї вöлім да мыјöн лоїм кымынкö воöн, кодјас торјöдöны мїжанöс XVI сјездсањ?

Мї вöлім промышленност боксањ öтїк медбөрö колöм странаöн, Јевропанын öтїк медса аграрнöј странаöн. Мї лоїм öтїк медса індустріалнöј странаöн став му вылын.

Мї вöлім поснїфїк, торпыріга да бөрö колöм візму овмöса странаöн. Мї лоїм органїзованнöј, ставмувылын медгырыг механїзїрујтöм візмуовмöса странаöн.

Мї вöлім пу гөрја странаöн. Мї лоїм трактора да комбайна странаöн.

Мї вöлім патрїархалшцінаа, средневековјöа да безграмотнöј странаöн. Мї лоїм, вескыджыка—лоам, грамотнöст да култура боксањ öтїк медвоэын муныг странаöн.

Мї јона колтычылїм воэын муныг капїталїстїческойа странајасыг војеннöј боксањ да век вöлім мїжанлыг їнтересјаснымöс весїг негырыг странајасöн топöдан угроза улын. Онї мї лоїм, кычі тајöс вöлі торја тыдаланаа петкöдлöма сјезд вылын, первокласснöј, зев

їон, вооружітчөм вынөн да өтік решајушщө
факторөн ставмуывса мір вөсна тышын
(аплодісментјас).

Мі перјім ставсө тајөс, јортјас, уналымда классөвөј
врајаскөд чорыд тышын, медбөрја капіталіс-
тическөј класскөд—кулачествокөд тышын. Сылы отсав-
ліс ставмуывса капіталізм вредітельство да контррево-
люціоннөј группајас котырталөмөн; сылы отсалісны мі-
јанөн пасвартөм троцкістјас, вескыдыв да „шугавыв“
оппортуністјас міјан асланым радјасын. Мі пасвартім
кулачествоөс, пасвартім вредітельскөј, контрреволюціон-
нөј группајасөс да оппортуністјасөс.

Кулаклөн вөліны зев гырыс вужјас економікаын, тајө
вужјассө міјан партія һещыштис тышөн. Тајө вөлі
өвік медтөдчана, ез-кө қик медтөдчанаыс, тыш капіта-
лізмкөд. Тајө тышыслыс төдчанлунсө да сөкыдлунсө
зев бура возыв адзыліс Ленин. Міјан партія XI сјезд
вылын сіјө виставліс:

„Уна міјан вөлі быдсама сікас пыран да петан ту-
јыс міјан політическөј да економическөј сөкыдторјасыс.
Мі вермам јона ошјысны, мыј мі өнөз кужлім іспөлујт-
ны став тајө тујјассө да петанінјассө унасікас ног
лөсөдлөмөз, унасікас обстојательствојас серті, но өні
міјан һекущөм петан тујјас абуөс. Леэөј тајөс міјанлы
шуны һөві содтытөг, сіз-кө та боксаһ, збылыс, „мед-
бөрја да решітельнөј тыш“ абу ставмуывса капіталізм-
көд,—сені һөшта уна-на лөб „медбөрја да решітельнөј
тышјасыс“,—абу, а вот роч капіталізмкөд, ськөд, коді
быдмө посөні крестана овмөсыс, ськөд, коді сьөн быд-
тыссө. Вот тані регыдја кадөн лөб тыш, кодлыс срок-
сө стөча оз поз урчғны. Тані лөб „медбөрја да реші-
тельнөј тыш“, тан сесса һекущөм, һі політическөј һі һе-
кущөм мукөд кыщовтөмјас озвермыны лоны... (XXVII т.,
235 містбок)

Роч капіталізмкөд тајө медбөрја да решітельнөј ты-
шыс ем медыжыд да медтөдчана эвеноыс міјанөн му-
нөм ыжыд тулөн. Тајө војасас мі нуім медбөрја да ре-
шітельнөј тыш роч капіталізмкөд, тыш, кодөс возыв
виставліс Ленин. Тајө тышсө геңіальнөја да
вермөмөн нуөдіс коммуңизм лөн ыжыд ар-

мија—мијан партија аслас вожд Сталин јорт-
вескөдлөм улын. (Гора аплөдисментјас).

Тажө тышыслөн итогыс—мијан странаын социалистичес-
көй экономикалөн зумыд фундамент, ставмуывса про-
летарскөй революциялыс поэцияжассө јонмөдөм.

Тажө тыш став кадјасас, став сөкыдторјас дырјис,
кодјас сулалисны мијан туй вылын, мунө-ө сорныис тор-
јөн бостөм странаын социалистическөй общество строї-
төм јылыс ленинскөй велөдөм вөсна тыш јылыс, мунө-ө
сорныис конкретнөй политическөй лозунгјас јылыс, му-
нө-ө сорныис сешөм гигантјас, кыз Магнитогорскөй да
Кузнецкөй строїтөм да освоитөм јылыс, совхозјас, МТС-
јас, колхозјас, ОРС-јас, отувјөн сојан столөвөјјас да с. в.
лөсөдалөм јылыс, мијан ленинскөй ЦК, да медвојдөр
Сталин јорт, вооружајтис да котыртис массајасөс вер-
мана тышјас вылө.

Тажө тышас да ужас Централнөй Комитет пыр төд-
чөдліс решајтана төдчанаунсө субъективнөй факторлыс,
решајтана значењнөсө лөвја јөз котыртчөмлыс, мобілі-
зуйтчөмлыс да лөсөдчөмлыс, кодјас вөчөны социализм-
лыс ужсө.

Мијан партија, сылөн Централнөй Комитет да Сталин
јорт,—тажө отувја, торјавтөм выныс партијнөй вескөд-
лөмлөн,—кужисны кыподны социализм вөсна тышсө збыл-
зевгырыс масштабјас судтаөз.

Тажөс бурещ і петкөдліс Сталин јорт, коді сетис
сјездлы отчет, көні тыдаланаа вөссө туй да условіјөјас
социализм вермөм вылө, көні вөчис анализ мунөм туйлы
да отщөщ индис боевөј, конкретнөй ужлы программа со-
циализмлөн воçө муныс армиялы.

Сталин јортлөн докладыс геніальнөја отлаалө жужыд
теорія, политика да организационнөй уж вопросјас.
Тажө көсјөмлөн да ужлөн отувјалуныс, политикалөн да
практикалөн отувјалуныс, коді петкөдлө мијан ленинскөй
ЦК-лыс ужсө, кулө подулөн став политическөй да орга-
низационнөй ужын, кодөс партија нуис, нуөдө да индө
нуөдны Сталин јорт вескөдлөм улын. (Гора аплө-
дисментјас).

ПЕРВОЈА ПЈАЌИЉЕТКА ВОЈАСӨ ПАРЌИЈА ОРГАЊЗАЦИОННӨЈ УЖЉӨН ЫЖДАЫС

Оргањзаціоннөј вопросјасө вужігөн колө шуны, мыј сјездлы вөзјәна теґисјаслы подув пыґдыс лөоны сјјө моґјасыс, кодјас вөліны сувтөдөма Сталин јортөн нөшта 1929 воын на ВКП(б) ЦК апрел төлысга пленум вылын, кор сјјө, вескыдывыв кежөм ердөдигөн, виставліс большевістскөј наступлењнө пышкөслун јылыс да пролетаріат диктатуралыс рычаґјассө перестроітөм јылыс. Сталин јорт виставліс та јылыс і мјјан парґјја XVI сјезд вылын отчотын, а сјґ-жө хоґајствењнікјас совешцањнө вылын 1931 воын, коді төдса кыґі мјјан вермөмјас вылө квајт історіческөј условіјө.

Первојја вѣтвөса план оләмө пөртөм-кө лөсөдіс став матеріалнөј подувсө мөд вѣтвөса план оләмө бура пөртөм вылө, код јылыс тани висталисны Молотов да Кујбышев јортјас, оргањзаціоннөј ужыс, кодөс нуөдөма первојја пјатіметкаын, лөґө мјјанлы өні воґө нуны, мөд пјатіметкаса моґјас серві, пролетаріат диктатуралыс став рычаґјассө перестроітөм да бурмөдөм.

Став ыґыд оргањзаціоннөј ужыс, став жуґыд перестројкаыс, кодөс парґјја нуөдіс тајө војасас, вөлі зөґнас вескөдөма став фронт паста соціалізм наступајтөмлыс медгырыс моґјассө оләмө пөртөм вылө.

Мјјан Централнөј Комітет аслас вескөдлөмын некор ез комтчыс сөмын лозунґјас вылын лөбө общепөмітческөј директывајас вылын. Сталин јорт, мјјан геґералнөј вѣзлыс өчереднөј моґјассө сувтөдалігөн, пырыстөм пыр сені-жө подулавліс тајө лозунґјас оләмө пөртөмсө оргањзаціоннөј ужјас куґа практјческөј планөн, сјјө лөбө мөд моґјас оләмө пөртөмлы тујјас да моґјас јылыс конкретнөј індөдјасөн.

Сталин жорт XVII сјезд вылын аслас докладын тӧдчӧдӧс, мыӊ „вермӧмыс ӧтчыӊ ачыс оз во, сӧӧс векжык кыскӧны“. Партия организаціоннӧй уж жылыс висталигӧн сӧӧ 14 жеӧныфӧк пунктјасын сетӧс, збылвылассӧ, тыр-бур отчет партија организаціоннӧй уж жылыс, сӧӧ тујјас жылыс, кодјас котыртӧны да подулалӧны вермӧмсӧ.

Партиялӧн организаціоннӧй ужыс бостӧс тајӧ војасас збылыс ӧтчыӊ вӧвлытӧм ыждадун. Вылыс стрӧйтӧм уна сурс выл предпријаттӧјас, МТС-јас, колхозјас, совхозјас лӧӧны политическӧй вӧчсӧ да партијалыс организаціоннӧй вескӧдлӧмсӧ материалнӧја петкӧдлысӧн.

Странаӧс индустриализирӧйтӧмын болшевицкӧй ӧдјас жылыс лозунг, вӧзму овмӧсӧс социалистическӧја перестроитан лозунг, техникаӧн овладејтан лозунг партија портӧс олӧмӧ, медеа војдӧр, массајасӧс мобилизӧйтӧмӧн, став прӧводнӧй ременјасӧс перестроитӧмӧн, на пыс медеа војдӧр профсоюзјасӧс, профсоюзјаслыс оппортунистическӧй тредјунионистскӧй элементјассӧ жугӧдӧмӧн, профсоюзјасӧс ударничества да соцордјысӧмлы, выл социалистическӧй уж методјаслы чужӧмбанӧн бергӧдӧмӧн.

Партия перестроитӧс ассыс радјасӧ прӧизводство вылын да колхозјасын, быд коммунистлыс цехын, бригадаын авангарднӧй организаторскӧй ролсӧ кыпӧдӧм вӧсна тышкасӧмӧн.

Вӧзму овмӧсӧс социалистическӧја перестроитан могсӧ вӧлі обеспечитӧма массајасӧс кулачествоӧс бырӧдӧм вылӧ сӧӧ коласјаслыс пыксӧмсӧ венӧм вылӧ мобилизӧйтӧмӧн, сӧктлы уна-уна сурс видлалӧм, чорыд болшевикјасӧс бӧрјӧмӧн да мијан став партијнӧй, сӧветскӧй да хоџајст-веннӧй организацијаслыс ужсӧ бурмӧдӧмӧн.

Сталин жорт висталис сурсјас выл предпријаттӧјас жылыс, кодјасӧс стрӧитӧма пјатӧметка војасӧ. Тајӧ лӧӧ, жортјас, мыӊ быдлун шӧркода мијан ештӧдсылыс да лезсылӧс ӧкымын предпријаттӧӧн. Став тајӧ сурсјас выл предпријаттӧјасӧ стрӧитӧм вылӧ ещана вӧлі најӧс планӧ сујӧмыд, ещана вӧлі сӧмјас лезӧмыд, колӧ вӧлі котыртны ассӧ стрӧјкасӧ, мӧд ногӧн-кӧ,—котыртны стрӧителнӧй аппаратсӧ, бӧрјыны јӧзӧс, а предпријаттӧсӧ стрӧитӧм бӧрын индыны выл јӧзӧс, котыртны вескӧдлан аппарат, востыны предпријаттӧјасӧ да освоитны најӧс.

1929-1933 војасо котыртöма 191 сурс колхоз, 7 сурс гөгөр совхоз, шöщ i трестіруйттöмјассо лыддöмөн. Тајо лоо, мыј быдлун шөркода котыртчыліс 120 колхозөн, 2 МТС-өн, 4 совхозөн. Тајо—шөркода, а ті төдэд, мыј міјан ужыс муніс ез öткода, вöліны лунјас, кор котыртчалісны ез 120, а 500 да унжык колхозјасөн. Татчö колö нöшта содтыны 150 сурс сајас вузасан једіница котыртöм, пјатіметкаöз нөтчыд вöвлытöм паскалом карса овмөсын важ карјасын карса предпріјатвöјас стрöйтöм да куш інын дасјасөн вым карјас, совхозјас, МТС-јас да вым заводјас гөгөр сурсјасөн вым поселеннөјас лөсөдöм.

Востöма 35 сурс ічөт да шөр школајас, 2 сурс школа фабрічно-заводскöј учеңичестволыс, 1000 рабфак, 2 да жын сурс техникум, сурс жын гөгөр вузјас, 400 сајас научно-исследователскöј институтјас, 23 сурс клубнöј тыпа учрежденнөјас, пöштi 20 сурс вым кінöустановкајас. Печат содіс 1189 гафетсаң 1928 воын да 3061 гафетсаң 1930 воын—10533 печатнöј гафетöз 1933 воын, некымын со сурс стөннöј гафет лыддөйтөг.

Став тајо стрöйкаыс муніс ез öтiк местаын, а ыжыд сөветсојузса шымыртны поэтöм став пространство пастаын. Уна карјас, предпріјатвöјас да колхозјас вöчöма абу культурнöј рајонјасын, көні емөс кадрјас, кужöмлун, ужлөн кушöмкө опыт, а зiк овтöм местајасын, куш му вылын, пусгырјас вылын. Төдвөйлө-кө бостны, мыј СССР-са став мед ылі пелөсјасын—Хібіносан да Кара-Кумөз, Ігаркасан да Ріонөз, Беломорско-Балтiјскöј каналсан да Турксібöз, Стіепрогрессан да Амурөз—нуөдчыліс чорыд стрöйтчан ужјас, код помыс некымын воөн збылыс зiкөз вежсiс міјан страналөн чужöмбаныс; гөгөрвоны-кө, мыј ставсö тајос стрöйтöмыс коріс практыческі-організаціоннöја обеспечітны тајо ыжыд ужсö јөзөн, вескөдлөмөн,—секі зiк лоо тыдалана міјан партіјалөн да сіјө Ленинскöј ЦК-лөн організаціоннöј ужын нөтчыд вöвлытöм ыждаыс. (Гора а плодiсментјас).

Лезöј меным подробнöја ље сувтлыны тајо војасса організаціоннöј уж став етапјас вылын. Тајо ескөн бостіс вывтi уна кад, да i ужыс тајо быдөнлы тыдалана выжын. Быд стрöйка, быд вым завод, МТС, быд колхоз,—

асныс асвестас вісталёны. Леаёй отчот вёчём могыс сувтлыны організацiоннёй уж узловёй пункт вылын—кадряс проблема вылө, јөзөс велөдөм, лөгөдөм, бөрјөм да јуклөм вылө.

1. Пјатілетка кыкмындааліс спеціалістјаслыгы

Ті төдәд, мыј кадряс јылыс вопрос лоіс өтік медсөкыд вопросөн соціалістическөј строітельствотоын. Важ спеціаліст кадряслөн ыжыджык јукөныс ез вермы ладмөдчыны, весіг аслас став көсјіг дырјыс, выл могјаслы, выл өдјаслы. Поаё аслыд мөвныштлыны болшевістскөј партіја радјасын-кө, важ болшевік радјасын, весіг Централнөј Комітетса шменјас костын лоіны јөз, кодјас ез выдөржітны болшевістскөј өдјассө, јөз, кодјас колісны бөрө да пыркалісны, кодјаслөн ез ло порокыс выл ыжыд ужлы,—то мыј вөлі уна важ беспартіјнөј спеціалістјаскөд, кодјас пыис унаөн петісны мјанлы өтдорлагерыс? Парыја ужаліс важ спеціалістјас пыис медбурјассө соціалістическөј строітельство бердө матыстөм вылын да медбурјас куаыс тајө могсө вөлі пөртөма олөмө. Мјан өні ем уна герој важ спеціалістјас пыис, но мыјкөмындаыс вежөртөмөн вредітіс, мыјкөмындаыс-жө лоі тужтөм выл методјаслы да ужалан гырыс өдјаслы.

Соціалістическөј производстволы ассыным, пролетаріатлы роднөј, команднөј состав лөгөдан мог вөлі дај колө ыжыд історическөј могөн соціалізм течөмын. Став јос луннас тајө могыс вөлі сувтөдөма Сталін јортлөн нөшта 1928 воын на, быдөнлы төдса вредітелјас шахтінскөј процесс дырјі.

Шахтінскөј процесс петкөдліс, мыј төдчана ыжыд јукөныс важ техническөј кадряслөн абу надежнөј да сөкыд кадө іаменьјатө пролетаріатлы. Мөдар боксаң шахтінскөј процесс, кызі і став мукөд бөрвывса процесјас, ердөдіс, мыј унаөн мјан коммуністјас пыис—вескөдлыс ужалысјас пыис, техника төдтөмла да сіјөс ас кіө бостны аілтөмла віқөдтөг ескісны тајө спеціалістјасыслы, ужалісны кызі омөлік сама „комісарјас“, штампутісны бумагајас, ез пырны делө пыщкас да сіјөн кокнөдісны вредітелјаслыс ужсө.

Унаон 1928 воын ез гөгөрвоны ыжыд төдчанлуно кәдрјас проблемалыс. Венјасын, кодјас вөліны тәні, тајо залас, Централнөј комитет пленум вылын частнөј организационнөј вопрос куға—Вузјасос да Втузјасос реорганизуйтөм жылыс да најос производственнөј наркоматјаслы сетөм жылыс, кодсурөыс сорнәтисны оппортунитетическөја. Сы вөсна, мыј најо мбө оз вөлі гөгөрвоны, мбө оз вөлі көсјыны социалистическөј стротелствоын большевистскөј размахсө, најо пыкәисны кәдрјас лөгөдан проблема мөгмөдөмлы. Ме вистала сјө пленум вылын Рыков да мукөд јортјас сорнәјас жылыс. Но вөліны секи і сещөм јортјас, кодјас сулалисны социалистическөј стротелство паскөдөм дор, но ез гөгөрвоны секи, мыј тајо организационнөј вопросыс лоө зев колана условјоон социалистическөј наступленьнөынвермөм выло.

Ті ставныд помнәтад, кущөм шуөмјас вөчис Централнөј Комитет 1928 вога јул төльсын, кущөм шуөмјас вөчис ЦК 1929 вога нојабрын, 1928 вога шуөмјас оломө пөртөм вәдлалөм мөгыс.

Централнөј Комитет став отчетнөј кадколастас чорыда да ләчләзлытөг бергөдчывлис кәдрјас жылыс вопрос динө, најос велөдөм да быдтөм куға ужсө стөчмөдөмөн да бурмөдөмөн. Централнөј Комитет ужалис тајо вопрос вылас не сөмын общнөј установкајас вәзөдлассан, но і велөдчөмлыс да производственнөј практикалыс качествосө бурмөдан вәзөдлассан, выл втузјас, техникумјас строитан, студентјасос бөрјан, велөдчөм ештөдөм бөрын најос производство выло ыстөм да с. в. вәзөдлассан.

Ләзөј, јортјас, вәјөдны таблица, мыј ми перјим ассынм советскөј производственно-технической интеллигенција лөгөдөмын:

Вузјас да Втузјас куға.

	1928 во	1933 во.
СССР-ын став отраслјас куға		
Вузјаслөн да Втузјаслөн лыд	129	600
Сені велөдчысјас (сурсөн)	160	491

Кыкмындаәсис Вузјасын да Втузјасын велөдчысјас пөвсын робочөјјаслөн прөчентыс: 1928 воын—25 прөч.

1933 воын—50 прөч. Вузјасын да Втузјасын велөдчыг-
 јас пөвсын коммунистјаслөн прөчентыс 15 пр-саң 1928
 воын содиc—22 прөч-өз 1933 воын, а комсомолчјаслөн
 лыдыс—19 прөч-саң 1928 воын 30 прөч-өз 1933 воын.

Первојја пјавілетка војасө Вузјасыс да Втузјасыс ле-
 зөма 170 сурс специалист, а куш өтк 1933 воө—37 сурс
 специалист.

Та вөсна став отрасјас куза вышшөй образовањһоа
 специалистјаслөн лыдыс 179 сурссаң 1928 воын содиc
 703 сурсөз 1933 во заводитиг кезлө.

Техникумјас куза.

	1928 во	1933 во
Техникумјаслөн лыдыс	1033	3522
Техникумјасын велөдчыгјаслөн лыд (сурсөн)	188	672

Техникумјасын велөдчыгјас шын робочөјјаслөн прө-
 чентыс 25 прөч-саң 1928 воын кыптис 41 прөч-өз 1933
 воын, а комсомолчјаслөн прөчентыс—36 прөч-саң 1928
 воын 42 прөч-өз 1933 воын.

Первојја пјавілетка војасө лезөма техникумјасыс 309
 сурс мортөс, а өтк 1933 воө—153 сурс морт.

Та вөсна шөр техническөй образовањһоа специалист-
 јаслөн лыдыс СССР-ын кыптис 313 сурссаң 1928 воын
 669 сурсөз 1933 во заводитиг кезлө.

Тажө лыдпасјасыс висталөны лыд боксаң гырыс
 эдвигјас јылыс. Но нөшта-на гырысөс колічество
 боксаң вежөмјасыс ассыным специалистјасөс лөсөдө-
 мын, велөдчөмылыс качествөсө кыпөдөмын, мијан хожај-
 ственно-техническөй кадрјасыс техническөй квалифика-
 цијасө да политическөй чужөмсө вежөмын.

1928 воын унжык вышшөй учебнөй заведењһөјасыс ез
 вөвны техническөјјасөн. Невескыда гөгөрвосылыс поли-
 технизм, лөсөдлісны быдтор төдыс специалистөс, коді
 унаыс төдліс мыјтеныд колө і мыј оз ков, сөмын мед-
 еца төдліс сјө удыс техникасө, кытчө сјөс мөдөдліс-
 ны. Мі чорыда вејим Втузјасыс ужалан сестемасө, про-
 изводственнөй практикасө да специалистірујитим Втузјасөс.
 Ез ло, ферг, кушөм-сурө вежөдлөмјастөг. Унаыс выв-
 ті вежөдлісны рамкајасөс специалистјасөс лөсөдөмыс-

лыс. Но сурдс вѣчыс перестројкаыслон вѣлі вескыд. Ме ог кѣсы таян шуны, мыј мѣян-нын ставыс бур. Вузјасын да Втузјасын велѣдчѣмлон качествыс век-на нѣшта чотѣ. Шуам, таян ичмѣ архитектурнѣ кадрыс лѣсѣдѣмлы, кодјас мѣд пјавѣметкаын бостѣны торја ыжыд тѣдчанлун. Онѣ мѣянаы колѣ јонжыка вѣдѣдѣныны велѣдчѣм качество ылаѣ, подготовка качество ылаѣ.

Тѣ-кѣ бостад тѣдвылаѣ, мыј лѣзѣм спецѣалистјаслон лыдыс сѣтѣ-нын тѣдчана сѣдѣм, мыј 1934-35 војасын мѣ бостам резулгатјас 1931-32 вога котыртѣм наборлыс, то лѣас гѣгѣрвоана, кызѣ мѣ лыд боксаы і качество боксаы бурмѣдѣм кадрыс лѣсѣдѣм.

Сталин јортлон истѣорѣческѣ лозунгјасыс: „Тѣхнѣка реконструкция кадын рѣшѣйтѣ ставсѣ“, „болшевикјасы колѣ овладејтны тѣхнѣкаон“, кыпѣдѣсны ыжыд энтузѣизм да велѣдчѣмѣ кыссѣм коммунистјассаы, возын муныс беспартијнѣ робѣчѣјјассаы да колхозныкјассаы. Мѣян партијаон ыжыд организѣационнѣ уж нуѣдѣмлон Сѣвет Сојуз пѣрѣс паскы да тѣхнѣкаѣ велѣдчана странаѣ. Мѣ завѣсѣтам онѣ бостны гырыс плодјас Сталин јортѣм сѣтѣм таян истѣорѣческѣ дѣрѣктивѣјасыс да пырам мѣд пјавѣметкаѣ том пролетарскѣ команднѣ кадрыс јонмѣм кѣстакѣн, торја-нын промышленностын.

Гырыс промышленностын помалѣм высшѣј образованьѣда спецѣалистјаслон лыдыс сѣдѣ 13,7 сурссаы 1928 воын 50,7 сурсѣз 1933 воын; ештѣдѣм шѣр образованьѣѣалѣн—10,5 сурссаы 1928 воын 71,8 сурсѣз 1933 воын; а став спецѣалистјасыс практикјаскѣд ѣтщѣщ—100 сурссаы 1928 воын 331 сурсѣз 1933 воын.

Тѣм спецѣалистјас, кодјас помалисны вузјас да тѣхнѣкумјас первојја пјавѣметка војасѣ, лѣѣны жынсысунжык став спецѣалистјас пѣын. Станкостројѣеньѣын—66 пр., авѣопрѣмышленностын—70 пр., нефтын—68 пр., изшѣмперјѣмын—58 пр., автотракторнѣј промышленностын—60 пр. да с. в.

Команднѣј должностјас ылын прѣзводствѣын—цѣкса начальникјас пѣын, најѣс вежыѣјас пѣын да сменаса начальникјас пѣын том спецѣалистјас лѣѣвы: сѣд металургиаын—65 пр., автотракторнѣјын—62 пр., стрѣител-

нөјын—62 пр., електрпромышленностын да енергети-
каын—64 пр.

Сталин ыма автозаводын став команднөј сос-
тавыс жынјыс петөма робочөјјас пые первојја пјати-
метка војасө.

Міјан талун ын емөс сецдөм фактјас, кор зөң завод-
јас, зөң цехјас вескөдлыссөны сөмын том специалист-
јасөн, кор унаөн міјан том специалистјас пөвсыс ужалө-
ны оз омөлжыка, а буржыка, не сөмын важ специалист-
јасыс, но і мукөд иностраннөј специалистјасыс.

Ме ескөн вермі вайөдны пример Сталиногорскөј хим-
комбинат востөмвылө Орджоникидзе јорткөд міјан ветлөмыс
Мі адылім сені өтк том профессорөс, коді помалис
вуз сөмын 1931 воын. Сіјө перјис профессор ымсө збылвы-
лыс, ез сіңі, кыңі мукөддырјыс бөстөны профессор ымсө
кыңсурө, сің таң (серам), а шедөдіс тајө ымсө збылвылыс.
Тајө Гельперін јортыс, кор сіјө ужалис Березникса азот-
нөј завод вылын, раңис, вьлмөдіс катализаторјас, чукөр-
тіс да леңис експлоатаціјаө куш советскөј специалистјас
вынөн сінтез вөчан өтө колонна. Америкаңечјас, кодјас
сувтөдісны тајө колоннасө, ез вермыны леңны сіјөс сы
вөсна, мыј сені вөліны конструктивнөј тырмытөмторјас.
Гельперін јорт, өтвылыс том инженер Моносовічкөд, ве-
жіс колонналыс конструкціјасө да куңис сіјөс леңны.
Талун сіјө ужалө бура. Јапонјасаң сіјөс корісны кон-
султант пыңды вьл завод стројка вылө. Но тајө том
советскөј профессорыс фелікатнөја налы шуис, мыј сы-
лы некор, міјан асланым ужыс тырмас. (Серам, ап-
лодісментјас).

Пөңис ескө вайөдны уна зев төдчана примерјас та-
лантывөј јөз јылыс, кодјас быдмісны пјатиметка војасө.
Ме ескөн вермі виставны Бутенко јорт јылыс, 1931 во-
саң партијаса шлен, коді неважөн-на вөлі слесарөн да
коді помалис втуз 1928 воын. Віт воін тајө Бутенкоыс
муніс практическөј стаж—сменнөј инженерсаң, начал-
ныкы отсасыссаң, доменнөј пач начальниксаң, Сталин
ыма заводса главнөј инженерсаң—донбассын ыжыд
металлургическөј заводуын технческөј директорөң.

Орджоникидзе:—дај сіјө өні вежө заводса директор
Манајенков јортөс.

Саркісов:—І зев бура ужалө.

Кагановіч:—зев бур. Со нөшта аккумуляторнөй трестын директор Адміралскөй порт, коді чужіс 1902 воын да неважон-на вөлі воэмөстчыс комсомольскөй ужалыс-ын. Тажө директорыс помаліс втуз 1928 воын, быдміс производство вылын да өні бура ужалө аккумуляторнөй трестса директор сөкыд уж вылын.

Почіс ескөн вайөдны сурс прімерјас, кор төрытја сөд уж вөчысјас лоіны бригадјасөн, мастерјасөн да технїкјасөн. Тажө—сіјө тышлөн резултат, кодөс партіја паскөдіс пролетарскөй кадрјас вөсна.

2. Кызі партіја јонмөдіс ужалысјасөн колхознөй сїктөс

Торјөн колө сувтлыны візму овмөслы кадрјас јылыс. Тані сіз-жө, кызі і промышленностын, паскөдөма міжан-лыс технїческөй кадрјас лөсөдөм.

Візму овмөслы кадрјас лөсөдөм

	1928 в.	1933 в.
С-х. вузјаслөн да втузјаслөн лыд	30	116
С-х. технїкумјаслөн лыд . . .	204	928
С-х. вузјасын да втузјасын велөдчысјаслөн лыд (сурсөн) . . .	29	99
С-х. технїкумјасын велөдчысјас-лөн лыд (сурсјасөн)	30	121

Леқөма с.-х. вузјасыс первојја пјатїметкаын 29 сурс, а 1933 воын—6 сурс; с.-х. технїкумјасыс—первојја пјатїметка војасө—67 сурс, а 33 воын—31 сурс.

Та вөсна, первојја пјатїметка заводїтїгөн кө візму овмөсса производстоын СССР-са Госплан лыдпасјас сертї ужаліс помалөм с.-х. образовањнөа 18 сурс спецалїст, то 1933 во пом кежлө ужалө производстоын (рајоннөй візму органјасөс щөц бөстөмөн) помалөм с.-х. шөркөф да высшөй образовањнөа 126 сурс гөгөр спецалїст, мөднөг-кө—сөдөмыс 7 пөв.

Серт, міжан јона-на абу тырмымөн мөгмөдөма візму овмөслы технїческөй кадрјас коланлунсө. Но візму ов-

мөсын торја жога бөрја војасас сувтіс вескөдлыг орга-
низаторскөј кадрјас жылыс вопрос.

Промышленност-кө ачыс верміс лоны істочнікөн
ассыс кадрјассө содтом былө, то візму овмөсын тајө
почанлуңјасыс бөрја кадөңыс вөліны зев ічөтөс, оз-кө
ков шуны уңжык.

Сіктлы, коді сувтіс соціалізм значја улө, колө вөлі
отсавны карсаң, і тајөс міјан партіја вөчіс. Важ кадјас-
саң торпыргалөм сікт ез вермь сетны аспыщыс колана
мында вылекаса организаторјасөс гырыс соціалістичес-
скөј візму овмөслы, кушөмөн лөоны колхозјас, МТС-јас
да совхозјас. Татыс петіс мог—сетны сіктлы јөзөс бо-
кысаң, сетны сылы чорыд ужалысјасөс пролетарскөј
карыс, кодјас ескөн сіктын вермісны лөсөдны зумыд
партіјөј организација, вермісны ескөн дорны большевик-
јасөс, быдтыны кадрјасөс да лөсөдны резервјас, кыс
ескөн бөрыннас почө вөлі боставны вескөдлыс состав
міјан соціалістическөј візму овмөслы.

Ті повнитад 25 сурс робочөјөс мөдөдөм. Тајө вөлі
медвоңа восков. Первојја каднас најө отсалісны да
ворсісны бур ром, но тајө лөі тырмытөм вынөң сіктөс
выл колхознөј туј вылын помөң јонмөдөм былө.

І вот Сталин јорт, љенінскөја сіктыс положеннөсө
донјалөмөн, сувтөдіс мог—лөсөдны сіктын выл органи-
зација—політотделјас, мөдөдны сетчө карыс відлалөм,
јон јөзөс, кодјас ескөн вермісны пөртны өлөмө партіја
воңын сулалан могјассө.

Кор мі заводітім на сөмын політотделјассө котыр-
тавныс, кушөмсурө јортјаслөн вөліны полөмјас,—кызі нө
сіјө вылысаң мөдөдөны сіктө ужалысјасөс, кызі тајөс
гөгөрвоас крестьянство. Талун мі кылам ыжыд гө-
лөс, уна дае мілмон крестьяна сөлөмсаң, код-
јас вескыда ошкөны політотделечјасөс, кызі
большевик-организаторјасөс, кызі сешөм јөзөс
кодјас өтувтөны колхознөј массаөс больше-
вістскөј колхозјас вөсна, колхозніклы за-
жіточнөј, культурнөј өлөм вөсна тыш былө. (Го-
ра аплодісментјас).

Кор мі заводітім бөрјыны ужалысјасөс політотдел-
јасө, Сталин јорт торјөн індываліс—вічөдөј, медем міјан

тан ез вѳв огульнѳ мобилизаторскѳ подход, бѳрјѳ бид мортѳс торјѳн; бура тѳдмалѳ бид индѳм мортѳс торјѳн; бѳрјѳ гырыс јѳзѳс, ѳѳѳи артастѳг, мыј учреждѳнњѳс да организацијас кутасны норасны; бура бѳрјѳ, сы вѳсна, мыј ти мѳдѳдѳд јѳзѳс, сиктѳс вужвыјѳныс перестроитѳм вылѳ.

Сы могыс, медым бѳрјыны ѳѳик политѳтѳелечѳс, мијанлы ковмывалѳс видлавны 5, а мукѳд дырјыс 10 мортѳс. I ез сы вѳсна, мыј сјјѳ јѳзыс вѳлны омѳлѳс, а сы вѳсна, мыј политѳтѳелјасѳ ми бѳрјим медбурјасѳ. Вѳли локтасны јѳз да вескыда бѳрдѳны—мыјла ти менѳ бракујтад политѳтѳелас? Ти корид менѳ, но он-кѳ кѳсјѳ мѳдѳдны начальникѳ—мѳдѳдѳј сјјѳс вежысѳ, инструкторѳ.

Политѳтѳелјасѳ мѳдѳдѳм гѳгѳр коммунистјас пѳвсын паскалис бидса движењѳ.

Ми котыртим ѳѳик группа армијаса ужалысјас пѳвсыс. Армија сетѳс мијанлы политѳтѳелјасса начальникјаслыс первојја группа 300 мортыс. Тајѳ вѳли первојја отрад зумыд, јѳн, зев тѳдчана јѳзыс. (Аплодисментјас).

Сиктѳ мѳдѳдѳма 18 сурс саяс политѳтѳелечѳс, на пышкыс: 58 пр. робѳчѳј; 38 пр. 1920 воѳзса партстажа; политѳтѳелјасса начальникјас пѳын 1920 воѳзса партстажаыс 79 пр; 45 пр.-ыслѳн политѳтѳелјасса начальникјас пѳын ем высшѳј парвѳјнѳј мѳбѳ высшѳј общѳјѳј образовањѳ; 46 пр. шѳр образовањѳ.

Политѳтѳелјасса ужалысјасѳс кынѳи бид област мѳдѳдалѳс јѳзѳс сиктјасѳ, колхозјасѳ. Ње тыр лыдпасјас серѳи, 23 област мѳдѳдѳсны 40-50 кымын сурс ужалысѳс сиктѳ. Централнѳј Комитетѳн политѳтѳелечјасѳс мѳдѳдѳмыс тојыштѳдѳс областјасѳс да крајјасѳс.

Политѳтѳелјасса начальникјас пѳыс жын дорсыс ѳе ещажык—Москваыс да Ленинградыс јѳз, Москва да Ленинград—тајѳ кык столицаыс честѳн тыртѳсны ассыныс мѳгнысѳ страна воѳын. (Аплодисментјас).

3. ЦК јѳнмѳдѳс ужалысјасѳн виѳму ужалан да ыли крајјасѳс.

Торјѳн колѳ пасјыны местајаслы ѳтсѳг сетѳм, најѳс ужалысјасѳн јѳнмѳдѳмѳн. Сјездјас костын Централнѳј

34-03

516-5402

Centr. Bibliotekalan

Комітет сәтис 45 сурс ужалыгос (XV да XVI сездјас костын сәтәма вәли сәмын 10 сурс ужалыгос). Мөдөдөм јөзлөн лыд сәдөмыс ез ускөд мөдөдан јөзылыг кәчәстәосө. 70 пр. сәјас на пәыс пәрәснә партијәә 1920 вәыс һе сәржык; жын дәрәыс унжык—вөвлөм рәбәчөјјас; 62 пр. ыслөн ем помалөм высшөј либө шөр әбразованһө.

Мөдөдөма ужалыгәсәс ЦК-сан: Уралө—2238 мортөс; Рытывыв Сібырө—2240; Асыввыв Сібырө—1381; Ылі Асыввылө—1913; Шөр Аңјәә—1927; Кәзәкстанө—2261. Тәзікөн, аңјәтскөј крајјас да республікајас бәстәснә пәштә 12 сурс ужалыгос. Бөр налыг бәстәма (вәжләсөм, мөдләә вужөдөм да с. в.) 1800 ужалыгос.

Уна ужалыгәсәс мөдөдөма мөдгырыг вәзму ужалан рајонјасө: Украинаө—5581 мортөс; Вөјвыв Кәвказө—3197; Улыс Волга Крајө—2140; Шөр Волга Крајө—1625; ЦЧО-ө—1788. Җәһнас тәјө рајонјасыс бәстәснә 14 сурс сәјас ужалыгос; бәстәма налыг 3 сурс. Област, кытчө мә мөдөдәм ег уна јөзөс, сәјө Закавказјө. Централнөј Комітет вәрмө пасјыны, мыј бөрјә вәјасәс Закавказјө-сә республікајасын јона төдчана бура быдтыгсәөнә выл ужалыгәс. (А плодә сментјас.)

Централнөј Комітет ужаләс кваләфәцірованнөј рәбәчөј ләсөдөм вылын. Шуам, ЦК вәскөдлөм улын комсомол да профсәјузјас һуөдәснә ыжыд уж јөзөс Уралса вым стрөкәјас вылө мобәлізүјтөм куңа. Либө вәт өнә ләсөдәснә выл технәчәскөј комбәнатјас—ЦК һуөдө Москәвскөј да Ивановскөј областса текствәщәкјасәс шөр Аңјәә да Рытыввыв Сібырө мөдөдөм вылө мобәлізүјтөм. Сөмын 3 вә чөжөн мәјан комсомол мобәлізүјтәс 66 сурс рәбәчөј-өс Уралө-Кузбәсса прәдпрәјәттөјас вылө, 35 сурс донбәссө, 7 сурс Стәләнградса тракторнөј заводө, 10 сурс Мәтрострөј вылө, 6 сурс сәвјәә органјасө, 20 сурс вөрләзән ужјас вылө, 3 сурсыс унжык СВК-ө да с. в.

Тырымөһ ставыс тәјө, мөдым гөгөрвонә сәјө органәзәцәоннөј уж ыжда јылыс, кодә петкөдчө һе сөмын кад рјас ләсөдөмөһ, сәдөмөһ да јуклөмөһ, һә і выл прәдпрәјәттөјас, учреждәһһөјас да с. в. ләсөдөмөһ.

Төдөмыс, кад рјасәс ләсөдөм да јуклөм куңа мәјан һөшта уна-на тырымөһторјасыс. Абу-на бырөдөма ужа-

лысјасос бөрјөмүн огулнөј мобілізаторскөј подход; ужалысјасос торјөн бөрјөмыс да кужан-верманлунсө налыс торјөн арталөмыс абу-на тырмымөн.

Медса гырыс тырмытөмторјөн лооны: јөзсө бура бөрјөм сувтөдтөм, најө јөзсө ңе диплома сертї, а практїческөј уж сертї торјөн доңјалөм сувтөдтөм; сїјө јөзсө кыпөдны да выдвїтны кужтөм, кодјас тужоны сы вылө; уна вузјаслөн да торја-нын технїкумјас ужлөн омөл качества уж.

А медса ыжыдыс—вїсөмјас, кодјасос ердөдїс Центральнөј Комїтет ізшөм перјан промышленност да көрттуј транспортын прїмерјас вылын—уна јөзлөн канцеларїјајасө сїрасөм-сїбдөм.

Спеціалїстјасос канцеларїја ужјас вылыс производство вылө вуждөдөм куца ужјасыс, кодјасос нуөдөма ізшөм перјан промышленностын да көрттуј вывса транспортын, сетїсны-нын төдчана резултатјас.

Бостам-кө, Донбассын 1933 вога март 1 лун кезлө ужалїс 643 горнөј інжеңер, на пыщкын участокјас вылын сөмын 26 морт; октябр 1 лун кезлө ужалїс-нын 854 морт, на пыщкыс участокјас вылын 350 морт. Участокјас вылын ужалысјаслөн лыдыс содїс 13 пөв. Ставыс інжеңерјасыс да технїкјасыс участокјас вылын 1933 вога март 1 лун кезлө ужалїсны 228 морт, а октябр 1 лун кезлө—1120 морт. Содөмыс 5 пөв.

Көрттујјас вылын ужалїс 1933 вога јул 1 лун кезлө медгырыс депојасын 446 інжеңер, октябр 1 лун кезлө 976 інжеңер. Ставыс октябр 1 лун кезлө депојасын, вагоннөј участокјас вылын, станціјајас вылын, туж да сьязь дїстанціјајас вылын ужалїс 1012 інжеңер да 7575 технїк, а октябр 1 лун кезлө ужалөны 3095 інжеңер да 14342 технїк, мөднөг-кө шуны—көрттуј транспортса улыс эвенојасын ужалыс інжеңерјаслөн лыдыс содїс 3 пөв, технїкјаслөн—2 пөв.

Шахтајаслөн да көрттујјаслөн опытыс петкөдлө, кушөм гырыс позанлунјас емөс та боксаң народнөј овмөсса став мукөд отраслјасын.

Но тырмытөм-на лоө сөмын вуждөдны јөзтө улысса эвенојасө. Мыла штатјас чїнтөмлөн резултатјасыс војдөр мїжан вөліны ез сещөм эффективнөјөс? Сїјө сы вөс-

на, мыј штатјасыс чинтывсылсны вылыссаа да улӧз
вужвыјоныс перестројкатӧг, организаціоннӧј
течасногсӧ да отчетностсӧ вежтӧг. I сӧмын
штатјас медбӧрја чинтӧгӧн, кодӧс вӧлі нуӧдӧма ЦК шӧк-
тӧм сертӧ ЦКК НК-РКІ органјасӧн, заводӧтӧма, збы-
лыссӧ абу-на колана чорыда, аппаратыслыс ассӧ
структурасӧ вежны.

Ројзенман:—збыл сіјі!

Кагановіч:—Не сӧмын предпріятвӧ вылын, но і це-
хын, участок вылын неведкыд организаціоннӧј течасног
дырјыд да функціналка дырјыд ужалысыд вермас
вӧчны оз уж, оз техничeskӧј вескӧдлӧм, а кабалајас гіж-
ны, отчетјас лӧсӧдлыны да с. в. кызі тајӧ унаыс-на ов-
лӧ ӧні промышленностса уна предпріятвӧјас вылын,
транспорт вылын, МТС-ын да совхозјасын.

Тырмытӧм-на ыстыны јӧзӧс улысса эвенојасӧ.
Кадрјасӧс воӧ быдтӧм виӧдлас куӧа, најӧс социалисти-
чeskӧј строітельство практика вылын воӧ велӧдӧм виӧд-
лас куӧа, сіјӧ честнӧј болтун тӧпсӧ бырӧдӧм куӧа, код-
јас јылыс зев гӧгӧрвоана висталис Сталин јорт, ыжыд
тӧдчанлун кутӧ канцеларско-бјурократичeskӧј метода вес-
кӧдлӧм бырӧдӧм, исполненнӧ проверка лӧсӧдӧм да Ста-
лин јорт отчетнӧј докладын сетӧм індӧдјас сертӧ ужсӧ
воӧ вылӧ перестроітӧм.

Кор јӧз тырӧмаӧс канцеларшцінаӧн да общцӧј ре-
волуціјас гіжӧмӧн, најӧ оз адзыны „мыј сурӧсӧ“, најӧ
оз адзыны ловја јӧзсӧ. Најӧ оз адзыны выл мастерӧс,
выл инженерӧс, выл техникӧс, оз адзыны выл уж герој-
јасӧс, оз адзыны комсомолецјасӧс, кодјас быдмӧны да
кодјасӧс поӧ сувтӧдны выл уж вылӧ.

Кор шуӧны, мыј мјан абуӧс јӧз—сіјӧ абу збыл. Јӧз
ем, і талантливӧј јӧз, колӧ кужны најӧс адзыны, кыпӧд-
ны, сувтӧдны колана местаӧ. Колӧ кужны збылыс на-
јӧн вескӧдлыны.

Меставылӧ сувтӧдӧм ужалыстӧ колӧ велӧдны, кыпӧд-
ны сіјӧс ужаліг мозыс сы могыс, медым сіјӧ ез пыр-
кав, медым сіјӧ ез буссы. Колӧ кадыс кадӧ ветӧктор-
јӧн чышкыштаыны буссӧ, кодӧ сы вылӧ усӧ. (Герам,
апломісментјас.)

4. Соціалізм стрöитан öнija кадын организаціоннöй вoпрoслöн тöдчанлуныс.

Мi вужим гырыс тышjasлыс ыжыд војас да мi вöчам XVII сјезд вылын iтoгјас асланым вермöмјаслы.

Мi вöчам тајö iтoгјассö oгö асланым вермöмјасөн ышњасöм вылö, кодјасөн законнöја oшјысам. Тајö iтoгјассö мi вöчам oгö академическöй, историческöй виöдлас боксаң, а кызи бoјеч-революционерјаслөн армия. Мi виöдлам мунаң тyј вылö, медем колöм кадга урокјас вылас видлавны да јостыны ассыным öружјöнымöс локтан гырыс тышјас вылö.

Мiјан вермöмјасыс лeзöны мiјанлы јөнмöдны тышсö организаціоннöй тырмытöмторјаскöд. Мiјанлы колö закреплaјтны первојја пјaтiлеткaың перјöм вермöмјассö, кыпöдны ужлыс качествосö да стрöителство пафос дiнö содтыны освојењнö пафос.

Ыжыд вöли ыждаыс мiјан организаціоннöй ужлөн. Тајöс вöчигөн быт вöли лoöны нелучкijас,—кызи i вымыс стрöитöм завод вылын, торја пeлöсјасын чукöрмылис јoг i ыжыд стрöикaлөн шыбласјасыс. Öнi колö весасыштыңы, вaјöдны ставсö пöрадoкö.

Мiјанлы колö чорыда ердöдавны ассыным тырмытöмторјассö. Нaјöс критикyјтöмыс нöвтi оз чiнты мiјанлыс вермöмјасöс. Мöдapö, сiјö петкöдлö ассыным вың гöгöрвоöм, пролетарият дiктатура организм јонлуно, зумыдлуно чорыда ескöм.

Тeвiсјасың, кодјас вöзјыссöны XVII сјездлы, виставсö:

„Öнi, кор партијалөн генералнöй тyјвичыс вериc, кор партијалыс политикaсö проверитöма олöмнас, не сöмың партијаса шeнјас уж вылын, но i миллионјас рoбoчöјјас да ужалыс крестанаөн,—став ыжданас сувтö организаціоннöй уж политическöй вескöдлöм вестöз кыпöдан мoг. Сy вöсна организаціоннöй вoпрoс, подчiнoннöй вoпрoсөн политикалы колöмөн социaлeвическöй стрöителствоың вoзöвылö вермöмјас перјöмың век-жö бoстö торја ыжыд значењнö“.

Лeњiң да Сталин нeйтчыд индылисны, мыј организаціоннöй вoпрoслөн гвoздыс јöвöс бöрјöмың да iс-

полънънѣ прѣверитѣмъ. Тажѣ кык проблемаыс торјѣдтѣм вылѣ мѣда-мѣдыскѣд јѣтчѣмаѣс. Нажѣс вескыда могмѣдѣмыс оз вермы лоны мјан сѣветскѣј да парвјнѣј органјаслыс течасногѣ да ужалан сѣстемасѣ перестро-иттѣг.

Функціоналка дырјѣ, кодѣ чужтѣ обезмѣчка, оз поѣ сувтѣдны стѣч оператѣвнѣј вескѣдлѣм, оз поѣ перјыны быдмортѣн чорыд кывкутѣм, а сѣѣ-кѣ оз поѣ сувтѣдны быдлуна да бура исполънѣнѣ прѣверитѣм. Функціоналка дырјѣ да зугсѣм течасног дырјѣ сѣдѣны штатјас шѣр да вылѣ ѣвенојаслѣн. Талун ужалысѣс вужѣдасны производ-ство вылѣ, аскѣ најѣс бѣр кыскасны полѣдѣм канцеларѣ-јасѣсѣ.

Вот мыјла мѣ сувтѣдам став органѣзациѣннѣј вопрос-јасѣсѣ ѣкеущѣма торјѣдтѣг, комплекснѣја: ј јѣзѣс бѣрјѣм, ј исполънѣнѣ прѣверитѣм, ј органѣзациѣннѣј течасног ве-жѣм, ј вескѣдлѣмын канцеларско-бјурократѣческѣј ме-тодјас бырѣдѣм.

Колѣ вескыда шуны, мыј вескѣдлѣмын канцеларско-бјурократѣческѣј методјасыс, руководствосѣ общѣј прѣ-казјасѣ важѣдѣмыс, адмѣнѣстраѣвнѣј вескѣдлѣмсѣ збыл-вылѣ хоѣѣствованиянѣкѣд јѣтны кужтѣмыс, функціоналшѣци-на,—ставыс тајѣ лоѣ вескѣдлѣмын буржуазнѣј методјас-лѣн колѣсѣн. Унаѣн мјан, кѣѣ ј честнѣј, бур хоѣѣствен-нѣкјас да вескѣдлысјас оз гѣгѣрвоны вескѣдлѣмсѣ мјан-нын сувтѣдѣм да вескѣдлѣмсѣ буржуазнѣј странајасын сувтѣдѣм костын вужвыјѣныс торјалѣмсѣ.

Ѣкѣн ставмувылын органѣзациѣннѣј вопрос оз су-лав да оз вермы сулавны сѣщѣм јѣса да сѣщѣм паскы-да, кыѣ сѣјѣ сулалѣ мјанын. Капѣталѣзм оз ѣнѣтересујт-чы, ез тѣдлы дај оз тѣд страналыс, кыѣ ѣѣѣ овмѣслыс, економѣка котыртан проблемасѣ, сы вѣсна, мыј сѣјѣ пан-ыд муно капѣталѣзм пыщкѣсыслы. Весѣг торја капѣталѣ-ѣческѣј прѣдпрѣјатѣѣлѣн мѣбѣ трѣстѣлѣн органѣзованност-ыс зев относѣтѣлнѣј. Бурѣщ та вѣсна ј пазалѣсны мелкобуржуазнѣј ѣѣеологјаслѣн, Оуенлѣн да мукѣдлѣн, став утопѣческѣј бѣстсылѣмјасыс капѣталѣѣческѣј озмѣсѣ органѣзованност элементјас сужѣм куѣа, ассѣ капѣталѣзмсѣ бырѣдтѣг. Бурѣщ сы вѣсна ј пазалѣ-ны социал-фашѣстјаслѣн, да налы отсасысјаслѣн—мјан

вескыдыв оппортунистяслөн, монополијојас, картелјас да трестјас паскалём под вылын „организованној капитализмлыг“ теорија подулавны бостчылёмјас. Збылвылассё ми адзам, мыј капиталистяслөн монополијојас, картелјас да трестјас котырталёмён производстволыг анархијасё небжодны бостчылёмјасыс кинёмё оз вайодны.

Буржуазној государственној аппарат, буржуазној министрествојас овмёсён оз вескөдлыны. Буржуазно-государственној аппарат јонжыкасё ворсё помещејско-регулативној ром, вижө капиталистяслыг интересјассё революционној робочөјјаслы паныд, а быд предпријатвөён вескөдлө ачыс капиталистыс.

Сижө-жө кадө мијан—социалистическөј обществоын—политическөј да хожајственној вескөдлөмыс өтувјалунсё нуөдө бурөщ государство.

Ачыс организационној вопроссё сувтөдөмыс мијан торја јоса петө прометариат диктатура пышкөсыс, социализм строитан могјас пышкөсыс. Ленин да Сталин ез өтчыд төдчөдлыны, мыј буржуазијас вермём бөрын, власт бостём бөрын медыжыд да медса сөкыд мог—сижө выл общественној отношењөјас котыртан мог, производство мунём да продуктајас, кодјас колёны дас миллионјас јөз олём вылө, јуклём план сертө сувтөдөм мог.

В. И. Ленин шулывліс: „бура вескөдлөм могыс колө, ескөдны кужөм кынзи, гражданскөј војнаын вермыны кужөмыс кынзи, практикескөја организутны кужөм. Тајө-медса сөкыд мог, өд делөыс мунө дас да дасјас миллионјас јөз олөмлы меджужыд, экономическөј подув выл ногөн лөгөдөм јылыс. I тајө медблагодарној мог, өд сөмын сјјөс могмөдөм бөрын (медгырыс да медтөдчана вијасөдыс) почас шуны, мыј Россия лоис не сөмын советскөј, но i социалистическөј республикаөн“ (Том XXII, 442 листбок).

Сталин јорт сјезд вылын петкөдліс, кушөма өнија кадө, кор ми лөгөдим сурсјасөн выл предпријатвөјас, кор јона содисны массајаслөн корөмјасыс, кор быд ужалыслы колө ужыслыс быд посныдиктор төдөм, кор социалистическөј уклад „ем өтнасөн ыжыдалыс да став народној овмөсын зик өви командујтыс вын“, кушөм јоса сувтөдөсны организационној вопросјасыс.

Сіё условіёжасын, кор социалистическёй овмёс сувтё чік ётік командуйтыс вынён оз торја учасокјас вылын, а хоҗајствовањё нуёдан став пастаас, ужсё омёла сувтёдёмыс, омёла управлајтём, ісполњенё проверітём омёла нуёдём вескыда пыкёны производітельнёй вынјас паскалёмсё, освојенё мојјас да став народнёй овмёсёс техническёја реконструірујтан мојјас олёмё бура пёртёмсё.

Первоја пјатілеткаын історіја ез сетлыс мјанлы җекущём җужёдчёмјас странаёс індустріалізірујтём нуёдёмын, мёд пјатілеткаын мјан абуёс җекущём җужёдчёмјас выль техникаён освоітан-овладејтан ужын, олёмлыс выль формајас освоітан да јонмёдан ужын. А тајё ужсё нуёдёмыс лоё сёмын мјан оргањізованност саяын, сёмын промышленостын, транспортын, візму овмёсын, вузасёмын да с. в. уж сувтёдём саяын. Стамін јорт шуіс сјезд вылын, мыј мјан ужын прорывјасыс да тырмытёмторјасыс кывкутёмыс ёнісањ усё дассыс-ёкмыс паяс оз „объектīvнёй“ условіёјас вылё, а мјан ас вылё, сёмын мјан вылё.

Оргањізационнёй вёпрос бостліс ыжыд места мјан строітельство став етапјасын, а ёні сіё бостё нёшта жужыд да решајтана тёдчанлун. Став ыжданас сувтёны оргањізационнёй вёпросјас бурёщ ёні—классјастём социалистическёй общество строітан кадын. Колхозынкё бригадајас мёбё совхозлён јукёдјасыс омёла котыртёмаёс, сені-кё омёла сувтёдёма уж, җелучкіакё іспользујтёны ужалан кёлујјас, тајё бригаданас мёбё совхознас вескёдлыс-кё оз лучкі тёд візму ужалан ёнја машинајас, трактор да комбајн-кё сылы „пемыд вын“, тајё ставыс кучкё социалистическёй візму овмёс јонмёдём куҗа, пыкё социалистическёй общество строітёмсё. Мјан партіја ужён ёні смысмыс да пыщкёсыс, кор социалистическёй экономикалы дёсёдём подув вылын мунё социализмыс став зданёсёс лептём, сыын і лоё, медым җепосредственнё котыртны тајё стројкасё, котыртны та вылё массајасёс.

Кыпёдны партіјалыс оргањізационнёй ужсё сіё політическёй вескёдлём вестёҗ—тајё лоё обеспечітны кола-

на од генералнōй вѣ олōмō пōртōмалы, колана од соци-
алистическōй общество стрōитōмалы. Щук организацион-
нōй комтчōмсō бырōдōм сайн лоō і вѣл техника да
вѣл предпрїятвōјас одјōжык освоитōм, щук тасайн лоō
колхозјасōс организационнōја јонмōдōмыс да најōс кум-
турнōј да зажитчнōј социалистическōй олōм очагјасō
пōртōм.

Быд болшевик вежōртасōч колō воны, мыј организа-
ционнōй вопросыс сувтōдчō оз кызі механизмыс поснї-
дїк тырмытōмторјас бырōдōм—организационнōй
вопроссō сувтōдōма Централнōй Комїтетōн
Сталин јорт возмōстчōмōн сещōм-жō паскыда,
жущōма вōлі паскōдōма тыш мїјан партїја ге-
нералнōй тујвѣ вōсна. Партїјалōн генералнōй вѣ-
чыс вермїс. Тајō гōгōрвоана быдōнлы. Сы сертї кыпōд-
евлїс і организационнōј уж, но сїјō комї бōрō, сїјōс-
колō кыпōдны политическōй вескōдлōм судтаōч, мōд пїа-
тїлеткаса гырыс могјас масштаб вестōч.

Мїјанлы организационнōй вопроссō колō вїдлавны не-
сōмын сїјō мїбō мōд вылыса организацијасōс перестро-
итōм вїзōдлассан, но і став организацијасōс перестро-
їтан вїзōдлассан, заводсан, фабрїкасан, колхозсан,
МТС-сан, магазїнсан, болнїчасан да с. в., мōдног-кō
шуны—сїјō чвенојассан, кōнї вōчсōны материалнōј бла-
гајас, кōнї вōчсō збыл олōм.

Вопроссō тащōм ногōн сувтōдōмыслōн прїмер пыд-
дї лоō Централнōй Комїтетлōн їзшом промышленност
јылыс шуōм.

II. ВЕСКӨДЛАН СОВЕТСКО-ХОҖАЈСТВЕН- НӨЈ ОРГАНЈАСОС ПЕРЕСТРОИТОМ.

Оргањизационнөј вопросјас сөкыд промыш- ленностын.

Ог кут тани паскыда сувтлыны ізшом јылыс, кыңи сiјө вопросыс зоңнас сулалө. Гөгөрвоана өвiтор, мың тaјө вопросас, кыңи һекөн мукөдлаын, вөли обесечiтөма јiтөд политическо-хоҖајственнөј мог да сiјөс оргањизационнөја разрешiтөм костын.

Сеңом векни iнөс, кыңи iзшом промышленностлыс колтчөм, венан политическөј да економическөј мог вөли обесечiтөма Централнөј Комитетөн сеңом оргањизационнөј меропрiјaтвөјасөн, кыңи вескөдлөмын канцеларско-бјурократическөј метод куҖа кучкөм, кыңи квалифицированнөј инженерно-техническөј вынјасөс вескыда проiзводство вылө вужөдөм, кыңи функционалкакөд тыш, вескөдлөмын обезмчкакөд да уждонын уравниловкакөд тыш. Тајө оргањизационнөј меропрiјaтвөјасыс, кыңи төдам, јона паскалисны Донбасс јылыс шуөм рамка сaјө. Тајө меропрiјaтвөјасыс лооны медыжыд оргањизационнөј җвенои мијанлыс хоҖајственнөј, государственнөј да партијнөј уҗ перестроитан став сiстемаын. Тајөс докaжитөма-һын. Селөыс абу сьын, медым чiнтыны штaтјас да сесса вожын мыҗи најө бөр полдiсны. Колө вежны сiстемасө.

Партија дыр ноксiс Донбасскөд, но сы вөсна, мың медгырыс оргањизационнөј вопросјасөзыс ез воыны, доддыс коллис места вылас вөрҗөдтөг. Выработка нормајаслөн торјавлөмыс, лыдыс вөли вывти уна. Сiјө нормајасыс лыддысгiсны дас сурсјасөн. Сiң, сөмын өти Красногвардејскөј рудоуправлењнын најө вөлины 12 сур-

сөз. Леңом „Нормировочникјасын“ индөма вөлі отбојнөј молотокјасөн ужалыс забөјшщикјаслы 1500 норма. Весіг сещөм кокны ужлы, кызі конвейерлыс рештакјассө новлөм, вөлі лөсөдөма 400 норма саяс. Робочөјјас, төдөмыс, ез вермывны төдны ассыныс нормајасын сө да расценкајассө тоннаыс лөбө вагончыкыс.

Тыдовтчисны бригадирлөн, сесатниклөн да участокса начальниклөн власткуттөмыс, профессияјас вывті торјавлөм да функционалка шахтаөн вескөдлөмын, кодјасөс вайөдлісны тешкоф выјөз. Сесатниклы лөбө участкаса начальниклы-кө колө вөлі зөңтыны врубовөј машина, сылы вөлі лөө корны шахтаөс механичирүтан јукөдын јуралыслыс, коді пукаліс муверкөс вылын, медым сижө ыстис сылы слесарөс. Вагоңеткајас-кө забуритчисны да туј торкеіс, то участокса начальниклы колө вөлі корны туј овмөсөн јуралыслыс, код сиз-жө пукаліс муверкөс вылын, медым сижө ыстис ремонтнөј робочөјјасөс. Медбур инженерјас, техникјас пукалісны трестјасын, рудоуправленнөјасын да шахтоуправленнөјасын. „Ошкөм“ мөгыс бур ужалысјасөс вужөдлісны канцеларияө. Тајө лыдыссылыс „кыпөдөмөн“.

Ті төдөд ЦК-лыс первојја шуөмсө, а сесса сы бөрсө леңом положеннө шахта јылыс, рудоуправленнө јылыс да трест јылыс. Тајө положеннөас мө заводітөм бригадирсаң да сесатниксаң, производствоса меулысса клеточкасаң, сетөм правајас участкаса начальниклы, мөмөдім уж да уждон нормирүтан, механизјас зөңталан да с. в. вопросјас. Оргвопросыс ізшөм промышленностын мөмөдөма чорыда да пыдысаң. Резултатјас быдөнлы төдсаөс.

Ізшөм прөмер вылын тыдалө, кызі колө чөнтавны штатјас, вежлавны төчасног да кушөм резултатјас почө шөдөдны. Со прөмерјас „Ілмич“ шахта вылын („Каді-јевугол“) март 1 лун кежлө вөлі 171 служашщөј, а 1934 вога јанвар 1 лун кежлө—84, кык пөв ещажык. А инженерно-техническөј ужалысјаслөн лыдыс, кодјас ужалысны улын, забөјын, сөдіс 13 морт вылө. Служашщөј-јассө кык пөв чөнтөмөн шахта ізшөмсө 1932 во сөртө сөтис кыкпөв унжык: 157 сурс тонна пыфөі 286 тонна,

содтөдөн тыргыс плансо 12 прөч. былө. Чорыда чинтө-
ма отчотност. ЦК шуомөч-кө шахтаыс должөн вөлі сет-
ны 64 форма куза 51 1/2 сурс показателјас төлысөн,
өні сјө отчотностсө чинтөма 7 пөв. Піс акјас лоіны
ешажык, бумагајас локөны ешажык, а
ішомсө кутісны перјыны унжык.

Мајын украинаса донбасслөн суткіса шөркоддем
перјомыс вөлі 121 сурс тонна, нојабрын—134 тонна,
содөмыс 11 прөч. былө. Мајын өтік ішом перјыс ро-
бочөјлөн производительностыс вөлі 36 тонна, октабрын
42 тонна, содөмыс 16 прөч. былө. Содис робочөјјаслөн
уждон: мајын вөлі 118 шәјт, октабрын—150 шәјт, содө-
мыс 18 прөч. былө. Функціоналка бырөдөм чорыда чін-
тіс механізмјас жугласөм. Шуам, „Льміч“ шахтаын (Ка-
діјевогөм) 1932 воын вөлі 31 гырыс аваріја врубовөј
машінајаслөн, а 1933 воын сөмын-нын—19; 1932 воын
көнвейернөј приводјасын вөлі 14 аваріја, а 1933 воын—
6. Колө шуны, мыј 1933 вөса аваріјајасыс унжыкыс
усөны первојја во жын былө, мөд во жын былас најө
пөштө ез вөвны. Сјө-жө шахтаын вөлі ішом озырмөдан
торја јукөд. Участокса начальник пөштө нөтө ез кывкут
ішом качество вөсна. Өні јукөдсө бырөдөма да ішом-
мыслөн зольностыс јона чініс.

Озырмөдан јукөдсө бырөдөмыс озырмөдіс ішомсө.
Өтік јукөдөн мө „гөмжыкөс“, зато шахтаыс лоі озыр-
жык ішомөн. (Герам).

Ферт, і ішом промышленностина перестройкамд
ез помас. І сеніна емөс уна шахтајас да трестјас, код-
јас јмыс пөчө шуны: вөтлы ывлатө өчөсөд, сјө пы-
рас өшіңөд. Ме тані шуа бюрократическөј ывлавыв јы-
лыс. Сені нөшта колөна тыш, колө ісполненьнө про-
верајтөм, дај ышығасны оз пөч, но мө век-жө вермам
шуны, мыј ішом промышленностид организационнөј
вопросад медвозын став мукөд промышленностис.

Артыштис-ө став промышленност ішомлыс урокјас-
сө? Ме должен вескыда шуны, мыј донбасслыс урокјас
міјан промышленностин омөла-на да тырмытөма ар-
тыштөма.

Міјан заводјас удалөны, ферт, буржыка сы сертө, ку-
шөма ужавліс донбасс реорганизацијаөчыс. Тані унжык

культураис, робочојјассөс буржыка котыртөма. Но ор-
гаңизационнөј зүгинјасыс да вескөдлөмын кывкуттөмыс
уна, да сы вөсна колө пырыспыр перестроитны ужсө
став промышленностыг изшом прімер вылын. Тајө
сетас поңанлун воңө вылө кыз поңө јонжыка іспользујт-
ны гырыс производственнөј мощностјассө.

Бостны-кө, заводөн вескөдлөм да заводлыг цехјас-
көд јітчөм, мјанлы колө шуны, мыј сені колөма-на нөш-
та функціоналшщіна, кызі тајө вөлі шахтаын. Цех, өтко-
давны-кө сіјөс шахтаса участоккөд, оз-на бост сещөм
места, кущөмөс сылы колө бостны да кущөмөс өні боо-
тө шахтаса участок. Заводса управлењнө өнөң на јеш-
щөн сещөм тураса, мыј отсөг сетөм пыфди сіјө унаыс-
на мчкө цехјассө. Управењнө, функціоналнөј сектор-
јас да цехјас костын мунө помаслытөм гјјасөм, коді
падмөдө ужсыс цехса началькисө. Унжык-на сыыс,
цехјас пышкас унаыс артмывлөны цехса начальник да
сіјө аппарат костын формалнөј воысөмјас.

Бостам, шуам, Мытшщінскөј вагонстроителнөјзаво-
дөс. Сені тыдалөны заводөн бјурократическөја-канце-
ларскөја вескөдлөмлөн став петкөдласјасыс, функцио-
налка аппарат течасногын да штатјаслөн полдөм. Заво-
доуправлењнөын ем 14 отфел, көні ужалөны 367 морт.
Сыыс кынзі, заводса цехјасын 234 служашщөј. Заводын
став ужалыс 3832 морт дінө тајө лоө 16 прөч.. Дірект-
тор кынзі заводын емөс: техническөј діректорөс вежыс,
матеріально-хоңајственнөј јукөд куңа діректорөс вежыс,
робочөј снабжењнө куңа діректорөс вежыс, производ-
ственнөј отфел, производство дастан отфел, главнөј ме-
ханіклөн отфел, техническөј контрол отфел, планово-
экономическөј отфел, кадр сектор, спецотфел, іспол-
нењнө контрол, централнөј бухгалтеріја, коммерческөј
отфел, коді јуксө фінансовөј подотфел да снабжењнө
да сбыд подотфел вылө, фелөјасөн вескөдлан јукөд,
кладовөј, капиталнөј строітельство јукөд, робочөј снаб-
жењнө јукөд.

Став тајө аппаратыслы, раз сіјө бостө жалөвањнө,
„колө“ гјжны. І гјжөны. Деревобфелочнөј цехын, шуам,
57 робочөј вылө јанвар төлыс чөжөн вөлі гјжөма
7 сурс нарад. Гјжлісны нарадјас і сен, көні поңө вөлі

овны некушома гижастог, дај тазсö гижасöны весиг и инженерјас. Весшөрö кодсурö чајтöны, мыј став инженерыс, кодјас вескалöны заводö, зағимајтчöны производствон. Уналы на пыс щöктöны ужавны канцеларшщина вылын заводын и цехын. Производство мунанинас, феталјас вöчанинас, најöс чукöртанинын инженерјасыс нöшта еща-на—55 инженер пыс Мытшщинскöј заводын 36 ужалöны заводоуправлењö аппаратын да сöмын 19 цехын. Ти-кö луасыштад мукöд заводјасын, сиз-жö ташöмторјас адҗад и сетыс.

Сфирекција унжыкыссö вольтсö цехса начальниккöд оз вескыда ачыскöд, а функционалнöј јукöдјас пыр. Цех, шуам, бостö ассыс плансö кык јукöдыс: сиз шусана производственно-плановöјыс, кодлы могөн пырö конкретнöј задањнöјас урчитöм, а мукöд петкöдласјас куҗа задањнöсö сижö бостö плано-экономическöј јукöдыс, да унаыс овывлö сизі, мыј воҗада да мöд јукöдыслөн задањнöјасыс торјалöны.

Вывти уна функционалнöј отделјас оз вермыны не вайöдны лишнöј гижасöмö, кывкуттöмö да ковтöмног вескöдлöмö. Ме верми-на ескö вайöдны уна сещöм тешкод-примерјас, кызі быдсикаса отделјас, заводоуправлењнöлөн гижасöны цехса начальникјаскöд да кызі бөрјаясыс шемöсөн лепталöны пелпомјаснысö. Мытшщинскöј заводын öти пöрыс мастер, цехын начальник, висталис: „һинöм он вöч, налөн бумагајассö гижöмыс мунö карандашсö јирöм вöсна“. (Герам).

Со мтејнöј цехса начальник Катков јортлы щöктöм-јас. Промсанитаріја уж нуыс гижö: „34 вога I-19 луныс не сорөн сетны лыдпасјас ташöмторјас јылыс: цехлөн кубатураыс, быд цехын робочöјјаслөн лыд, сиз-жö торја-сменајасын; обрубнöјјас куҗа—наждакјаслөн да барабанјаслөн лыд; механической куҗа—экраникјаса наждак-јаслөн лыд; подсобнöј помещењнöјас куҗа—мыссан-дозјын мыссанроҗјаслөн да уборнöјјасын пукаланин-јаслөн лыд: цехјасын би рытын да војын; мтејнöј цех куҗа—унаö мивја да кушома тыртöма вагранкајас; корјасö сетсö спецпакöм да кызі сижöс мыскалöны да зонта-лöны; механической цех куҗа—трансмиссияса моторнöј станокјаслөн да станокјаслөн став лыдыс; куҗнечыс—

нерпөн ломтан пачјаслөн, парөвөј мөлөтјаслөн да горн-
јаслөн лыд“, да с. в. Гіжөдјасөн, помтөм јуасөмјас, функ-
ціоналној јукөдјасан бумагајас маңитөны цехса началь-
көс цехөн вескөдлөм куџа аслас вескыд могјасыс.

Цехса началькыкы-кө мылаакө колө шыөдчыны заво-
доуправлењыөө, јөз куџа сылы ковмас шыөдчыны—
ужалан вын медалан да вөтлан јукөдө, ломтас јылыс
вопрос куџа—мехаңическөј јукөдса ењергбјуроө, матери-
алјас јылыс—снабжењыөө јукөдө, чертожјас јылыс—
производство дастан јукөдө, программа јылыс—произ-
водственнөј да плано-економическөј јукөдјасө, тариф-
јас да нормајас јылыс—тарифно экономическөј секторө
да. с. в.

Тажө функционалној системаыс вескыда вайөдө сетчө,
мыј дїректор, кодї цехјасөн ачыс оз вескөдлы, заңмайт-
чө общцөј приказјасөн. Со өтї приказ сїјө дїректорыс-
лөн заводын међико-саңитарној да химическөј служба
котыртөм јылыс.

Сїјө заводитчө таџ: „Капиталистическөј мир пөдө мирө-
вөј криџис шемилө костын“. (Залын с е р а л ө м ө н
в ö р ö м). Вескыда Мануїмскөј јорткөд конкуренцијал
(С т а в ö н с е р а л ö н ы). „Нуөдө выл война кежлө мыј-
вермөмгыс лөсөдчөм. Најө корсөны жужыд политичес-
көј да экономическөј криџисыс петан тујсө став стра-
најасыс робочөјјасөс да ужалыс крестана массаөс нар-
төтөм чорџөдөмөн да оружјөөн ускөдчөм лөсөдөмын,
медга вөјдөр СССР-лы воча. Сы вөсна мїјан мөгөн
лоө СССР-лыс дорјысан вынсө јонмөдөм, а тајө арт-
мас заводлыс промфинплан тыртөмөн да содтөдөн тыр-
төмөн“.

І тајө абу случајнөј приказ. Ачыс Хрунїчев јорт уџа-
лыс абу өмөмк, но тајө, јортјас сїјө уџлөн сџы. Сы-
лөн уна таџөм приказыс.

Сџерт, промфинплан вөсна да дорјысан вын вөсна
агїтїрујтны колө. Но кор оператївнөј вескөдлөм вежсө
ва кїстөмөн мїбө болгөмөн, то секї оз артмы нї уџыс,
нї агїтацијаыс. Сещөм вескөдлысјасыс, тыдалө, вескөд-
лөм кывсө гөгөрвоөны, кыџї кїөн шенасөм. (Ге-
рам).

Тани со уна сорнітісны качество вѳсна тыш јылыс. Сіјѳ зїк вескыд. Но завод вылын функціоналкатѳ колѳмѳн качество вѳсна тышыд, тѳдѳмыс, сѳктаммас. Кымыныс вѳлі локтан заводад да јуалан: мыјла брак, мыјла шыкѳдісны деталсѳ? Вочавїѳны: мыжа проектјас јукѳд мїбѳ производственнѳј процессјас котыртан јукѳд, сетїсны не вескыд чертѳожјас. Јуасан проектјас јукѳдын: мыјла шыкѳдїд? Да вот цехын абу лучкї. Тажѳ і ем кывкуттѳмыд, кодї артмѳ функціоналканад, кодї оз лез адзыны бракыс мыжајассѳ.

Ме лыѳѳа коланаѳн торја внімањњѳ пуктыны технологїческѳј процесс котыртѳм вылѳ. Сїјѳс унжыкыссѳ торјѳдѳны цехјасыс. Донбассовечјас повњїтѳны быдѳнлы тѳдса ОПППОТ, кодї вѳвлї шахтајасын да кызї шахторјас пус-пас вѳчїсны тајѳ „производственнѳј процессјас проектїрујтан да уж котыртан отѳелсѳ“. І вот, вѳлѳмкѳ, заводјас вылын сїјѳ-жѳ, сѳмын мѳдногѳнжык, ѳнѳз-на век ем.

Заводјас вылын емѳс производство дагтан јукѳдјас, а технологїческѳј процессыс торјѳдѳсѳ цехыс. Цехса началњїкјас—заводын основнѳј команднѳј выныс—њекущѳма оз участвуйтны тајѳ зевколана ужас, а налѳн озыр опытыс нѳвї оз їспѳлзуйтчы технологїческѳј процессѳ лѳгѳдѳмын (первојја да медколана уж), кодї урчїтѳ чертѳожјассѳ, материалјассѳ, вѳчан ногсѳ, деталсѳ вѳчны колан кадсѳ да с. в., ѳерт, колѳ цехјасѳс јїтны технологїческѳј процесс лѳсѳдѳмкѳд. Тыдалѳ, заводоуправлѳњњѳын колѳ лоны торја конструкторскѳј бїуро, кѳнї ескѳн цехса началњїкјас вермїсны бостны медгырыс їндѳдјассѳ мїбѳ сетавны мыјкѳ заказјас кодѳс. Конструкторјаслы, кодјас лѳсѳдісны сїјѳ мїбѳ мѳд деталсѳ, машїналыс сїјѳ мїбѳ мѳд јукѳд, колѳ лоны вескыда цехын да сенї отсавны освоїтны сїјѳ јукѳдсѳ. Производствоса ѳнїја отѳелјас-жѳ унжыкыссѳ сујѳны канцеларїјаѳ прїдпрїятѳтѳын технологїческѳј процесс лѳсѳдан зев колана ужсѳ.

Со, шуам, Стамїн нїма автозаводын дїректор Лїхачѳв јорт вылногалїс асыс заводоуправлѳњњѳсѳ, ез Мышїщїнскѳј завод моз да производство проектїрујтан отѳелсѳ вежїс аслыс сїкаса нѳвыжыд технологїческѳј

бјуроо, кодї ужалө заводоуправленњө бердын, сетө обшщөй вїзсө технологїческой процесслы, а конструкторской вынїассө сетїс цехјасө. Став деталјасыс конструирутчöны цехјасын цехса начальїкјас вескөдлөм улын да сенї-жө вöчсöны. Талөн резултатјасыс, төдөмыс, төдчасны, најö-нїн емөг.

Сталин нїма автозавод прїмерыс тыдалө, мыї оз став заводјасас, ферт, ужыс мун сїз, кызї Мытїшцїнскöй заводын. Но унжык заводјасас функционалшцїнаыс мыкө мында ем, унжык служащїöыс заводјасын—функционалнöй жүкөдјасын ужалысјас, кодјас быдөн торїөн сетöны щöктөмјас цехса начальїкјаслы. Цехса начальник вылө, а цехын мастер вылө, кызї производствойн основнöй команднöй вын вылө, öнї нöшта кыз колө курс абу-на бостөма. I мogyс сулалө сыын, медем быд промышленнöй жүкөд сертї, быдөнлы öткод-шаблоннöй рецепттөг, конкретнöя перестроїтны ужсө заводоуправленњөјаслыс, цехјаслыс сїзөн, медем їзшом промышленност прїмер сертї јонжыка чїнтыны да ордны канцеларшцїна да бюрократїзм, да јонмөдны ролсө мастерлыс да цехса начальїклыс.

Тайө їнмө i строїтельствојаслы. Мыїөн заводїтчасны стрöйтны, сїзїкөн пырыс-пыр лөсөдöны строїтельствойн уна лыда аппарат. Меным аслым долїс вїзөдлыны öтїк сещөм стрöйка вылө, көнї лөсөдөмаөг 30 жүкөд. Рөбөчөјјаслы некөн овныс, аппарат улө-жө бостөмаөг велыжыд керка.

Народнöй овмөсса став жүкөдјасөс технїческойа реконструирутөм, выл вез гырыс прїпїяттөјас стрöйтөм, механизированнöй да автоматїзированной технїка олөмө пöртөм корöны став производственнöй процесслыс выжыд лөсөдөмлун да стрöйност. Сы вöсна, кызї некор, колө чорыда нуөдны једїноначалїјө промышленност управленњөса быд чвенојасын. Мастер ем тырправаа вескөдлыс участокөн, цехса начальник—тырправаа вескөдлыс цехөн, заводса дїректор—тырправаа вескөдлыс заводөн, сы вылө сетөм став правајасөн, објазанностјасөн да ас уж куҗаыс кывкутөмөн.

Выл техника чорыда корö техническöй вескöдлöм жонмöдöм. Сы вöсна мастер, цехса начальник, заводса директор вермасны лоны производство вылын збылвылö командирясөн сöмын секi, кор најö вескöдлöны производствын оз сöмын хожајственнöй, но i техническöй процессясөн. Öтщöщ техническöй персонаалы, да медса воз мастерлы да цехса началькылы, колö вескöдлыны не сöмын машинаясөн, но i жöзнас, ужсö организујтöмөн да нормирујтöмөн, уж донөн.

Промышленност став перестройкаын, да i не сöмын промышленностын, медыжыдыс—чинтыны вескöдлöмын эвенојаслыс лыдсö. Öнiја да öнöз вöвлöм нол эвеноа пыдди лöсöдны кујимэвеноа система, а нöшта буржык—кыкэвеноа, кызi, шуам, промышленностса кущöмсурö жүкöдјасын öнi лöгöдiсны öтувтчöмјас да уна трестјас бырöдöмөн.

Сöкыд промышленностөн вескöдлан шөр да вышöй эвено куза Наркомтажпром, Централнöй Комитет шуом серви, нуöдiс жона тöдчана перестройка. Поснöдöма бура уна отраслевöй главкiјас конкретнöй вескöдлöм бурмöдöм могыс. Вескыда аслыс Наркомтажпромы подчинтöма уна предпрiјаттöјас. Опыт вынсöдö зiк вескыдлунсö вел уна предпрiјаттöјасöс вескыда аслыныс наркоматјаслы подчинтöмлыс. Бырöдöма уна трестјас да пöшти став öтувтчöмјасыс.

Кущöм позанлунјас востö мијанлы организационнöй вопроссö лучкiа могмöдöмыс аппарат чинтöм боксан, сылыс ужсö бурмöдöм боксан, петкöдлö пример авиационнöй промышленностлөн: Глававiапромын вöли бырöдöма кык трест—самолотостроительнöй да моторостроительнöй. Ачыс Глававiапромыс вескыда јiтчiс заводјаскөд. Кыкнан трест кузаыс чинтöма, тајiкөннас, 440 морт. Административнöй рөскөдјас тајö трестјас кузаыс вöлины 3 миллион гөгөр шайт. Кыкнан трестсö бырöдöма, но авиационнöй заводјас ужалöны оз омöлжыка, а буржыка.

Серт, сöкыд промышленностөн вескöдлан управленьнö перестройкаын мыјкö мында уж вöчöма, но медэща колö, торја-нын Сталин јорт доклад бöрын, вöдитчыны кывјасөн: „перелом ем“, „индыссöны сдвiгјас“. Көч Наркомтажпромын i вöли поснöдöма бура уна главкiјас

производстволан матысмөм могыс, вөлі бырөдөма бура уна трестјас, медем бырөдны промышленностын, трестјасын да асас Наркомтажпромас вескөдлан сїстемаын уна әвенностсө, оргсїстемаыс век-на колана ногөз лөсөдтөм, сен, шуам, уна-на ем функціононалнөј секторјас. Став функціононалнөј секторјассө бырөдны оз і ков. Мыјкө мындаыс сїјө вермас дај колө колны, но, өтїкө, најөс поңө чїнтыны кың поңө јонжыка да, мөдкө, колө дүгөдны функціононалнөј секторјассө фејствүјтны производственнөј главкїјас да управлењњөјас јур вомөн. Колө лоны өтї көңаїн, кодї сетө распоражењњөјас. Функціононалнөј секторлы колө лоны наркомлы отсәсан ічөтїк аппаратөн, кодї вескыда оз сет некущөм распоражењњөјас. Секї век-нын локыс сыыс лоө ічөтжык (С т а в ө н с е р а л ө н ы , а п л о д і с м е н т ј а с).

Поңө вїставны сїөм, медем сөкыд промышленност, кодї медвоң бөстїс урок ізшом вылын, зїмс лоны медвоңын і став сөкыд промышленностса јүкөдјассө перестроїтөмын.

2. Органїзационнөј вопрөсјас кокнї, пїшцевөј да вөр промышленностын.

Торја-нын омөла да тырмытөма сувтөдөма ужыс кокнї промышленност став сїстемаын, наркоматсаң да фабрікаөң.

Лубїмов јорт сорнїтїс танї, сїјө заводїтлїс сувтөдны некымын органїзационнөј вопрөсјас. Сөмын крїтїкујтїс сїјө зев полөмөн да векнїа, сїјө сорнїыс тыдалө, мыј сїјө кокнї промышленностлыс оргвопрөсјассө төдө вывтї кокнїа, сы вөсна меным лоө тырмытөмторјассө ердөдны неуна чорыджыка сы дорыс (Г ө л ө с : „Ферт, ферт“). Кокнї промышленностын поздысїсны органїзаціјалөн невескыд сїстема, предпрїјатвөөн вескөдлөмын канцеларско-бјурократїческөј метод да функціононалка. Функціононалка танї бөстїс торја ыжыд размах. Наркомлегпром секторјасын да јүкөдјасын „функціононалка“ да канцеларшщїна вөчөмыс мунө јонжыка, сылөн кокнї промышленностлыс продукціјасө вөчөм уж дорыс (С е р а м).

Став текстільшікјас зев бура повнѣтѣны текстѣлнѣй промышленностын функціоналкакѣд історіјасѣ, кѣді шымыртіс производстволье став јукѣдјасѣ да вѣчіс тырмымѣнја вред. Ме ог сувтлы тані організаціја уна вѣпросјас дінѣ, шуам, паскыда ог сувтлы уж организуйтѣм вѣпросјас вылѣ, сы вѣсна, мыј сы вылѣ колѣ торја доклад, но текстѣлын функціоналкакѣд јітѣмѣн ме каѣтыштла тајѣ вѣпросѣ.

Мыјѣн вѣлі текстѣлнѣй промышленностын функціоналкакыс? Сѣлѣыслѣн пышкѣсыс лѣѣ сыын, мыј дасво чѣжјасѣн олыс квалифіцірованнѣй ткач лѣбѣ ткачіха, квалифіцірованнѣй прадѣлшыцік, кодјас мыјкѣ мында ошјыелісны асланыс спеціалностѣн,—најѣс бырѣдісны. Прадѣлнѣй производствѣын прадѣлшыціцалыс, ватершыціцалыс ужјасѣ вѣлі торјѣдѣмаѣс прісучалшыціца, ставѣлшыціца да обмахівалшыціца костын, а кыан производствѣын ткачіхаѣс вежісны заводчіцајас, пускалшыціцајас да зарадчіцајас. Тазікѣн печкѣмын да кыѣмын ужалан зон процесс пыѣдѣ вѣлі лѣсѣдѣма торјѣдлѣм процессјас (кујім функціѣнер). Тајѣ вайѣдіс кыккуттѣмѣ да промышленност омѣла ужалѣмѣ да брак чорыда сѣдѣмѣ.

Ковмісны Сталін јортлѣн індѣм да ЦК пленумлѣн шуѣм, медым вежны тајѣ функціоналкасѣ текстѣлнѣй промышленностын да бѣр лѣсѣдны ткачыс да прадѣлшыцікыс квалифікаціјасѣ, квалифіцірованнѣй робчѣјас тырправаѣн.

Кокны промышленност фабрікајасын функціоналкакыс петкѣдчѣ оз омѣлжыка, оз-кѣ јонжыка, Мытѣшцінскѣй завод јылыс вайѣдѣм прімер дорыс.

Текстѣлнѣй фабрікаын бѣрја кадѣчыс вѣліны уна функціоналнѣй јукѣдјас да секторјас, да організаціјалѣн став сѣстемаыс шогмытѣм. Сізі, шуам, „Пролетарка“ фабрікаын вѣлі 18 функціоналнѣй јукѣд, а „Свердлов“ нѣма фабрікаын 13 функціоналнѣй јукѣд да 10 сектор. „Пролетарка“ нѣма кыан фабрікаын вѣліны тащѣм должността јѣз: 1) дѣректор, 2) дѣректорѣс вежыс, 3) дѣректорлѣн робчѣй снабженѣнѣ куѣа отсасыс, 4) дѣректорлѣн массѣвѣјуж куѣа отсасыс, 5) производствѣошјуралыс, 6) планѣвѣј јукѣдын јуралыс, 7) раціоналізаціја јукѣдын јуралыс, 8) уж котыртан јукѣдын јуралыс, 9) мехаңическѣй контрол јукѣдын јуралыс, 10)

кадрјас јукöдын јуралыс, 11) снабжењњö јукöдын јуралыс, 12) главнöј бухгалтер, 13) фiнансöвöј јукöдын јуралыс, 14) личнöј состав пызанöн јуралыс, 15) делöјасөн вескöдлыс, 16) техпромөн јуралыс, 17) безопастност техникаөн јуралыс, 18) главнöј мехањик, 19) контрол да исполњенњö секторын јуралыс, 20) капитальнöј строителство секторын јуралыс.

Гöгöрвоана, мыј производствойн функцiоналкаыс да вескöдлöмлыс став сiстемасö тащöм функцiоналка нөгөн стрöйтöм, торја-нiн фабрика вылын, отсалсны омöл качества прöдукцiја вöчöмлы. Прöдукцiјалөн бракыс (брак да мöдпöв бöрjöм) зев jона содiс. Торја предпрiјатвöјас браксö лезлiсны 30 да 40 прöцентјасöз.

Бракыс артмылiс не сöмын вескöдлöмын омöл сiстема да функцiоналка вöсна, но i подсобнöј овмöссö зiкнiн тешкöдa централизуйтöмла. Наркоммөгпром лöсöдiс ас бердас подсобнöј предпрiјатвöјаслыс трест да мырдiс фабрикајаслыс права вöчны налы аслыныс колана материалјас (бердјас пересыпка, гонкiјас, челнокјас да погоњалкiјас ремонтруйтöм да вöчöм, ремiзјас, валiкјас да с. в. вöчöм да зöнталöм). Тајö вöчлiс дај вöчö i öнi-на содтöд сöкыдторјас фабрика бура ужалöмлы.

Московскöј областa текствiмшцiкјас ореховскöј конференцiја вылын вöлi ердöдöма став тајö тырмытöм-торјассö. Шуам, öтiк важ беспартiйнöј iнжењер Копылов вiсталис, кызi вöлi важөн, кызi öнi да мыјын öшыбкајасыс, гiжiс зев iнтереснöј пiсмö, көнi ердöдiс бiурократизм да канцеларшцiна дрењненскöј фабрика ужын. Мi ог вермö паскöдны тыш браклы паныд, гiжiс сiјö, сы вöсна, мыј мiјан абу велуна отсасана материалјас да деталјас, кодјас колöны талун. Фабрикаса дiректор да технiческöј дiректор костын абу сiјö оперативнöј jтöдыс, кущöм колö лоны, абу сiјö i цехса началькiјаскöд. Омöл, неоперативнöј вескöдлöмлөн тащöм-жö серпас мiјан ем i трестјасын, i аслас Наркоммөгпромас.

Бостны-кö ужсö центральнöј органiзацијајаслыс да трестјаслыс, мем лöö шуны, мыј плануруйтöмыд унаыс пöрö сералöмö. Со прiмер „Краснаја зара“ трикотажнöј фабрикалөн. Сiјö став 1933 восö ужалис плантöг. „Краснаја зара“-лөн планыс вiдлавсiс вiт органын (СССР-са

Наркомлегпром, Главтрикотаж, РСФСР-са Наркомлегпром, Московској областса кокны промышленностлөн областувса управлењо, да „Мострикотаж“ трест), 46 секторын.

Фабрикалы вөлі сетөма 19 директива, кодјас мөдәмөдныслы паныд мунисны. Плавјас вежлавеисны: производство куза—7 пөв, уж куза—4 пөв, асдон куза—8 пөв. Та вөсна во чөжсө фабрика ужалис плантөг. 1933 во вылө плансө чикөзсө вынсөдөма вөлі сөмын январ 4 лунө... 1934 воө. 1933 во вылө планыс сормис сөмын өтик во да ноль лунөн. (Герам). Наркомлегпромын бюрократизмлөн да канцелярско-бюрократическој вескөдлөмлөн ташом тыдалана примерјасыс зев уна.

Хлопчато-бумажној промышленностын трестлөн аппаратыс вөлі 19-22 функционалној жүкөдјасыс. Москваса хлопчато-бумажној трестлөн аппаратыс вөлі 19 јединицаыс—секторјасыс да секторјас праваа группајасыс. Наркомлегпром реорганизација куза комисеја индө колны трестын 8 сектор да жүкөд, өнөч вөвлөм 19-22 пыдди.

Кокны промышленност Наркомат јылыс колө шуны, мыј сижө вывти тураса, сылөн ем управлењо 36 гырыс јединица да 60 сектор. Емөс ташом главној страмевој управлењојас, кодјаслөн асланыс производственној базаыс абу (вурсан промышленностлөн главној управлењо, галаңтерејној, кустарној да полиграфическој промышленностјаслөн да с. в.). Тајө управлењојасыслөн промышленностыс унжыкыссө местајас вескөдлөм улын.

Управлењо—тајө лоө, мыј јөз вермөны јуклыны материалној ценностјас, вежлавны да чөвтавны подчитөм јөзөс, өтик кывјөн-кө—зоңнас распоражајтчыны предпріяттөөн, но промышленностыс-кө-нө республикајасса мбө меставывса органјас кын, мыјөн „вескөдлөны“ екеі сојузној управлењојасыс?

Серт, невезкыд ескөн вөлі сүвтөдны вопрос ставсојузса заводјас да фабрикајас местајаслы сетөм јылыс, но өні, меставывса промышленност, кустарној промышленност паскөдөм јылыс вопрос сүвтөдөм вөсна, колө јонжыка виқөдлыны областувса управлењојас вылө, медем најө вөліны не прөстө содтөдөн, а збыл управ-

лајтыг органјасөн, кодјас пыр і наркомат і меставывса ісполком вескөдлөны меставывса промышленностөн. Наркомлегпромыг завојевательнөй зилөмјассө век-нын колө лантөдны.

Гөлөсјас:—Збыл.

Каганович:— Ме ог көсјы шуны, мыј колө мөгмөдны уна местнөй јортјаслыг зилөмјассө да сетны местајас кіө збыл сојузнөй предпріјатвөјасөс. Но наркоматјаслы јонжыка колө шыксыны меставывса советјас да ісполкомјас отсөг вылө.

Местасаң гөлөсјас:—Збыл, збыл.

Каганович:— Управлењнөјас јылыг, кодјас кын ем сојузнөй промышленност, колө шуны, мыј најө сещөм гырысөс, мыј збылвылассө најө промышленностнас оз вескөддыны. Бостам, шуам, Главнөй хлопчато-бумажнөй управлењнөс. Тајө управлењнөыс отувтө 14 сојузнөй трест да комбинат 179 предпріјатвөөн да 350 сурс робочөјөн. Сылөн предпріјатвөјасыс леңоны продукціјасө 2,5 мільард шайт фон, коді лоө, матө којмөд јукөныс Наркомлегпром продукціјалөн. Тащөм, поңөкө шуны, главкыс, төдөмыс, оз шымырт трестјасөн да предпріјатвөјасөн вескөдлөмсө. Тасаң трестјас да предпріјатвөјас ужын затор да орјавлөмјас. Мыј вөсна нө Наркомлегпром ез мөвпыштлы та јылыс, ез лок ЦК-ө, ез сувтөд вөпроссө? Сы вөсна, тыдалө, мыј сіјө заңмајтчө „высокөј матеріјјасөн“, а организационнөй вөпросјас пыщкөң збылвылассө оз пыр, сетө најөс којмөд степеня ужалысјаслы.

Ез-ө ескөн буржык вөв, сещөм левіафанөс-кө, кыңи хлопчато-бумажнөй управлењнө, поснөдны да лөсөдны вескөддыны вермыс, организованнөй, збыл оперативнөй управлењнөјас, кодјас кутасны төдны ассыныс фабрикајаснысө, кутасны наөн вескөддыны, кутасны тышкасны продукціја качество вөсна да кутасны портны мјаналыс шуөмјас паскыда колана төварјас вөчөм куңа. (Аплодісментјас).

Лубимов јорт ез ердөд аслас сорныын став тырмытөмторјассө, Лубимов јортлы колө чорыджыка да паскыджыка віңөддыны аслас мөгјас вылө. Сылы колө гөгөрвоны, мыј сорныыс муно оз механизмса поснөдк

тырмытөмторјас жылыс, делөйс мунө кокні промыш-
ленностөн оперативнөј вескөдлан методјас вежом жы-
лыс. Горныыс мунө канцеларшціна да бюрократизм бы-
рөдөм жылыс, кодјас поздыісны сылөн наркоматас,
горныыс мунө сы жылыс, медем бырөдны бумажнөјвес-
көдлөм методјассө, кодјас ыжыдалөны Наркомлегпром-
ын, матыстчыны фабрикајас дінө да најөс збылвылаө
сувтөдны кок вылаө. Горныыс мунө сы жылыс, јортјас,
медем тыртны вівоса план паскыда колана төварјас
вөчөм паскөдөм куға, кодөс мі індім.

Бостны-кө мукөд промышленностјас, кыјі пішцевөј
да вөр промышленност, то і сені організаціоннөј тырмы-
төмторјасыс да гөгөрвотөмінјасыс зев уна, і ме-кө на-
јөс тани паскыда ог відлав, то сіјө прөстө сы вөсна,
мыј он вермы дај кадыс абу паскыда відлавны став
отраслјассө, а һөті һе сы вөсна, мыј налөн ужыс бур-
жыка мунө.

Тырмытөм лоө кақтыштны пішцевөј промышлен-
ностын велгырыс тырмытөмторјас жылыс, кодјас вәјө-
дісны омөла качествоа продукціја вөчөмө да јөзөс отра-
витөмө. Җик позө шуны, мыј бурещ Наркомснаблөн ор-
ганизационнөј вопрөсјас вылаө чунпыр вівөдөм вәјөдө тат-
чөз. Пішцевөј промышленностын, черікыјан ужын, кон-
сервиөјын да с. в. уна-на кывкуттөм, обезмчка да
бюрократизм. Кушөм омөла, шуам, вөлі сувтөдөма
маслобојно-жіровөј промышленност позө адыны та-
щөм вөвлөмторјыс. Маслобојно-жіровөј промышлен-
ностөн вескөдлісны Главрасжірмаслө, Союзрасмаслө,
Главжірпром ОМПК да 3 наркомат—СССР-са Нар-
комснаб, СССР-са Наркомлегпром да РСФСР-са Нар-
комлегпром. Нһөл главкыын ужалісны 493 морт. Масло-
бојно-жіровөј промышленностлөн ташөм вескөдлөмыд
вәјөдіс өткымын рајонјасын предпріјаттөјас һераціонал-
нөја паскөдөмө да ужөдөмө, а мукөдлаын—рынок тыр-
мытөма снабжәйтөмө да паныда перевозкајасө. Сы вөс-
на і жірјас, і выј, і мајтөг лоі ещажык.

Ташөм течасногыс вәјөдліс сетчөз, мыј міјан ресурс-
јас таргајтчылісны, Војвыв Кавказыс мајтөг колө вөлі
вәјны Уралө, а Уралса да сылы матыса заводјаслөн ез
вөв сырјө. Оні ЦК шуөмөн тајөс бырөдөма, өні ставыс

өтүвтөмә өтк Наркомснабын. Центральнөй Комитет жүктис та былө зев ыжыд да чорыд ымаһньө да ми ескам, мыҗ уҗыс воҗо мунас буржыка.

Бостам Наркомлесөс. Тажө наркоматыслөн вообщеге емөс аслас сикасторјас. Сижө һеуна „вөр“ наркомат (серам), но Наркомлес да збыль вөр костас јитөдыс вывти жеб да шогмытөм (серам, а плодичесментјас). Наркомлессаһ вөрпунктөҗ да кылөдчан участокөҗ коластыс вывти ыжыд даҗ сижө лоө сы вөсна, мыҗ наркомат пыщкас меставывса организацијасөн вескөдлөмыс гудраөма да кывкуттөм сы вөсна, мыҗ распоражајтчөны ставыс, кодлы абу дыш. Со, шуам, Союзлесзаг. Тажө организација кыин 46 пр. Наркомлес став продукцијалөн. Да, Зобов јорт, пөшти жын продукцијаыс Наркомлеслөн Союзлесзагкыин. Өтк-кө, ачыс ташцөм течас ногыс зев тешкод, оз поҗ пөшти жын продукцијасө наркоматыс сетны өтө главк кйө. Но, Союзлесзагкөд ортчөн емөс уна функциональнөй жүкөдјас.

И вот виҗөдлөҗ, кыҗи Союзлесзаг вескөдлө Союзлеслөсөн. Тресты продукција ассортимент лөсөдө оз Союзлесзаг, а Наркомлеслөн функциональнөй орган—материальнөй балансјас сектор. Бытвөкөнөс, ем-кө Союзлесзаг, сылы и колө урчитавны трестјасөс технической материалјасөн, оборудоваһньөөн, инструментјасөн снабжајтөмсө. Вөлөм-кө тајөс вөчөны Союзлестехснаблөн функциональнөй жүкөдјас, сырјо вопросјас-жө решајтчөны Союзлессбытөн. Таҗикөн, Союзлесзаг шусө производственнөй главкөн, но оз урчитав вөр заготовитөм куҗа һи материалнөй һи јөз ресурсјасөс. Јуавсө, кушцөм-нө тајө управлеһньө, код „кыин“ 50 пр. став вөр продукцијалөн да код иһнөмөн оз распоражајтчы? Сөрт., организационнөја тајө һекушцөм җирјаө, весиг вөр җирјаө, оз төр. А медса-сө—вөр заготовкајас таыс страдајтөны. Ташцөм наркоматтө да ташцөм главкијастө колө пырыстөм пыр перестроитны.

Ме ог кут вайөдавны выль серпасјас. Јөз, кодјас уҗалөны местајас вылын, бура төдөны, кыҗи наркоматын, трестын, налөн заводкөд вольтөмјасын организационнөй җугөмыс, төдчө производство вылын да сижөн страна

став кыптөм вылын да массајас материалнөј положеннө кыптөм вылын.

Міјан промышленностлы колө петкөдлыны народнөј овмөс мукөд јукөндјаслы, торјөн-һын візму овмөслы, организационнөј перестројкаын образецјас.

Перестројкаыс да организационнөј вопросјасыс-кө сөкыдөг промышленностлы, то нөшта сјјө сөкыд візму овмөслы.

3. Организационнөј перестројка социалістическөј візму ужаломын.

Візму овмөсын организационнөј вопросјасыс, гырыс производство котыртөмын опыт абутөм вөсна, сулалөны јона јосжыка народнөј овмөсса мукөд јукөндјасын дөрыс.

Промышленност јона озыржык организационнөј вопросјас мөгмөдөм куға опытнас. Промышленностса ужалысјас, көні ем-һын вельжыд кадрөвөј костақ, вермісны, суға візөдөмөн, велөдны бурауна һе омөл прімерјас уж котыртөмын да предпріјатвөјасөн вескөдлөмын, кыңі СССР-ын, сјңі і зағраңцанын. Візму овмөс куға міјан тајө абу. Візму овмөсын мі паныдасім візму ужалан зік выль формаөн, выль техникаөн да организационнөј вопросјас мөгмөдөмсө колө заводітны зік первојсаһыс.

ЦК да ЦКК јанварса пленум вылын (1933 во) Стамін јөрт шуліс:

„Мі ставным һімкөдасам, мыј овмөслөн колхознөј форма лоі ыжыдалысөн міјан һаһа рајонјасын. Но оз ставыс гөгөрвоны сјјөс, мыј тајө торјыс оз чінты, а содтө міјанлыс төждысөм да міјанлыс кывкутөм візму овмөс кыпөдөм-паскөдөмын. Отувја овмөсө вужөм, кыңі ыжыдалыс (преобладажущөј) формаө овмөсын, оз чінты, а содтө міјанлыс төждысөмсө візму овмөс вөсна, оз чінты, а содтө јурнуөдан роһсө коммунистјаслыс візму овмөс кыпөдөмын. Самөток өні, кыңі һекор-на јонжыка өпаснөј візму овмөс кыпөдан ужлы. Самөток өні вермас путкылтны став ужсө“.

І 1933 во вöлі самотоккөд организованноја тышкасан воөн, мијан партијалөн да пролетариатлөн сиктын организаторскöј рол јона быдман воөн.

1933 волөн озыр опытыс, МТС-јасса да совхозјасса политотделјас котыртөм бöрын, став партијној организацијасөн виңму овмөслаң бергөдчөм бöрын, петкөдліс, кушөм гырыс почанлунјас вогөһны мијан возын виңму овмөсын социалистическöј реконструкција могјас олөмө пöртөмын, лучкиа кө разрешитны организационној вöпросјассө.—Сещөм ыжыд государственной аппарат, кыңи Наркомзем, а сиз-жө совхозјас народној комиссариат, пунктис-кө ескө сижө колана ыңимаңно организационној вöпросјаслы, көң жын мында сещөм ыңимаңно, кодөс сетө öнi тајө вöпросјаслы ЦК, вермис ескө вöчны зев унатор, но ыңи Наркомзем, ыңи совхозјаслөн народној комиссариат ез сетны тајө вöпросјаслы колана ыңимаңноссө. Шуа нөшта чорыджыка. НКЗемин-кө ескөн организационној вöпросјасыс, исполненьө прөверајтөмыс да оперативностыс ез вöвны вөтлөма, сені-кө ескөн ез увлекајтчыны „общей директивајас“ гижөмөн да общөј декларацијас лөсөдлөмөн, мијан ескөн, ферт, вöлины ещажык тырмытөмторјас да ез ескөн ковмы сјезд ылын сещөм чорыда сорыитны Наркомзем јылыс, кыңи лөө вöчны öнi.

Медыжыд жеблуныс Наркомзем ужын, бурең лөө сыын, мыј сижө ыставліс увлаң дасјасөн да сојасөн индөдјас, корліс отчет да отчетност, ыставліс машинајас да станокјас, но ез пыравлыв збыл оперативној ужас да улысса органјасөс организација боксаң лөсөдөм пышкас, ез обеспечивајт став тајө организацијаснас быдлунја вескөдлөмсө.

Јортјас, НКЗ-м распоражајтчө гырыс материалној ресурсјасөн, сижө јуклө тракторјас, виңму ужалан машинајас. Ферт, виңму овмөсса вöпросјас, такөд щөщ i тракторјас, машинајас да мукөд материалној средствојас јуклөмын мунöны торја-ың бөрја војасас, ЦК да СНК пыр. Сөмын оз поч чајтны, мыј тајө средствојассө Централној Комитетөн јуклөмыс решајтө-ың најөс вескыда испөлзујтан ужсө. Јуклөм јывсыд шуөмтө колө олөмө пöртны. Ем-кө шуөм мөдөдны сымында-тө трак-

тор, сымында-тө разнөй частјас, то тајө оз-на ло, мыј кодсурө оз вермы торкны лбө орөдны тајө шуөм пөртөмсө. Мi төдам, мыј сiјө лоө аппаратыд. Мi төдам, мыј лоө шуөмтө пөртөмыд. Быд зевбур шуөм поцьощыкөдны, пежавны төдтөм выјөз уж вылын, а сөгса нөшта локны да „документјасөн“ доказывајтны, мыј мөд-ног оз вөлі поць вөчныс.

Наркомъем аппарат унаыс вицьодө директивајас вылад механическаја, меставывса конкретнөй условјөјас артышттөг. Секторјас да отделјас помтөм лыд вөсна СССР-са Наркомъемын медса коккi вопрос, кодi локтө местајас вывсаң, муно помтөм лыда дистанцијас пыр, мыј вөсна сөгса местајас колөны вочакывтөг.

Меставывса ужалысјас тајөс төдөны бура. Со, шуөны, Киргизјаса НКЗ 1/ХП-33 в. шыөдчыліс Сојузса НКЗ-ө, коріс Республикалы көјдыс 28 култура куъа. Тајө писмөыс медса војдөр вескалі черновөј управлөннөө, сөсаң кормөвөјө, сөгса плодощөщнөјө, сөгса көјдыс јүкөдө, а сөсаң мунис секторјас куъа. Быд управлөннөын да секторын гижөдыс вөвліс дасјас ісполнiтелјас ордын, быд ісполнiтел пуктыліс резолуција. Бумагаыс ветліс НКЗ куъа 40 лун. Тајө каднас сөмын черновөј группа гижіс вочакыв дорвылас дај сiјө өтi култура куъа. Кор лоө сетөма вочакывјас мукөд 27 култура куъаыс, сiјөс ог төдө. Медса вермас лоны, ферт, тувсовја көза бөрас. (Герам).

Ме вермі вәјөдны ескөн нөшта-на уна тыдалана прімерјас, но тырмымөн-һын тајө.

Тырмымөн тіјанлы вiставны, мыј Наркомъемын ем 29 управлөннө, 202 сектор (гөлөс: ој, ој, ој!). Тајө нөшта һинөм-на,—быд сектор вескөдлө став СССР-өн (герам). Тақөн, медым решітны кущөмкө вопрос, колө муны дас секторјас пыр. Медым төдмасны кущөмкө вопрос полөжеһнөөн, шуам кущөмкө областын көза состојаһнөөн, колө еща вылө муны 20-30 сектор пыр, 202 вөскi суһіс пыр. Тi гөгөрвоад, најөс-кө ескөн кыны, лөсөдны һекымын јон гез, сөкi Јаковлев јорт, тіјан ез ескөн вөв тајө бедламыс. Со мыјла лоө—омөль управлөннө да омөль вескөдлөм. (Г ө л ө с: з б ы л).

Сеңом ыжыд уж, кыңи МТС да колхозјас костын натуральнөј расчот вөчөм ыло форма лөсөдөм бөстис НКЗ аппаратлыс 140 лун чөж 41 инстанцијалөн шөйтөм. Вынсөдөм да феврал 25 лунө местајас ыло мөдөдөм формасө вөлі бөрынас вежөма Чернотрактороцентрөн. Кутисны ылыс вөчны. 1933 вога јул төлыс шөрөз һи формаыс, һи инструкцијаыс ез вөв мөдөдөма местајас ыло, көе тајө кад кежлас һаһ сдәјтөмыс јона-һин паскалис.

Тајө лоө аппарат уж лөсөдөм да динамика ыло канцелярскөја вөдөмла.

Кың адзанныд, функционалка НКЗемын шедөдис торја „вермөмјас“ (Герам). Колана татчө каңтыштылыны „Пјострыје писмө“—са шщедринскөј геројјасөс. Сеһи ем мөд писмө. Геројјасөн фигурірујтөны кујим статскөј советһик: Семен Михајлович Неослабһыј, Петр Самојлович Преместһыков да Никодим Лукич Передрагин (овјасыс кушөмөс!). Кыкыс на пыс јуралисны јукөдјасөн: өткыс Семен Михајлович Неослабһыј—гөрөдјас гөрөдзалан јукөдөн (серам), а мөдыс—Петр Самојлович Преместһыковыс—сјөјасөс раңалан јукөдөн (Гора серам). Кыкһан јукөдыслөн өтлаын олөмыс,—висталө Шщедрин,—вөлі зев бур, сы вөсна, мыј кың сөмын вөлі Семен Михајловичыд көртыштас гөрөдтө, Петр Самојловичыд сјөс пырыстөм-пыр-жө раңыштас (кочкалөмөн сералөһны), а сөсса Семен Михајлович бара көрталас, а Петр Самојлович ылыс раңас. А һајөн асһыныс ужсө вөчигөн, Никодим Лукич пөкаживәјтис да пасјалис: медвоzza гөрөд, мөд гөрөд да с. в. (Герам). А кор пасјөдјасыс лөһны тырмымөн, һаыс вөчһылис гөрөдјаслөн статистика,—кымыһөс сеңомсө көрталөма (серам) да кымыһөс раңөма. А мыјла—код төдас (Герам, аплодисментјас).

Бөрвылас,—висталө Шщедрин,—вөчһылис баланс: прикодыс да рөскодыс өткод, а кассаын һинөм... (Гора серам, аплодисментјас). Кујимһаныс олисны өтвылыс да тајө волшебнөј олөмас кујимһаныс вөліһны шудаөс да чинөн кыпөдөм ыло тујанаөс... (Герам).

Тајө олөмас : Передрагин, : Неослабһыј, : Преместһыков һе сөмын олисны кыңи ваын чері, но вөлі чорыда

чајтöны, мыј таыг петны быд бостсылöм лоö буит да подувјас вöрәödöм (Герам).

Содгалöмјас оз ковны. Поәö сöмын төдчöдны, мыј кор мi талун сорһитам функціоналка жылыг да сiјöс бырöдöм жылыг, гөрöдјас көртавлöм да рафавлöм жылыг, ферт, емөг јöз, кодјас, төдöмыг мөвпалöны, мыј тајö буит да подувјас вöрәödöм. Но мијанлы колö шуны: тајö ем важ мiрлыг колмасјассö бырöдöм.

Со мыјла оргвопрос сувтöдгö сешöм јоса.—Со мыј понда наркоматјаслы, медвојдөр Наркомземлы, колö перестроитны ассыг структурасö.

Кыв абу, 200 сурс сајас колхозјас да 3 сурс гөгөр МТС-јас—сiјö јона сложнöјжык уна сурс фабрично-заводскöј предпріјавтöјас дорыг. Щук сы вöсна i колö, медым Наркомзем котыртiс ужсö совхозјаслыг, колхозјаслыг, МТС-јаслыг, Рајзојаслыг, Облзујаслыг, а сiз жö i аслас аппаратлыг сiзi, медым сiстемаыг вöли јон да көфайственнö оперативнöј ужыг мунiс орјавлытöг.

Щук сы вöсна, мыј тајö сөкыд, щук сы вöсна i колö вöли лөсöдны лучкi воысöмјас областувса да рајонувса вiзму управлењнöјаскөд, щук сы вöсна i колö вöли сетны талы јона выжиджык вымањнö. Колö вöли сiзi лөсöдны Наркомзем аппаратлыг органiзација боксан течассö, медым улысса вiзму органјаскөд воысöмјасыг вöлины медеа прöстжыкöс.

Сјездöз төлыг мөд војдөр мi бостым тајö ужас, но егö ештöдö сы вöсна, мыј сөкыд мөгмөдны органiзационнöј вöпростö öтчыд шеныштчылöмөн, сiјö либö мөд проект куш вынсöдöмөн. Быд наркомат дiнö, быд јукöд дiнö колö торја матыстчöм да чорыда мөвпыштлöм органiзационнöј течасногö решитiгөн; öни сјезд дырјi вöли совешщанњнö меставывса јортјаскөд тајö вöпрос куфасыг да сјезд бöрын лоö вынсöдöма НКЗ аппаратлөн выл течасног, кызi i мукöд наркоматјаслөн.

Наркомземын öнија став трактороцентрјас бырöдсöны да налөн ужыг сетгö управлењнöјаслы, кодјас вескыда асныг вескөдлöны колхозјасын да МТС-јасын уж котыртöмөн, (њан куфа главнöј управлењнö, главнöј свеклöвичнöј управлењнö, главнöј хлопковöј уп-

равлењњө, шабди-пыш куҗа главнөј управлењњө). Тајө главнөј управлењњөјасыс кутасны нуны став ужсө, код-јасөс војдөр нуөдлісны унасікас управлењњөјас да ју-көдјас. Главнөј управлењњөјаслы (һаң куҗа, свеклө ку-җа, хлопок куҗа, шабди куҗа да с. в.) колө јуксыны терріторіалнөј секторјас вылө рајонјас торја группајас серті (Лунвыв да Асыввыв рајонјас, Ылі да Маті Асыв-выв шөр полоса, војвыв полоса).

Быд тајө управлењњө ас ордас бостө став воп-росјассө, кодјас інмөны тајө културајаслы: көңөм, тракторјас, запаснөј частјас, візму ужалан машинајас јуклөм, вредітелјаскөд тышкаөм да с. в.

Меставывса јортјас төдөны, мыј сеңөм ВВВ-ыс?

Гөлөсјас:— Ем сеңөмыс.

Ројҗенман:— да, да.

Кагановіч:— Сіјө— вредітелјаскөд тышкаөм куҗа өт-увтчөм (об'единение по борьбе с вредителями). Но віз-му овмөсын вредітелјаскөд тышкастөз коліс ескөн жу-гөдны вредітелјаскөд тышкаған өтувтчөмсыс нараснө м-бө һенароснө вөчан вредітелствосө, коді сені ем (Ап-лодісментјас).

Тақі-жө мјаналы ковмас перестроітны аппаратјассө і областјасын. НКЗемлы һөті оз ков зільны бостны ас-кіө став поснөдікторјассө. Сы вылө емөс крајувса да областувса візму управлењњөјас.

Һевескыд мөвпавны, мыј НКЗ вермас кутны вес-кыд оператівнөј јітөд да вескөдлыны местајасвывса ас-лас сурсјас органјасөн. Меставывса ісполкомјаслы колө јонжыка өнөз дорыс ужавны оператівнөј вопросјас вылын, нуөдны не сөмын асланыс діректівајас куҗа, но і правітелственнөј органјас да нарко-матјас діректівајас куҗа ісполнењњө прөверка. Места-вывса ісполкомјаслы һөті оз ков помавны асыныс уж-сө сөмын діректівајас сетөмөн. Налы колө оператівнөја сујсыны областувса, крајувса візму управлењњө ужө, муніг-моз перјыны сіјө м-бө мөд тырмытөмтор вескө-дөм да лыдфыны аслыс честөн перјыны медбур пет-көдласјас ісполкомса став јукөдјас ужын. Та серті колө перестроітны ужсө і ісполкомјаслыс—ещажык парла-

ментарізм, унжык ловја, оперативнөй уж, унжык испол-
неньнө прөверка.

Ужсө колө котыртны сізі, медым НКЗ жонжыкасө
пуктіс ассыс вніманьнөсө медгырыс решајушщөй
рычагјас вылас, медым сіјө збылыс верміс, сіјө-кө, шу-
ам, јуклө финансјас, прөверітны сіјө финансјас јуклөм
ісполненьнөсө. Колө мездыны сіјө положеньнөыс, кор
НКЗ автоматическөја пасјалө правітелствоон сетөм
міллонјассө лөвтөм табыцајасө. Колө сувтөдны ужсө
сізі, медым поѣ вөлі вескөдны ошыбкајассө јукліг му-
нігас, медым местајас вывсаң да сөјасөн воыс телеграм-
мајас сөм абутөм јылыс, робочөјјаслы уждон мынтытөм
јылыс ез колны вочавітөг.

Колө лөсөдны целөстнөй производственнөй аппарат,
мездыны сіјөс став ковтөмторғыс, і секі міјан лөсзбыл-
вылө вын хоѣјственнөй вескөдлөмын. Мі-өд ог вермө
тазі воѣ, наркомѣмса јортјас, терпітны сіјө положень-
нөсө, коді өні лөіс.

Тажө воын візму овмөсөн заңымајтчіс став партіја
да сылөн ЦК. Партіја і воѣ кутас заңымајтчыны тајөн,
партіја кутас візму овмөсын команднөй высотајассө кут-
ны аслас кын, партіја кутас котыртавны і колхозјас і
совхозјас. Но кутө төдвылын, мыј практіческөй хоѣј-
ственнөй оперативнөй вопросјасыс медым вөлі обеспе-
чітөма НКЗ ужөн. Оз поѣ терпітны, медым вөлі ыжыд
візму аппарат, коді сөјө міллонјас да сө міллонјас
шајт да коді медбур вылас ужалө жынвыјө сөдас. Та-
јөс партіја оз леѣ колны. Візму органјасса ужалысјас-
лы колө чорыда перестроітчыны. Шуам, Јаковлев јорт-
лы колө асылс бостны гырыс урокјас, уроксө бостны
не ортсыса петкөдлана „чорыдлунөн“, а сөд ужөн
практіческөй ужө збылвылө пырөмөн.

Централнөй Комітет, помітбјурөса шленјас, міјан
партіјалөн вожд Стамін јорт критікујтөны НКЗ-өс оз
сы вылө, медым сјезд бөрын ставсө колны важ мозыс.
(Аплод і сментјас). Лібө ті кужанныд збылвылө мо-
білізүјтны НКЗ-лыс став аппаратсө, сө сурсјас јөзөс
сы вылө, медым пөртны партіјалыс заданьнөсө, лібө
партіјаөн тајө лөө вөчөма тіјан јур вомөн. (Аплод і с-
ментјас).

Ме ескөн көсји сувтлыны візму овмөсса нөшта Һе-кымын организационнөй вөпросјас вылө, кодјас петөны НКЗ аппарат рамкајас сажө. Ме кута төдвылын рајзо, МТС, колхоз, бригада. Рајзо мијан бөкын, сижө олө ку-щөмкө бытвө междуцарствіјөөн, оз адзы ассыс ужјассө. Унаыс Рајзолөн плаңированьө вәјөдө сетчө, мыј сижө механичөскөја сеталө колхозјаслы производственнөй за-даһнөјас, вөвјас, ужвын, економическөй поңанлунјас артышттөг. Рајзоөс колө вөчны сещөмөн, медем сижө бу-ра төдөс быд колхозөс.

Сталин јорт висталис сещөмтор, мыј оз поң МТС-лы мырдөн сетны сылы лөсавтөм функцијаяс. Колө быднө-гөн јонмөдны Рајзоөс да пасвартны најөс бырөдны зі-лөмјас куңа. Колө, медем Рајзо, тајө государственној органыс, бөстис ескө асвылас візму овмөсса кымынкө операціјасөн, торјөн-һин скөтвізөм паскөдөмөн, вес-көдлөм. Скөтвізөм паскөдөмлөн моғјас, кодјасөс вөлі сувтөдөма сјезд вылын Сталин јортөн, став јослуннас корөны скөтвізөм паскөдөмөн организационнөй вескөд-лөмлыс став сестемасө серјознөја реорганизујтөм.

Мыј мијан талун ем? Ти төдад, јортјас, мыј скөтві-зөмын нөшта комисны-на сојузјас сојузлөн спецколхоз-центрјас важ кооперативнөй сестемалөн комасјасыс,—сиз шусана Молживколхозобјединеньө. Колхозса скөтвізөм фермајаслөн НКЗемса управленьө, сылөн меставывса МТФ-јас өтувтчөмјасөн, сојөны аснысө візөм вылө быд во 40 миллион шәйтөң отчисленьөјас колхозса төварнөј фермајаслыс. (Залын вөрөм). Да, а төлкыс сыыс зев еша.

Бөстөј НКЗ аппаратыс крајувса да областувса џвенојас—Облзујасөс, Крајзујасөс. Сені ужалөны сурс-јасөн јөз. А уна-ө сен јөзыс, кодјас вөдөтчөны колхоз-са да колхозчыкјас скөтвізөмөн? Унавылө-һин—дасјас. І тајө сек, кор став скөт лыдыс 85-90 пр-ыс колхоз-јасын. Абу буржык положениеһөыс і НКЗ-ын.

Меным лөө шуны, мыј скөтвізөмын мијан візму ор-ганјас помавлисны ассыныс ужсө сөмын общөј инструп-ціјасөн, общөј индөдјасөн. Налы тырвыјө інмана ук-раинскөј пөслөвича мөс јылыс: „баксө, а оз кукаһас“ (се-рам). Јөз баксөны, оз поң шуны, мыј најө оз баксыны...

(серам), но најö ез кукаңаслыны (серам), практическöя ез котыртыны ужсö.

Агро-зоотехническöй уж сувтöдöма омöла. Виçöдлöй, мыј вöчсö зоотехник кадрјаскöд. 15 медгырыс областјасын 3540 зоотехник пыс районнöй аппаратын ужалöны 2600, крајевöйын—300, совхозјасын—160 да нöтöк зоотехник абу колхозјасын. Тајö положенънöсö колö чорыда вежны. Скöтвиçöмын мијанлы колö организационнöја перестроитчыны.

Колö, јортјас, сиз-жö сувтöдны вопрос колхозын да МТС-ын функционалка да уна эквенојас бырöдöм јылыс. МТС-ын емöс производственнöй участокјас. МТС, колхоз да колхознöй бригада костын тајö участокјасыс ковтöм эквено. Јуавсö: колö оз тајö участокыс? (гöлöсјас залыс: оз, оз). Меставывса унжык ужалыгыс сьдор, мыј производственнöй участокјас оз ковны (гöлöсјас залыс: правльнö). Ми огö щöктö öни-нин решитны вопроссö. Но ковмас вопроссö решитны, медем унжыклаас производственнöй участокјассö бырöдны.

Виçöдлам колхоз течас вылö. Мијан поснi колхозјас вöтчöны гырыс колхозјас течас бöрса. А странаын 60 прöч. колхозыс—сijö колхозјас, көни öтувтöма 60-70 овмöс. Поçö-öмöй öтi колхозлыс течассö вужöдны мöд колхозö? Оз. Ти тöданныд, кущöм ыжыд вескöдлан аппаратыс колхозјасын. Ми сетам индöд,—чинтö аппарат, но сы вöсна, мыј организацијалөн системаыс абу вежöма да колхозса јуралыскöд öтщöщ ем полевод, уж котыртысјас, плановик, агроном, завхоз да даскымын мукöд јöз, артмö, мыј колхозлөн зев ыжыд функционалнöй аппарат. Сы вöсна бригадiр бостö индöдјас уна јöзсаң, а колхозса јуралыс унаыс öз тöд бригадајас уж јылыс. Со, шуам, мыј гижö помитотделса öтi началник:

„Јуалад-кö ти правленънöса јуралыслыс, кыçи делöыс көча куза, урожай idралöм куза, вартöм куза талунја задаңнöөн вермад возывив вескыда видчiсны, мыј воча кывјыс лöö öтiк: полевод ез на вай сводкајассö“.

Адçад, полевод ез на вай сводкајассö. Тајö сводкајасыс тыртiсны мијанлыс колхозјас. Колö чинтыны отчетност, кодöс корöны вылысаң мијан кол-

хозјаслыс, лөгөдны вескыд јитөд правлењњө-
са јуралыс да бригадир костын, правлењњөса ју-
ралысөс колө вөчны тырправаа көчаинөн, коді вескөд-
лө, сетө распоражењњөјас...

Гөлөс местасањ:—Правилнө.

Каганович:—...коді ескөн оз ыстыс сводкајас вылө
да сы вылө, мыј функционер најөс ез сет.

Постышев:—Правилнө.

Каганович:—...Эк-жө сіз колхознөј бригадын оз по-
лењны функционалшціна. Колө, медем бригадир вөлі тор-
ја производственнөј участок вылын да тырвыјө кывку-
тіс став вөснаыс: гөрөм вөсна, і көзөм вөсна,
һањ ідралөм вөсна, і инвентар вөсна, і вөв вөсна—өті
кывјөнкө, медем ескө кывкутіс став вөснаыс: бригада-
өс колө збыл пөртны колхозса основнөј производствен-
нөј једіңцаө.

МТС-са тракторнөј бригада да колхозса бригада кос-
тын воысөм зев серјознөј вопрос. Тајө вопросыс мес-
тајас вылын олөмө пөртгө быдсама ногыс. Серт, өті
рецепт тани сетны он вермы, но кызі ме ачым мөвпала
тајө ужсө, колхозса бригадыс бригадирлы колө вескөд-
лыны тракторнөј бригадаса бригадирөн уж качество бок-
сањ. Бостөј тракторнөј бригадаса бригадирөс. Медем ун-
жык гөрны, унжык вөчны, сіјө мукөд дырјыс лезө трак-
торөс өдіжык, плуг сылөн четчалө, колөны телезнајас.
Колхознөј бригадир шуө: „нолтө сувтыштлы һеуна, лө-
гөдыштам“. А сіјө, медем өдіжык тыртны норма, каче-
ствокөд һе лыддысөмөн, мунө возө. Колхозса брига-
дирлөн колө лоны право сылы шуны: ме кывкута му-
ужалан качество вөсна дај секи, кор те ужалан менам
участок вылын, теб быт подчіњайтчыны меным.

Ме вайөді оргвопросјаслыс сөмын мыјкө мында ју-
көнсө, кодјас сулалөны МТС-өн, колхозөн вескөдлөм бур-
мөдан ужын, но і тајө петкөдлө, кушөма мјанлы став-
нымлы і центрын, і местајас вылын колө пыр візөдны
организаціоннөј вопрос вылө, кодөс торја-һин сөкыд ре-
шітны сеціөм выл ужын, кызі социалистическөј візму овмөс.

Бостны-кө совхозјасөс, налөн візму овмөс ужнуөдө-
мын колтчөмыс јонжыкасө віставсө техника омөла ос-
воитөмөн да совхозјас вывті гырыслунөн.

Сталин жорт тани висталис-нин, мыј совхозјасос посьодом жылые вопрос ЦК сувтөдис. Журкин жорт жона ветлодло местајасті, сійо матын олөмыслы. Сөмын, кор сійо воо Москвао, сійо тырө сещом ыжыд функционалнөй аппаратон, сещом уна бумажнөй писаңынаон, мыј оз вермы отувтны тајо меставывса опытсө. Медса омөль торжыс мијан совхозјаслөн—сійо налөн асланыс ыжыдлун, а сизжө управленьө аппаратлөн ыжыдлун, кызі совхозјасас, сизі і Наркомсовхозын. Наркомсовхозад функционалшиңынаыд паскалөма абу ічөтжыка мукөд наркоматјасын дорыс. 21 производственөй управленьө пыщкыс сөмын 6 лооны збымылө производственнөйјасөн, мукөдјасыс—функционалнөйјас.

Леқөј ваяөдны пример, коді петкөдлө мыјө ваяөдө Наркомсовхоз аппаратын функционалкаыс.

Ем сещом совхоз—„Молочное“. 1933 вога апрелөз совхоз вөлі Ставсоюзса молочно-племеннөй трест кыин. 1933 вога мај 16 лунө, Наркомсовхоз наркомөс вежыс Герчіков жорт индөм серті, совхоз петө аслыс коңајственнөй жеңиңаө. 1933 вога јуң 11 лунө, төлыс мыгты Герчіков жорт приказ бөрын—Журкин жорт сетө совхозсө Војвывса маслотрестлы. Сизө-жө лунө, јуң 11 лунө, кор Журкин жорт кырымалө приказ тајө совхозсө Војвывса маслотрестлы сетөм жылыс, наркомөс вежыс Грушевский жорт леқө приказ совхозсө.. Војвывса научно-исследовательскөй институтлы сетөм жылыс (Гөлөсјас: „вот порадокјасыс“).

1933 вога јуң 21 лунө Герчіков жортлы воө јуөр полтуправленьөсаң, мыј сылыс мај 16 лунса приказсө абу портөма олөмө. Герчіков жорт ез төд, мыј сылыс приказсө вежис нарком, а наркомлыс приказсө бара вежис наркомөс мөд вежыс (серам). Герчіков жорт гижө тајө јуөртөм вылас тащом резолюција: „Лвов жорт, вөч ачыд личнө пристрастијөон допрос, коді вредитө да торкалө наркоматлыс уқсө (кочкалөмөн сералөны) да ылөдлө коллегіјаөс. Төдмалөмсө нуөдөм бөрын мыжајассө вөтлыны аппаратыс (шум, серам,) медым мукөдјас повнитлисны ном пјавілеткачөж“ (став заллөн серам).

Өткыс гөрөдсө көрталіс, мөдыс раџіс (серам, аплодіментјас).

Колө шуны, мыј Герчіков јорт ыжыд оптѣміст, сіјө лыџдө, мыј ташөм аппаратын паметъ вермас овны њол пјавілетка чөж (серам), кор ње сөмын паметъ, но і вежөртө поџө өтк лунөн воштыны (серам, аплодіментјас).

Стелөыс-жө, јортјас, помасіс сіјөн, мыј ЦКК-НК РКІ пасііс, мыј совхозсө вайөдөма њекытчө шогмытөм выјөз. Оні Јуркін јорт сетіс справка сы јылыс, мыј совхозлөн ужјасыс өні бурмөны.

Сіз вот, Јуркін јорт да совхозњикјас, тіјанлы колө ње сөмын перестроітны да посњөдны совхозјастө, но і перестроітны ассыныд наркоматнытө. Міјан ужалө сені коміссја, сіјө ассыс ужсө ез-на помав. Партіја сјезд бөрын, ме наџејтча, тајө уж бердас мі кутчісам да төдөмыс гөрөдјастө ташөм гөрөдөдлөмјасыд да раџөмјасыд воџө оз лоны (Аплодіментјас).

4. Оргвопрос да төвар бергөдчан уж бурмөдөм.

Тајө сјезд вылас і нөшта сјездөзыс-на Стамін јорт став јөслуннас сувтөдіс төварбергөдчан да транспорт вопрөсјас.

ЦК тышкәеліс төвар кујлөдөмкөд, төварјассө кыџсу-рө ысталөмкөд, сөмын шайтјасөн плаңірујтөмкөд, кор пыџді ез бостывыс асортімент, „галантереја“ марка улын өтө областө ыставлісны зөњ вагонјасөн пон домјас сы мында, мыј поџө став понјыслы ошлыны јурывса-њыс да кокулөзыс, мөдләө тоннајасөн мөдөдлісны лампа горелкајас, но стеклөјастөг, којмөдләө—лампа стеклөјас горелкатөг да с. в.

ЦК заңимајтчіс маґачіңјас, ларокјас восталан, вузасан сет паскөдан вопрөсјасөн.

Мі тышкәсім бюрократіческөј сістемаа јуклөмкөд, көді вузасөмсө вайөдліс һінөмөз да көді лөө төварбергөдчөмын „шужавыс“ уклонлөн тыдалана петкөдчөм.

Төварбергөдчөмын оргаңзаціоннөј вопрөсјас міјан нөшта абу-на тырвыјө разработајтөма, шуам көџ кычө промышленностын.

Товар бергөдчөм котыртомын—миҗан мог өтк-кө, маҗаҗинҗасыс төварҗас нормалнөҗа, өдҗө да културнөҗа септалөм даҗ, мөд-кө, һөбасыҗаслыс корөмҗасө арталөмөн, маҗаҗинҗасө төварҗас лучкн вәҗөм, вузасөм лучкн регулнруҗтөм, медвоҗдөр һөбасыҗаслыс снҗө группаҗасө снабҗаҗтөм, кодҗас кутөны торҗа ыҗыд төдчанлун народнөҗ овмөсын.

Кушөм положениеһөыс маҗаҗннн? Поҗө чаҗтны, мыҗ маҗаҗннн, көнн колө мунны вузасөм, унҗык уҗалыҗаҗыс—вузасыҗас. Но таҗө абу таҗн, җортҗас.

Выборочнөҗ обследоваһнө лыдпасҗас сертн сөмын 25 прөч. уҗалыҗас пнҗыс лөөнн, збылыссө, вузасыҗасөн, мукөдҗасыс—секторҗасөн, җукөдҗасөн җуралыҗас, замзавҗас, помзавҗас, касснрҗас да с. в. Колөны н таҗө җөзыс, но оз-жө сәд быртөз. Накладнөҗ раскодҗас ғырысөс, а һөбасыс сулалө өчерөдҗасын, төвар сылы лөсө мока сы вөсна, мыҗ вузасыҗасыс оз тырмыны.

Вузасыс бостө һөыҗыд уҗдон. А облужнвәҗтан персоналлөн штатҗасыс поҗтөмөз, полдөмаөс, накладнөҗ рөскодҗас ғырысөс сы вөсна, мыҗ канцеларшщнна да бумага җнжөм пырөмаөс сетчө, көнн, бытөткөнөс, медещаналы местаыс,—вузасөмө, маҗаҗинҗасө.

Бумагаҗастө маҗаҗнҗасад җнжөны зөв уна. Җөз җнжөны, а һөбасыҗаслы шөкыда лөлывлө сулавны өчерөдҗасын. Таҗө ем н Наркомснаб сетын да, торҗа-һнн, потребкооперәҗнҗа маҗаҗнҗасын.

Колө мөзднны маҗаҗнҗасын җуралыҗасөс поснҗнҗк опекаыс, сетны налы унҗык права, воҗмөстчөм. Колө сетны завмаҗлы право бөрҗыны төварҗас, аслыс бөрҗынны ассортнментҗас төварҗаслыс, төвар бергөдчөм куҗа став задаһнө да план сертн. Колө сетны завмаҗлы право бөрҗыны аслыс вузасыҗасөс, чорыда чннтыны адмннстрәтнвннөҗ да облужнвәҗтан персонал. Колө, медбөрын, лөсөднны вузасөм вылын уҗалыҗас гөгөр сөщөм вннмаһнө, кушөм колө төварбергөдчөмлөн зөвколана участоклы.

Паскөднн-кө праваҗасө завмаҗҗаслыс, то аслас воҗмөстчөмөн снҗө аҗҗас төварҗаслыс выл нсточннҗҗас, куҗас бостчөднны кустарнөҗ арҗемҗасөс, влнҗаҗтны продукцнҗа качество вылө.

Кушомкө образец јонжыка культурнөја вузасөмлыс сетөны госторговла магаһинјас, кодјас һеважөн вогсалсны. Сені ешажык волокитаыс, ешажык бумагајасыс, сені вузасысјас унжык, а өчередјас ешажык. Но і сені-на һөшта емөс тырмытөмторјас.

Колө төдчөдны, мыј төварбергөдчан оргаһизационнөј вопросјасөн ез заһимајтчывны, јөз төдлісны сөмын өтө тор—төварјас пасјавны, јуклыны, мөдөдны. Но вескалөны-ө төварјас колан инө, кушөм складө, воас-ө сетчөә, кытчө колө,—тајөс омөла зіллісны төдмавны.

Богтам складскөј овмөс. Магаһин да склад медгырыс һвенојас вузасөмын. Складскөј овмөсөн ез заһимајтчывны—һи оптөвөјөн, һи роһһичнөјөн. Тајө—ыжыд уж, кодөс мијанлы колө котыртны.

Өтө кадө ми чорыда крөтөкујтыштим москваса кооператорјасөс. Магаһинјас мијан уна, а өчередјасемөс. Мыјла ті, кооператорјас, пукалад канцеларіјајасын? Мунөј магаһинө, виөдлөј места вылас да бырөдөј тырмытөмторјасө. Ковміс прөмер пыдөди асланым мунны да практика вылын велөдны, кыці колө пырны вузасөм котыртан деталјасө.

Воим магаһинө. Сулалө ыжыд өчередь өгуречјас вылө. Öгуреч ем, но сеталөны сјөс ічөтөк ведраыс. Кор сөмын ведраыс тыртөммө, вузасысыс котөртө пөдвалө выл ведрала, а өчеред сулалө. Локтим ми гугөн. Јуалам вузасыслыс—мыј вөсна тјан өчеред? Öгуречыс ем? Војдөр вочавіціс, мыј абу; сөгса шуис—ем, но абу уна дај пөдвалын, дозмукыс-пө абу выліас лептыны. Мијанлы лоис магаһинса јуралыскөд пырны пөдвалас. Сені вөлөма өгуреч тыра да тыртөм зев уна бөчкајас. Но јөз абу гөгөрвоөмаөс сувтөдны һекымын бөчка магаһинас, век ведраөн пөдвалө ветлөм дорыс. Робочөјјаслөн гөтырјасыс сулалөны өчередын да вескыда вөдөны вузасөм таці сувтөдөмсө, но таыс абу кокһжык. Ковміс зургыны һырнаныс мијан кооператорјасөс, медым најө зајмитчисны вузасөм сувтөдан тајө прөстөј вопросјаснас, кодјас сөщөм јона инмөны массајас һһтересјаслы.

Богтад-кө ті төварјас плаһирүјтөм да вузасөм регулірүјтөм, то тани заторыс зев ыжыд. Сы мogyс, медым

Јуклыны плаңирујтан 12 сикаса төвар куҗа фондјас, колө нуөдны 20 инстанцја пыр. Ти вермад аслыныд мөвпыштны мында бумага гижө, мында кад јөзыс заседајтөны, кытчөз планыс вынсөдсас. Унаыс тајө ештывлө оз квартал заводитчигас, а квартал помасигас.

Та вөсна Наркомснаб да Центросојуз пышкөсса организацја жеблун вөсна збылвылассө артмө таз: план планөн, а төвар мөдөдөмыс муно асвизувнас.

Колө пасјыны, мыј өни селпојаслы колө лоны Центросојуз шөр вымањнө улын. Быдөнлы гөгөрвоана сјө ыжыд, не сөмын көҗајственнөј, но і политическөј ромыс, кодөс өни бөстөны селпојас төвар бергөдчөм да сиктын културнөј советскөј вузасөм паскөдан ужын. Селпојасөс колө кыпөдны политика судта вестөз. Селпоын уж колө лыдфыны сещөм-жө почотнөјөн, кызі колхоз правленњнөын да сиктөветын уж.

Ме ог сувтлы паскыдҗыка Наркомснаб, Центросојуз да најө крајувса-областувса органјас организационнөј теҗас јылыс. Тајө теҗасыс сиз-жө вичө функционалкаөн, пөлтөм штатјасөн.

Кушөма пөлтөмаөс штатјас Центросојузын, висталө тащөмтор: 1933 вога III квартал вылө индөма штат 1563 морт, 1932 вога IV кварталын 2855 морт пыдды, мөд-ногөн-кө—чинөмыс пөштө кык пөв (46 прөч.).

І таыс төварөн снабжәтөмыд ез омылтчы, а Центросојузлөн ужыс колө бурмыны.

Ме еска, мыј чинтыны-кө аппаратсө Центросојузлыс да Наркомснаблыс да бурмөдны пышкөсса организацијасө, зик лоө буржык. Наркомснаб да Центросојуз вермасны секі муны маҗаинөз, складөз, кутасны вөскөдлыны вузасөмөн оз формалнөја, а збылыс. (Аплөдисментјас).

5. Обеспечитны ЦК-лыс да СНК-лыс транспорт перестројка јылыс шуөмјассө олөмө пөртөм.

Транспорт јылыс сорњитисны унаөн, сорњитисны вөкыда, сорњитисны јога. Сорњитис Сталин јорт, сорњитис

тісны Ворошілов да Кіров јортјас, сорҕитісны і мукöд ораторјас. Выступајтис і Андрејев јорт.

Ме көсја вiставны, меҕа војдөр, ва транспорт јылыс. Ва транспорт мiјан оз тырымөнја донјавсы, Вод-ныкјаслөн производство котыртöмыс меҕа прöстöј,—пароход, пристаң, затон, судоремонтнöј завод. А збылвы-лассö і налөн функціоналка, кывкуттöм да обезмiчка.

Ті чајтад, мыј пароходство распоражајтчö судоремонтөн? Ылалад. Пароходство вескöдлö пароходјас експло-авірујтöмөн, но сы вылö, меҕым ремоңтирујтны ассыс пароходсö, сылы колö шыöдчыны Наркомводса торја централизованнöј оргаңизаціјаö—судостројремонтö. Функціоналнöј распоражеңнöјасөн Наркомвод лöсöдчö вескöдлыны быд пароход ремоңтирујтöмөн. Наркомводын ем нöшта главнöј речнöј управлеңнö (РЕТУ). Тајö управлеңнöыс распоражајтчö 70 прöч. гөгөр став ва транспортөн. Тајö сiјö-жö, мыј мiјан војтi вöлі НКПС-ын—Главцужел, кодi распоражајтчыліс 75 прöч. НКПС став овмöсөн. Тајö речнöј управлеңнöсö колö бырöдны да лöсöдны јујасывса транспортөн вескöдлөмсö ју систе-мајас сертi. ЦК-лөн комiссiја iндö вöлі Наркомводын ташöм 4 управлеңнö: Волжско-Камскöј, Војвывса, Лунвывса да Азиатскöј (Сiбыр да шөр Азија). Наркомводлыс функціоналнöј секторјассö колö бырöдны да сетны судоремонт, затонјас, верфјас, береговöј да путевој овмöс вопросјассö јујасывса трестјаслы—пароходствојаслы.

Мукöдлаын-кö ыҕыдалö канцеларскöј бјурократизм, тани сiјö нöшта-на јонжык. Јуалöј, шуам, горковцылыс, кушöм сöкыд кушöм-кö хоҕајственинöј вопрос јөткыштны Наркомводын. Најö тiјанлы вiсталасны. Наркомводовец-јаслөн гожöмнас пароходјас омöла ветлöны, но сы пыд-дi гожöмнас дај төвнас наркомводовецјас канцеларија-јасаныс бура вартчöны. (Герам). Тајöс мiјанлы колö бырöдны.

І Наркомвод бердö, тыдалö, сјезд бöрын Централнöј Комiтетлы ковмас бостчыны јоначорыдҕыка öнiöҕја дорас.

Кöрттүј транспорт јылыс ЦК-лөн да СНК-лөн јул төлысса шуöмыс сетіс-һиң урчiтöма вiғ перестројкаыс-лы. Слелöыс кöрттүјјас вылын öнi абу вым оргаңизаці-

оннөй перестройкаын. Оннөкө заводтны выл перестройка, лоө выл катавасија. Течасногсө лөсөдөма вескыдөс, колө сийөс пөртны олөмө. Решајтана ролыс оннө исполнөннө проверка саяын, оперативнөй вескөдлөм саяын, дисциплина саяын.

Фелөыс сь саяын, медым зонна снуөдны олөмө течасногсө, кодөс лөсөдөма ЦК да СНК шуөмөн, помөз жугөдны перестройкаыслы пыкөмсө.

Со, шуам, паровознөй управлөннөын оннөз-на котелнөй овмөсса вопросјас вылын ужалөны нол сектор. Теплотехника куза функционалнөй вичыс кыссө НКПС-сан да депөз. Паровознөй депөјасын комисны торја инструкторјас теплотехника куза, кодјас кывзысөны оз депөса началькылыс, а вескыда туйвывса паровознөй служба јукөдлыс. Сы вөсна ферт оз нуөд кывкутөмсө ломтас виқөм вөсна. Та вөсна—туйјас вылын уна лишнөй ломтас сотөм.

Та динөкө содтыны, мыј ізшөм складјас, кодјас снабжајтөны паровозјасөс ізшөмөн, абу депөјас киулын, а хожајственнө-материалнөй служба јукөд киулын, да паровозјаслы ковмывлө часјасөн, а мукөд дырји і 10-12 часјасөн сулавны ізшөм вылө өчөредын да таыс кывкутөм некөд оз ну, то қик лоө гөгөрвоана, мыј көрттуйјас вылын функционалка да обезмичка нөшта јона-на ыжыдалөны.

Ме ог-нын шу 180 (!) саяс быдсама сикас шуөмјас, виставлөмјас, инструкцијас јылыс, кодјас регулирөјтөны көрттуй вылын ужалысјаслы уждонсө. Жеңыдзыкакө виставны, НКПС-лөн руководство оннөз-на ез чег транспорт перестройкалы бюрократическөй элементјаслыс пыкөмсө.

Транспортлы нөшта век-на оз тырмы организујущөй большевистскөй выныс. Көрттуйјас вылын ужалысјасөс велөдөм да отувтөм вылөкө колө јона унжык вынпуктөм промышленностин дорыс, то коммунист железнодорожникјас тајө дасмындаалөмөн вынпуктөмсө ез-на петкөдлыны. Сыыс-на унжык, кушөм сурө железнодорожникјас лыфөны агнысө бытөкөкө өбөдөтөм јөз пыд-

ды: мыјнө-пө тајө мијанөс век нөјтөны, мыј вөсна-нө ми-
жанөс век крѣікујтөны?

Ҷик правөс тані сорнытысјас Ворошілов да Кіров јорт-
јас, кодјас чорыда сувтөдісны вопроссө: транспор-
төн вескөдлысјас-кө агныс оз лоны чорыд
крѣіка нуөдөмын јурнуө дысјасөн, оз кут-
ны јурнуөдны медбур јөзөн—транспорттө кы-
пөдны налы сөкыд лоө.

Емөс зев бур бригадјас, уна герој-ударныкіас, емөс
і зев бур політотделјас, кодјас петкөдлісны-нын ассө уж
вылын. Візму овмөсын могыс вөлі јона сөкыдзык
транспорт вылын дорыс. Секі мијанлы ковміс ужавны
не робочөјјаскөд, а крестанакөд. Кызі сені кыпөдім
ужсө? Котыртим медбур јөзсө—колхознык-ударныкјасөс,
нуөдім чорыд тыш кулаккөд да подкулачныкјаскөд, мас-
сајас вылө пыкөмөн заводітим пөртны меропріјаттөјас,
кодјасөс індыліс Центральнөј Комітет. А транспорт вы-
лын тајө котыртыс чорыд кісө мі нөшта огө-на адқө.

Көрттуј вывса політотделјасын ужалысјас нөшта ез-
на гөгөрвоны зоңнас сөкыдторјассө да ыжыдтөдчан-
лунсө сіјө фронтыслыс, кытчө најөс сувтөдөма. Гөлөс-
јас:—правілнө.

Кагановіч:—Најө нөшта ужсө ез-на паскөдны
сіз, кызі, шуам, МТС-јасса політотделјас, кодјас муніс-
ны сіктө, возывв төдөмөн, мыј мунөны сөкыд ыжыд
уж вылө. Најө чайтлісны, мыј делөыс јона сөкыдзык,
кущөмөнсіјө весіг налы лоі збыл вылас. А көрттујыв-
са політотделшщікјас мунісны да чайтлісны ужсө јона
кокныдзыкөн. Со мыј вөсна најө сөкыдторјассө ез-на
вермыны венны. Мыјкө мындаыс політотделцы піыс
перјісны-нын вермөмјас ужаныс, но став політотделскөј
арміяыс нөшта фронтсө ез-на орөд, сөкыдторјассө ез
вен.

Партіја сјездлы колө щөктыны көрттујывса став ужа-
лысјаслы ЦК-лыс да СНК-лыс шуөмјассө помөз олөмө
пөртны, сјездлы колө щөктыны көрттујывса ужалыс-
јасөс, медым најө лөгөдісны ісполнењнө прөверка да
оператівнөј вескөдлөм.

Көрттуј транспорт ужын, јонжыка кытөнкө мөдлаын
дорыс, колөны оператівнөј вескөдлөм да сіјө решен-

нѳјаслыг исполнѳнѳсѳ прѳвѳрајтѳм, кодјасѳс прѳмѳ-
тѳма. Колѳ, медым кѳрттујывса ужалыгјас гѳгѳрвоѳсны,
мыј ѳелѳыс абу шутка, мыј сорнѳыс мунѳ народнѳј ов-
мѳслѳн мучкѳа вѳрветлѳм јылыс, сы вѳсна, мыј тран-
спорт—сѳјѳ мѳјан страналѳн вѳр ветлан сѳнјас. Робочѳј
класслѳн да партѳјалѳн ем право щѳктыны кѳрттујјас
вылын став ужалыгјаслы медса војдѳр коммунистјаслы
да вескѳдлыгјаслы, политѳтѳдѳлшщѳкјаслы: ужавны бол-
шевиетскѳја, ѳе лѳны „бурѳнѳкјасѳн“ пролетарскѳј госу-
дарство иѳтересјас щѳѳт вылѳ.

Транспорт бурмѳдан вопросјас дѳнѳ колѳ бостсыны
сѳјѳ-жѳ, кычѳ партија нуѳдѳс овмѳс торја участѳкјас вы-
лын сѳкыдторјас бырѳдѳм. Колѳ кѳтыртны мас-
са ѳс, мыжсыны медбурјѳз—транспорт-
вывса ударнѳкјас вылѳ, дај вермѳм лѳѳ обеспе-
чѳтѳма. (Гѳра аплѳѳсментјас).

Ме ог вермы, јортјас, сувтлыны став мукѳд Нарко-
матјас јылыс, народнѳј овмѳсса став јукѳдјас јылыс.
Та вылѳ ескѳн ковмѳс вывтѳ уна кад, но тајѳ озпеткѳд-
лы, мыј мукѳд отраслјасын, кодјас јылыс ме танѳ ег
сувтлы, кущѳмакѳ абу сѳјѳ тырмытѳмторјасыс, кодјас
јылыс ме вѳсталѳ.

Сувтла нѳшта сещѳм вопрос вылѳ, кущѳма нуѳдеѳ
сѳветскѳј да кѳѳажственнѳј оргѳнизѳцијас пышкѳс ис-
полнѳнѳ прѳверка.

6. Государственнѳј аппаратын исполнѳнѳ прѳверка јылыс

Ме вѳставлѳнѳн Централнѳј Комѳтетѳн кадрјас лѳѳѳ-
дѳм куѳа вѳчѳм ужјас јылыс. Сѳмын ме нѳшта-на ѳт-
чыд кѳсјатѳдчѳдны, мыј ѳелѳыс мунѳ ловја јѳз јылыс,
вылѳ јѳзѳс быдтѳм јылыс, медым быд талантливѳј ку-
жыс мортлы, кодѳ петѳ улысаѳ, отсавны быдмыныс, от-
савны кѳптыныс.

Кадрјасѳс велѳдны мѳјанлы колѳ практичѳскѳј уж
вылын—ѳ партијнѳјјасѳс ѳ беспартијнѳјјасѳс. Тѳзѳсјасын
Централнѳј Комѳтет тѳдчѳдѳс беспартијнѳјјаслыс рѳлсѳ.
Тајѳ абу „полѳтика“ воѳще вылѳ. Абу, јортјас, мѳјан
социѳлиетѳчѳскѳј строѳтельствѳлѳн опытыс петкѳдлѳс, мыј

сені, көні коммунист ужалө бура, сені сійө кужө котыртны беспартийнөй жөзөс, Һе сөмын робочөйясөс, Һе сөмын сійөясөс, кодјас пыр мунлісны мјанкөд, но і специалістјасөс, кодјас катаелісны, ез чікөз ескывны.

Колө, медым мјан ужалысјас овладејтисны техникаөн. Емөс директорјас, кодјас овладејтисны асланыс уж техникаөн, но мі огө вермө шуны, мыј тані вөчөма-һин ставыс. Овладејтны техникаөн, еновтчыны ыләсас вескөдлөмыс, дугдыны штемелүјтны сјөс, мыј сујыштө аппарат,—тајө ем бур ужалөн медыжыд петкөдласыс.

Колө воэө нуөдны ужалысјасөс заводјасө да цехјасө вужөдөмсө. Оз ков Һе донјавны тајө ужыслы пыксөмсө. Унаөн нөшта өнөз-на оз адыны, мыј производственнөй олөмыс мунө заводын, сени, улын, фабрикаын, колхозын, МТС-ын. Мі ужалам тајө делөсө котыртөм мөгыс. Но өнөз-на кодеурөыс оз гөгөрво, мыј мунны заводө—сјө ыжыд честда почот быд бојечлы, быд инженерлы, быд техниклы.

Донбассын мјанлы удајтчис перјыны перелом. Сені ужалысыд јандысө шуны, мыј сјө оз көсјы мунны шахтаө, кор сјөс мөдөдөны. Колө, медым ужалысјас, кор најөс мөдөдөны заводјасө, колхозјасө да совхозјасө, медым најө Һе сөмын ез пыксыны, но лысфисны ескө сјөс налы ескөм медбура петкөдлөмөн.

Решајтана төдчанлун кутө исполнењнө прөверка. Кор вөчан шуөм, но он видлав кушөма сјө пөртеө олөмө, весіг бур ужалысјас шыксөны. Мыј-жө, сылы сетисны шуөм, лун-мөд сыкөд сјө ноксө, сесса ужалыс ылә водөны ыль ужјас. Сјө шуөмтө пунктө сукно улө да унаыс весіг думвылас сесса сы јылыс оз углы.

Советскөй аппаратын да хоҗајственнөй органјасын исполнењнө прөверкасө вескыда сувтөдөмыс кыпөдө, велөдө морттө. Весіг ужалысјас дінө, кодјас ужалөны сөләмсыныс, колө аскадын локны да шуны: те, дөнаөј, ылалин уж став бокнас, тенад уҗад лоі флус, бергөдчышт Һеуна, вескөд өшыбкајастө. А тајө вермас лоны сөмын секі, кор вескөдлысыд төдө ассыс учређењнө-

сө, асыыс сiстемасө оз „вообшце“, а төдө быд ужалы-
сөс, л у н ы с-л у н ө најс прөверajtө.

Кызi сулалө мiжан делөыс исполнењњө прөверканас
наркоматјасын, хожајственнөй организацiјајасын? Онөз
вөвлi сещөм предрассудөн, мыј исполнењњө прөверка
ем кушөмкө торја уж, вескөдлөмыс да јөзөс бөрјөмыс
торјөдөма. Вөвлiсны торја ыжыд аппаратјас i јөзөс бөр-
јөм вылө, i исполнењњө прөверajtөм вылө.

Та вөсна исполнењњө прөверкаас бјурократизмөн
фактјас. Тешкод, сөмын тајө збыл.

Буржыквылө-њин тајө секторјасыс прөверajtөны бу-
мажкајасөн, гiжасөмөн. Но, кыз-кө сылы, коңорлы, вид-
лавны ловја ногөн, кор сiјө ачыс ез вөчлыв распоражењ-
њөсө, кор сiјө ачыс ужсө оз төд, кор вопрос пышқас
ез пыр.

Гөгөрвоана, мыј исполнењњө прөверка ташөм секто-
рыдлы колө сорнiтны сөмын ылөсас, гiжны бумагајас да
волокитаасны. Отык кывјөн-кө, бара ковмас казтыштны
Щедринөс: вугралан сiнмөн нiнөм ег адзыв, а вуграв-
төмөн адзыли пустакјас (Герам).

Со, шуам, исполнењњө прөверajtан сектор НКЛес-
лөн. Сылы колө вөли прөверитны, пөртөма абу Ленин-
градса вөртрестөн Наркомлыс приказ вiтлунја сро-
көн Каремiјаө 13 специалистөс ыстөм јылыс. I тајө сек-
торыс прөверка заводиттөзыс учыс бурөщ вiт төлыс.
Садмис, гiжис бумагатор да сы вылын лантис. А ужыс
ез вөрзы. Мыјкөмында ужалысө абу мөдөдөма. Оз вес-
шөрө наркоматјасын исполнењњө прөверajtан секторсө
весиг офiциалнөй бумагајасын чiнтөмөн гiжны—ГПИ. (Ге-
рам, а плодiсментјас).

Збылвылө учөны наркоматјаслөн да хожајственнөй
органијаслөн исполнењњө прөверка секторјасыс,

Бостөј, шуам, робочөй массајасөс обслуживajtөм. Ми
ставным шуам, мыј большевикјаслөн сватөј уж—робочөј-
јасөс обслуживajtөм.

Труд да оборона Сөвет 1932 вога јулын шуис: стрө-
итны дальневосточнөй крајлы да Асыввыв Сiбырлы сi-
зым санiтарнөй пропускнөй пункт да дасвiт пывсан, душ-
јас, прөстөј тыпа песласанiнјас, медпрөстөј установкаја-

сөн. Војениј јоз төдөны, мыј тајос поңо стрөитны өдјө да кокңја.

СТО сетис НКХ-озлы төлысса сруктајө шуөмсө пөртөм вылө. НКХ, ферт, гөгөрвоө, дај көнкө речјас висталсны пывсанјас, душјас да вообшше купајтчөм колөмлун јылыс (Герам), но исполнеңњө прөверкасө большевисткөја ез сувтөд. I мыј-жө ті чајтад? даскөкјамыс төлыс колис, а сјө пывсанјасыслөн да санитарнөј пунктјасыслөн бура ыжыд јукөн-на абу стрөитөма. Вот мыјөң вайөдө исполнеңњө прөверкатө невескыда сувтөдөмыд, кор јоз пырыг-пыр-жө, некушчөм резолюцијастөг, оперативнөја ужсө помөң вайөдөм пыдди сетны ужсө СПи-лы мбө кодлы-кө мөдлы. Тајө СПи-јасыс, медем буржык вөлі прөверкаыс, лөсөдисны аслыныс, исполнеңњө прөверка сектор бердас, контролнөј группа! (Герам). Отк кывјөн-кө, артмө кыңи Гоголлөн „Мјортвыјө душиын“, — „стрөитан комиссија бөрса вөңөдан комиссија“ (Герам).

Сіңи і некымын наркоматјасын: стрөитан комиссија бөрса вөңөдан комиссија, исполнеңњө прөверка секторас-жө контролнөј группа, а збылвылассө исполнеңњөсө вескыд большевисткөј прөверајтөмыс абу. Со мыј вөсна теңисјасын прөверка проблемаыс јитчө организационнөј перестројкакөд, функциналка бырөдөмкөд.

Кад гөгөрвоны, мыј медеаыс советскөј государственнөј аппаратөс реорганизујтөмыс лөө сыын, медем вескөдлыс органјасөс бергөдны улысса эквенолы банөн, вужны топыд ловја јитөдө улысса эквенөкөд—завөдкөд, фабрикакөд, цехкөд, участөккөд, предпріяттөкөд, колхозкөд, сикткөд, МТС-көд, совхозкөд да с. в. Не завод наркоматлы, а наркомат заводлы. Не колхоз наркомземлы, а Наркомзем колхозлы. Не совхоз совхозјас наркоматлы, а совхозјаслөн наркомат совхозлы.

Орджөңікідче:—Правильнө.

Каганович:—Наркоматјаслы колө обслуживајтны улысса эквенојасөс, а не сің бергөдлыны делөсө да ужсө, мыј колхоз оло Наркомземлы вылө. Локыс сыын, мыј трестын, Наркоматын течасногыс лөсөдсө мехаңическөја канцеларистјасөн, сы вөсна, мыј вескөдлысјас

лыдыҕоны мистөмөн тајо ужсө. А канцеларистјаслөн ве-
сиг гөгөрвоомыс абу оперативнөј уж пыщкөс жылыс. Ло-
кыс сыын, мыј трест виқөдтөг бостө наркоматлыс те-
часногсө, а завод трестлыс течасногсө. Кор ужыслы ко-
лө мунны зик мөдарөн. Колө бостны заводсө, лөгөдны
вескыда сылыс организаціјасө, бостны колхоз да совхоз
да мучкиа лөгөдны сылыс организаціјасө производство
корөмјас серти, да сесса мунны вымыс эвенојас динө, ме-
дыжыд мог сертыс, коді сулалө быд наркомат воэын—
продукціја содтан, техника освоитан, овмөс бурмөдан, вес-
көдлөм бурмөдан мог серти.

Сөмын таји ужсө перестроитөмөн ми вермам јонмөд-
ны улысса эвенојасөс да наөн вескөдлөмсө.

Хоэајственнөј, сөветскөј да партијнөј организаціјас-
лы колө сјезд бөрын пырыстөм-пыр, торја каэтышттөг
да јоткавтөг бостыны асланыс ужыс став организаці-
оннөј тырмытөмторјасөсө бырөдөм былө. Заводитны чо-
рыда, четчавтөг да ассыныс аппаратнысө перестроитөм
куэа предложеньнөјасөсө сетны кытчө колө вынөдөм
былө.

Централнөј комитет кутас еуса виқөдны став мијан ор-
ганјасын перестројка мунөм бөрсө. Уж перестроитөмын
некушдөма оз поэ колтчыны сөмын течасног вежөмөн да
јөзјасөс вылаө пуксөдалөмөн, вывескајас вежлалөмөн,
мыј вылын сещөм локыс серавывлис Ленин, мыј вылын
немжалиттөг, луныс-луно, локыс сералө Сталин јорт.
ЦК оз леэ сјјөс, медем организаціоннөј перестројкалыс
пыщкөссө лоі пыркөдөма вывескајас вежөмөн, перестрој-
касө формалнөја нуөдөмөн.

Быд вескөдлыслы колө бура мөвпыштөмөн видлавны
методјасөсө, системасө аслас ужлыс да став учреждень-
нөбыслыс, ужалиг мозыс оперативнөја пыртны вежсөмјас,
јона чинтыны бумага былө гижөм, медвојдөр учотнөј ста-
тистическөј даннөјјас, кодјасөс вывти-нын паскөдөмаөс.

Исполненьнө прөверка колө нуөдсыны не формалнөја,
а уж сертыс. Сылы колө вәјөдны ужсө помөз—директи-
васө тыр выјө оломө пөртөмөз. Колө ужлыс резултат-
јасөсө видлалөм, а не бумажнөја, формалнөја мерајас при-
митөм: протокол воис, резолюціја пуктис, распорәженьнө
сетис. Унаыс артмө, мыј вылысань распорәженьнөбыс воис,

вежлалыштіс сїјос кытеурө да ыстіс улө. А сені сїјос мөдөдөны нөшта улө. I тақі волокітаыс кыссө.

Сталин:—I бумагасө вурыштіс делөө.

Каганович:—Ҷик збыл, а бумагасө вурыштіс делөө.

Мїжан государственнөј аппарат, төдөмыс, бөрја кад-нас бурміс, пролетарскөј дїктатуралөн органјасыс јон-місны. Мїжан государственнөј аппарат вылын ез вермы-ны не төдчыны овмөслөн став кыптөмыс да паскыд ро-боче-крестьянскөј массајаслөн полїтїческөј вежөр со-дөмыс.

Шук тајө экономика быдмөмыс, массајаслөн тајө полї-тїческөј кыптөмыс леәдны партїялы сешөм збоја да чо-рыда, кықі індіс ЦК да кықі, наделтча, прїмітас сїезд, ердөдавны мїжан органјаслыс тырмытөмторјассө. Тајө се-тас мїжанлы гараңтїја, мыј мї кужам нөшта јонжыка бур-мөдны мїжанлыс государственнөј аппарат, колды колө буржыка обслужївајтны массајасөс, колө бырөдны бюро-кратїзм, канцеларшщїна, обезмїчка.

Мї ескам, мыј партїја, сылөн Ленинскөј ЦК, сылөн вождь Сталин јорт шедөдасны тајө перестројкасө да пролетарскөј дїктатура јонмөдөмсө (Гора аплодїс-ментјас).

СТАЛИН №
Обл. Центр. Библиотекалан

III. Массөвдөј уж да партијнөј организаци- јајасөс перестроитөм жылыс.

1. Котыртны массајаслыс вынсө да воэмоствөмсө государственнөј аппаратлыс ужсө бурмөдөм вылө.

ЦК да ЦКК январса пленум вылын Сталин јорт, јуа-
сигөн, көнө медгырыс вынјасыс, кодјас сетисны пјави-
меткалыс историческөј вермөмјассө, индис:

„Тажө медса воэ, робөчөј да колхозникјас миллион-
нөј массалөн активностыс да самоотверженностыс,
ентузиазмыс да воэмоствөмыс, кодјас инженерно-техни-
ческөј вынјаскөд өтвылыс кыпөдисны вөвлытөм вын
социалистическөј ордысөм да ударничество паскөдөмын.

Тажө, мөд-кө, партијалөн да правительстволөн чорыда
вескөдлөм, массаөс воэө вылө мунны чуксалөм да став
і быдсама сөкыдторјасөс аслас туј вылыс венөм.

Тажө, медбөрын-кө, советскөј система овмөслөн торја
бурлуныс да преимуществоыс“.

Пјавиметка чөж став каднас ти адылинныд, кызи та-
јө кујим выныс збымыс сетисны мијанлы вермөм. Став
тажө кујим выныс ужалисны кызи өти вын, мијан партија
Ленинскөј Центральнөј Комитет өтувја вескөдлөм улын.
Ускөдлөј төдвыланыд, овмөс течөмын вермөмјаслы зев-
төдчана да решајушщөј формуласө, Сталин јортлыс ко-
дөс сижө сетис аслас висталөмын, коді пырис миллионјас
олөмө, кызи квајт историческөј индөд.

Сижө виставлис: „Мијан программалөн реалностыс — си-
јө ловја јөз, сижө ми тјанкөд, мијан ужавны вөла, мијан
даслун ужавны вылног, мијан бостчөм тыртны план“.

Центральнөј Комитет ужын решајтана торјөн отчетнөј
кадын вөли массајасөн вескөдлан вын, социализм стрөй-

тан могјас оломö пöртöм вылö массажасöс мобöмзуйтан
вын.

Массалöн ентузiazм, стрöйтчöмлöн кыпыдлун (пафос),
öвмöс бурмöдöм да кыпöдöм вöсна тышлöн кыпыд-
лун сетисны мiјан планјаслыг реалностсö да сiјö ыжыд
вермöмјассö, кодјасöн мi локтiм мiјан парвiја XVII сјезд
кежлö.

Социалистическöј ордiйсöм да ударничество кыптисны
паскыд фронтöн. 1930 воын январ 1-д лун кежлö-кö
промышленностын соцордiйсöмöн вöли шымыртöма 29 пр.
робочöйсö, 1933 воын нојабр 1-д лун кежлö мiјан ем-
нин 71 пр. Сöмын промышленност да транспорт куза,
не тыр петкöдласјас сертi, лыддыссö 5 миллионы ун-
жык ударник, абу фиктивнöј, а збылвылö ударник.
Тажö вöјасö мiјан лöи награditöма 2 сурс гөгөр морт,
сы лыдын Трудöвöј Знамя ордөнöн—398 морт, Ленин
Ордөнöн—641 морт. Тажö jöзыс социализм вермöм вöс-
на тышјасын петкöдлисны торја достоинствојас. Уж
фронт вылын геројстволыг збыл обраец-
јассö сетöны ознын öтка jöз, а уна да да со
сурсјас.

Тани колö торjөн пасjыны комсомоллыг ролсö, соц-
ордiйсöм да ударничество вöсна тышын, пjатiлетка
вермöм вöсна тышын. Öнi комсомол сöдтö выл стрöит-
тельство кыпыдлун бердö освоитан кыпыдлун. Бөрjöd-
лöм лыдпасјас сертi 25 гырыг предпрiятвöјасын обще-
ственно-техническöј экзамен кежлö лöсöдчöмöн шымыр-
тöма 42 сурс мортöс—54 пр. став томjöзсыс. Сдајтисны-нын
экзаменсö 18 сурс, на пöвсыг отлично вылö сдајтисны
2¹/₂ сурс, хорошо вылö—5 сурс, шогмана вылö—7 сурс
да ез вермыны сдајтны 3 сурс морт.

7 сурс комсомолчјас пыс, кодјасöс вöл мобöмзуй-
тöма Сталинградса тракторнöј завод стрöитвы, петисны-
нын вылын квалификацияа уна со да сурс робочöјјас.

Ез öтка, а массöвöјөн лöисны фактјас, кор торытја,
чик неграмотнöј, сиктыс локтöм морт, сöмын некымын
тöлысöн пöрö техникаöн овладејтöмын обраецö. Се-
щöм геројјассö пöчö вайöдны уна сојасöн да сурсјасöн
Мöскуаса, Ленинкарса, Украинаса, Донбасса, Бакуса,
Уралса дај с. в. предпрiятвöјас вылыг.

Со, шуам, сещом робочојјас пөвсые өтi Лаптев јорт мунис еиктеыс Молотов ыма автозаводө 1931 воын. Сiјө вескалис ужавныс ортчөн америкаңечкөд. кодi ужавлө-ма Америкаас сещом жө станок вылын 12 во, сы пын 4 восө Ford ордын. Америкаңеч вiсталис, мыј фордовскөј норма ордыны (65 феталь ужалан лунын)—оз поң. Лаптев јорт чукөстис сiјөс соцордысөм вылө да кутис содтыны луннас 5 штукаөн дај өнi воис луннас 130-140 штука вөчөмөң. Админiстрацiяыс, Лаптев јорт опыты-лө мыжсөмөн нормасө лөсөдiс 112-өң. Америкаңечалы быт лоi воөдчыны тајө нормаөңыс. Интереснө, сөмын, мыј Лаптев јортөн соцордысөм вылө вөзјан договорсө сiјө өнөң-на кырымавны оз көсi. „Нынөм,—вiсталис Лаптев јорт,— воөдча 200 штук фетальөң, секi i америкаңечыд гөгөрвоас, мыј сiјө социалистическөј ордысөм-ыс дај кырымалас мекөд социалистическөј ордысөм вы-лө договор“ (Аплодiсментјас).

Лаптев јорт тухучоба куңа помалис наладчикјаслыс кружок. Велөдчө партијалыс iсторiјасө велөдан кружокын. Лыдфысө серјознөја да велөдөм темајассө гөгөр-воөма зев бура.

Өнi Лаптев јорт абу сөмын квалифицированөј робочөј, сiјө шөщ нуөдө ыжыд общественнөј уж.

Мiјан колхозјасын нөшта омөла-на осваивајтчөны комбајнјас, омөла-на ужалөны мiјан трактористјас. Сөмын, партија ЦК-лыс шуөмсө визму овмөслы квалифицированнөј робочөјјасөс лөсөдөм да переподготовитөм јылыс олөмө пөртөмын, мiјан емөс-нын уна со да сурс зевтөдчана обраецјас, кыңи төрытја Мiтуха, кодi ез төдлы машинајас, ез гөгөрволы сiјөс, талун пөрө социализм вөсна збыл тышкасысө. Сiјө пуксө трактор да комбајн вылө, овладејтө сiјөн дај нормасө тыртөмын се-тө обраецјас.

Мiјан профсојузјас зевпаскыда быдмисны. Медвоңаңа ијавiлеткаса војасө да 1933 воын профсојузјасса шлен-јаслөн лыдыс содiс 6 мiллон шлен вылө. Быдмис профсојузнөј актив, торја-нын улысса. Оз поң ортчөдны фаб-завкомјасөс, кодјас вөлины профсојузјасөн тред-јунони-стскөј важ вескөдлысјас кадө, сiјө фабзавкомјасыскөд, кодјас ем мiјан талун. Фабзавкомјасса шленјаслөн да

группоргјаслөн лыдыс 1929 воын 462 сурсаы содіс
1 міллон да 200 сурс мортә.

Фабзавкомјас төдчымөнја перестроітисны ассыныс
ужсө да уыжыкнаныс најө збымыс ударныкјас пөвсыс.
Тажө јөзыс оз вісны тред-јуніоністскөј вісөмјаснас, најө
ужалөны топыда да настојчівөја соціалістическөј ордјы-
сөм да ударнычество паскөдан мог оломө пөртөм вы-
лын, производство кыпөдөм вылын. Сөрт, міјан проф-
сојузјаслөн тырмытөмторјас зев уна. Централнөј Комі-
тет сувтөдіс вопрос профсојузјаслыс ужсө перестроітөм
јылыс. Медыжыд могөчыс абу-на воөдчөма. Могыс вө-
лі—перестроітны ужсө производственнөј прінцып серті
сізі, медым профсојузјаслөн быд централнөј комітет
пыдысаы төдіс ассыс производствосө да аслас робо-
чөјјаслыс нуждајассө. Сојузјас централнөј комітетлөн
ем ыжыд почанлуныс ужсө паскөдны, вермасны чукөрт-
ны зев төдчана петкөдласјас. Мыј вөсна партія Централ-
нөј Комітетлөн вөлі почанлуны бостны робочөјјассаы
техныка куҗа, ізобретеньнөјјас куҗа, управленьнө
організујтөм да уж організујтөм бурмөдөм куҗа зев төд-
чана материалјас? Мыј вөсна партія Централнөј Комі-
тетлөн вөлі почанлуны корны асдінас совешщаннө
вылө, Стамын јорт вөзјөм серты, профсојузныкјас—шахтком-
щикјасөс Донбассыс дај прөстөј беседаыны, заседавельскөј
сүјевнәтөг, шпаргалка куҗа речјастөд, нарошнө вөчөм
резолуціјатөг адыны зев төдчана петкөдласјас уждоныны
уравныловка јылыс да уж омөма організујтөм јылыс,
функционалка јылыс да с. в.?

Шук некымын профсојузныкјаскөд да некымын хо-
җајственьныкјаскөд беседа подув вылын Централнөј Ко-
мітет вөчис зевыжыд выводјас, тајө вөзјөмјассө өтүвтөмөн.

Профсојузјаслөн ем зев гырыс почанлуныс, быд ро-
бочөј, томјөз, выл робочөј-ударныкјас воамөстчөм вы-
лө мыжсөмөн, сувтөдны правітельство да ЦК возыны
вопросјас. Жал ескө-да, профсојузјас нөшта оз-на тыр-
выјө іспөзүјтны став почанлуныс. Најө оз кужны
өрдөдны medyжыдсө да өтүвтны фактјассө. Емпірізм
сојө (заједатө) профсојузјасөс. Најө ужалөны, најө ө-
рөшітчөны, најө зілөны, но нөшта-өз-на велавны обо-
штыны дај пөртны оломө сіјөс, мыј індалөны. Міјан

профсојузјасын емге јоз, кодјас сёлёмгаңыс көсјоны ужавны, сөмын оз-на нөшта кужны јурнуөдны сјјө пуан олөмнас, воэмөстчөмнас да выннас, коді ем фабрікјас да заводјас вылын, ударнө ј бригадајасын.

дај ВЦСПС ез тырвыјө пөрт ЦК-лыс індөсө, ас-лас сјездлыс індөсө прөизводственнөј сојузјас ЦК-јаслы ыжыдчык воэмөстчөм сөгөм куға. Сјјө век-на нөшта кутө вич тырвыјө вескөдлөмсө нуөдны сөмын ВЦСПС-саң.

Профсојузјас важөн-нын ескө верісны мездысны канцеларшцінаыс да бумага гіжалөмјасыс дај лөсөдны јітөд ловја јөзкөд сјјө зев уна бумагаыстөг, коді намөн нөшта ем-на. Відлавны-кө заседаңнөјас да протокол-јас быд сојузса централнөј комітетлыс, мі секі адчам, мыј сені јөз ужалөны уна, но сені зев частө бумага саясыс оз адчыны воэмөстчөмсө, активностсө да ловја олөмсө, коді кључөн петө мјан заводјас да фабрікјас вылын. Профсојузјаслы, партја сјезд шуөмјас подув вылын, колө перестроітчыны да бурмөдны ассынысуж-нысө, вөтлыны канцеларшцінасө дај јончыка когыртны творческөј активностсө ударнөкјасыс да профсојузса став шленјасыс.

Тані, сјезд вылын, індыссылыс-нын, мыј нывбаба быд-міс кыңи ыжыд активнөј вын і карын і сіктын.

Народнөј овмөсө сјездјас коластын кыскөма $3\frac{1}{2}$ млн. нывбаба. Оні нывбабајас СССР-са робочөјјас да слу-жашщөјјас пөвсын лөоны којмөд пайыс.

Колхозјасын өні мјан ем зев ыжыд двіжеңнө. Сталін јорт вывті бура воғө віғөдөмөн-адчөмөн петкөдіс мјан колхознөј двіжеңнөын нывбабајасыс тајө выл ролсө, коді вежсис овмөс зев ыжыд быдмөм вљјаңнө улын. Ті төданнды, кыңи коллективізаціја заводітчөгөн нывба-ба частө ворсліс отрицательнөј рол: сылы сөкыд вөлі торјөдчыны важ навыкјаснас да вежөртасјаснас.

Оні фелөыс зев чорыда вежсис. Со, прімер вылө, мі арнас нуөдім шабді һарјалысјасыс Москваса област-увса смот. Сені, 989 фелегатка пйыс 824-ыс медвоғза-ыс на вөліны Москваын, да көрттуј куға медвоғзаыс ветлісны—466 морт.

Ме уна собранияс адчылі, но ег адчыв сешом кыпыдлунсө, кушом вöлі тани. Сöмын Октабрса революция медвоцца војасө ми адчывлим ташом кыпыдлунсө. Чувствуйтчис, мыј кыпöдöма збыл ыжыд цемина.

Фелегаткајас пöвсыс öтi—60 арöса старука, сорнитигас вiсталiс, кушом сöкыдторјас сiјö адчывлiс. Сiјö помалiс ассыс вiсталöмсö конференциясa президиум дiнö чукöстчöмөн: „Тi, вiсталöны, матынöсжык правiтельство дiнö, оз ö поч корны правiтельствоос лезны сешом декрет, медем олöмсö нужöдны, а смертсö ылыстны. (Герам, а плодiсментјас). Кöсјам-на овны, сöвет власт вöчiс мијанöс јöзөн“.

Онi нывбаба быдмiс-нын сешöма, мыј кыкö бытвö абу лöгыд сорнитны нывбабајас пöвсын аслыс сама уж жылыс.

Николајева:—Правильнö.

Каганович:—Вермас лоны сiчi, мыј регыд нывбабајас шуасны: колö јонмöдны мужикјас пöвсын уж (Герам, а плодiсментјас).

Мијан ем сöветјас ужын, кычi массöвöј организацијаслон мыјкöмында бурмöм. Мијан сöветјас паскöдiсны ассыныс секциясö. Онi карса да сiктса сöветјаслөн секцияјас—тајö абу-нын прöстö сорнитöм вылö чукöртчылöмјас. Секцияјаслөн ем јон материалнöј база. Карса овмöс паскалiс зев ыжыда. Сöветјаслөн массöвöј ужыс тырi материалнöј содөржаннöөн. Сöветјаслөн мијан секцияјас, депутатскöј группајас пöрöны стрöйтчан став ужјасын активнöј вескöдлыс участникјасö. Тајö, ферт, оз вiстав, мыј сöветјасын да најö аппаратјасын абуöс тырмытöмторјас, перестройка жылыс вопрос сувтöдöмыс ставнас iмитана i налы.

1933 воын сöмын РСФСР куча государствоөн вескöдлöмö секцияјас пыр вöли кыскöма öтi миллион 513 сурс морт да депутатскöј группајас пыр—388 сурс морт.

Государствоөн вескöдлöмын участвуйтöмын мијан ем зик выл форма—госучреждённöјас вылын заводјасса робочöјјаслөн шефство. Почö петкöдлыны государственнöј аппарат ужын бура уна бурмöмјас, кычi заводјасан учреждённöјас вылын шефстволөн резултат.

Сыыс кыңзі, бөрја кадö жона паскаліс проіздство
вылын ужалөмөн соціалістическөй совестітелство госаппа-
ратын ужалөмкөд. Четыр петкөдласјас серті, сөмын
государственнөй учреждєннөјас профсојуз вич куҗа ем
шефскөй бригадасын 7 сурсыс уңжык участвујтыс дај,
сыыс кыңзі, 7 сурс гөгөр содсовестітел.

Та дінө колө содтыны сіз шусана обшщественно-про-
летарскөй актів торја ужјас отрасјас куҗа, көні лыд-
дысө 2 мільон дорыс уңжык морт.

Тажö ужнас веекөдлөмсө колө бостны профсојузјас-
лы, торја-нын контроль возын суалысвыль могјас дырјі,
кодјасөс на вылө пунктны тєчјас. Профсојузјаслы
ковмас збылыс котыртны улысса контроль, торја-нын
снабженнө да вузасан органјасын.

Бостны-кө комсомолөс, то ЦК тєчјасын торјөн
төдчөдөма „логкөй кавалєріја“ котыртөм куҗа сылыс
ужсө мичөдөм. Комсомоллы колө органузујтны ужсө
„логкөй кавалєріјалыс“, да нуөдны сіјөс нє четчалөм-
јасөн, а дугдывтөг. Партиялы колө серјознөй отсөг,
медым сіјө збылыс бюрократыс, коді ем аппаратын, ез
зєбсы сінвозыс. Міјанлы колө обшщественнөй отсөг мі-
јан уж быд пелөсын. Бостөј міјанлыс складскөй овмөс.
Стамін јорт нє өтчыл индивліс міјанлы: со тіјан прімі-
төма резолюція ужалысјаслыс метєріалнөй благососто-
јаннөсө бурмөдөм јылыс, а складсыс клучыс сещөм морт
ордын, коді міјанлы кажитчө „ічөтк“ мортөн. Но тајө
„ічөтк“ мортыс ордын зєв ыжыл складскөй овмөс,
тајө морт сајас төварјас веекөдөм да дөчөрітөм дај
унаыс төварсө лучкі јуклөмыс.

Міјан ковмас шуны і асланым комсомоллы, мыј і
сылөн емөс тырмытөмторјас, мыј ісылөн ем бумага ма-
рајтөмыс дај канцєларшщінаыс, најө сіз-жө кокнїја гєтчөны
куҗ резолюціяјас гїжөмө. Комсомоллы колө јонжыка ло-
ны актівнөй ужалыс вынөн нє сөмын заводын, проізд-
водствоын, но і јачєјкаын, дај рајкомын, дај обкомын,
дајкомсомол ЦК-ын. Комсомоллы быдлаын колө адзыны
ас рөзгыс медыжыл могсө—велөдны томјөзөс ужавны да
прөвєрајтны сіјөс револуціоннөй ужөн. Кокнїджык, сєрт,
общөј пропаганда нуөдны да резолюціяјас прімітны
кропотлывөј уж нуөдөм дорыс—лоны складын јуралыс-

өн да с. в. Оз мешајт рајкомса секретарлы пуксыны складо, оз мешајт сїјо мїбө тајо активїстлы пуксыны вескыда медса сөд уж выло, сы вөсна. мыј сөд уж вылас артмөны збыл командїрјас. Арміяын збыл командїрнас артмө сїјо, кодї мунө взвод, рота, полк пыр. Көсјөны-кө комсомолецјас лоны командїрјасөн, налы колө мунны сөд практическөј уж школа пыр. Се-кі наыс петасны збыл командїрјас, көзәјственнөј да государственнөј вескөдлысјас.

Мїјан партїјалөн могыс сулалө сыын, медым общест-веннөј оргаңизацїјасылыс ужсө бурмөдөмөн, профсо-јузјасылыс ужсө бурмөдөмөн, комсомоллыс ужсө бурмө-дөмөн, сїјө-жө кадө кыпөдны мїжанлыс массаын полі-тїческөј уж, массајассө партїја гөгөр иөшта топыда ко-тыртөмөн.

2. Партїја јон вөла да дејствїјө өтувјалун-өн, став партїја зөңнас да партїјаса быд шлен торјөн воэмөстчөмөн да самоотвер-женностөн.

Но тајө став выло колө, медым і ачыс пар-тїја перестроїтїс ассыс радјассө дај воэө кутїс ассыс ужсө бурмөдны.

Јортјас, мїјан партїјалөн соціалїзм стрөїтан воэө судбајас вөсна кывкутөмыс не сөмын оз чїн, а мөдарө, сөдө.

Маркс, Енгелс, Ленин, Сталин не өтчыд төдчөдлїс-ны партїјалыс ыжыд төдчанлунсө, сылыс вескөдлөмсө пролетарїатлы вермөм выло. Мїјан партїјалөн став уж-ыс вөлі ловја вынсөдасөн тајө положенњөјас вескыд-лунлы. Сїјө, мыј вөчїс мїјан партїја бөрја вїтвоөн, кы-пөдө партїја рол да төдчанлун јылыс дај сїјө вескөд-лөм јылыс став вопрөссө выл вөвалытөм вылаө.

Мїјан ужын вермөмјасөн, мїјан геңералнөј наступ-ленњөын вермөмјасөн мї обязанөс медевоэ сылы, мыј Ленинлыс делөсө воэө ыжыднуөдыс Сталин јорт кујїс јонмөдны медеа донасө, Ленин насмедствөыс меде-

ыжыдсө—мижанлыг Ленинскөй ыжыд партияос (Апломментяс).

Ме төдчөдә—дөчөритны да јонмөдны сы вөсна, мыј Ленин кулом бөрын заводчисны зилөмјас торјөдлыны партијаос фракцияјас да группајас вылө, поткөдны сылыг рәдјассө, жебмөдны сылыг вынјассө да сјјөн вәјөдны гібелө пролетарскөй диктатура. Колө вөлі владејтны ленинскөй вынөн воҙө адзөмын, медем сјз-жө, кычј Ленин 1903 воын адзис устав первојја пункт куза разногласјјөјасын меньшевикјаслыг предательствосө, сјз-жө і 1928 воын колө вөлі воҙвыв адзыны троцкистјаслыг помөз контрреволюционнөј туј вылө ісковтөмсө, мукөд оппортунистическөј став группајаслыг пролетарскөј революциялыг интересјассө вузалан туј вылө ісковтөмсө.

Колө вөлі һе сөмын воҙвыв адзыны. Колө вөлі мобилзутны партијаос сы вылө, медем жугөдны тәјө расколническөј группајассө дај вәјөдны мижанлыг партијанымөс өнја XVII сјезд кежлә јонөн, өтүвјалунаөн, монолитнөј вынаөн.

Шук тәјө монолитностыс, социализм вөсна тышын шук став урокыс і сетө мижанлыг почанлун гижны выр редакцияа уставын, мыј мижан „партия ем өтүвја боевөј организация, коді јитчөма вежөртана пролетарскөј көрт дисциплинаөн. Партия јон аслас топыдлуннас, вөла өтүвјалуннас да ужалөмми өтүвјалуннас, коді озвермы өгласвјтчынны програмаыс бөрынтчөмкөд, партијнөј дисциплина торкөмкөд да партија пышкын фракционнөј группировкајаскөд... Партия вескөдлә пролетариат диктатура став органјасөн да обеспечивәјтө социалистическөј общество бура (успешнөја) стрөитөм“.

Мижан партија абу прөстө вескөдлыг партија. Уна пөләс странајасын емөс вескөдлыг партијајас, но сени тәјө партијајасыслөн ромыс зев јона ограничөтөма өнја буржуазнөј стрөсө јонмөдны зилөмөн. Мижан партија—социалистическөј госуларствоын вескөдлыг партија. Мижан партија олөмлөн, ужалөмлөн смылыс лөө шук сыын, медем стрөитны социализм дај вермавын. А тәјө пунктө мижан партијаса быд шәен вылө дај мижан став партија

выла̄ а́к особѣ́й, ісклучітельнѣ́й моҗас. Большеві́к пар-
тѣ́іноста́өн медыҗы́д то́дчанторҗы́с (прізванк)
—уж выла̄ соціалістическѣ́ја віа́дѣом вѣсна
тышкасѣ́мын во́дынмунан ро́л, промышлен-
ностын да віа́му овмѣ́сын соціалістическѣ́й
са́ма проі́зводство котырты́слѣ́н ро́л.

Со мы́й вѣсна вы́ редаку́і́јаа уставын паскѣ́дѣ́ма вы́
пунктҗас шле́нство жылы́с, партѣ́іјаса бы́д шле́н моҗас
жылы́с. Моҗас сі́ѣ лы́дѣ́дласас мі́ су́жм, программа
прізна́йтѣ́мкѣ́д ѳтщѣ́щ, шле́нскѣ́й взно́сҗас мы́нтѣ́мкѣ́д да
ужын участвѣ́йтѣ́мкѣ́д, бу́ра уна вы́ пунктҗас, ко́дҗасын
то́дчѣ́дсѣ́ партѣ́іјаса шле́нлѣ́н моҗасы́с проі́зводство ку-
ча, ударні́чество, партѣ́іјалы́с радҗас јонмѣ́дѣ́м вѣсна ты́ш
куча́ даҗ моҗас партѣ́іја́ын да госуда́рство́ын дїсцї́плїна
куча́.

Партѣ́іјаса шле́нлы ко́лѣ:

а) Кутны́ чоры́д партѣ́і́нѣ́й дїсцї́плїна, во́змѣ́стчѣ́мѣ́н
участвѣ́йтны́ партѣ́і́ја да страна́ пы́щса номѣ́тическѣ́й о́лѣ́м-
ын, нуѣ́дны́ уж вы́лын партѣ́і́јалы́с номѣ́тїка́сѣ́ да партѣ́і́-
нѣ́й органҗаслы́с шуѣ́мҗассѣ́;

б) Лі́члеа́дытѣ́г ужавны́ а́ссы́с і́де́јнѣ́й вооружо́нностсѣ́
кыпѣ́дѣ́м вѣсна, марксі́зм-ле́ні́ні́змлы́с, партѣ́і́јалы́с мед-
гы́ры́с номѣ́тическѣ́й да орга́ніза́ціо́ннѣ́й шуѣ́мҗаслы́с
подувҗассѣ́ го́гѣ́рвоѣ́м вѣсна да ві́ставлы́ны на жылы́с
беспартѣ́і́нѣ́й масса́җасы́;

в) Кы́зі со́ветҗас госуда́рство́ын вескѣ́длы́с (правя-
ща́я) партѣ́і́ја́ын шле́нлы ло́ны обра́че́дѣ́н уж да госу-
да́рственнѣ́й дїсцї́плїна кутѣ́мын, овла́де́йтны́ ас уж тех-
ні́канас, пы́р ѳтарѣ́ а́ссы́с проі́зводственнѣ́й да де-
лѣ́вѣ́й квали́фіка́ці́јасѣ́ кыпѣ́дѣ́мѣ́н“.

Мы́й жылы́с ві́стало́ны устава́лѣ́н вы́ пунктҗасы́с? На́јѣ
ві́стало́ны сы́ жылы́с, мы́й партѣ́і́јаѣ́ бы́д пыры́слы́ ко́лѣ ло́ны
дагѣ́н стѣ́ча да чоры́да пѣ́ртны́ партѣ́і́јалы́с став і́ндѣ́рҗассѣ́,
медво́з уставын лы́дѣ́длѣ́мҗассѣ́, а партѣ́і́нѣ́й органҗас
обҗазано́с воспитыва́йтны́ партѣ́і́јаса вы́ шле́нѣ́с сі́ці, ме-
ды́м сі́ѣ во́лї́ куҗѣ́ не кыввы́лын, а ужѣ́н пѣ́ртны́ вес-
кѣ́длы́с партѣ́і́јаса бы́д шле́нлы́с та́јѣ́ важне́јшѣ́й моҗас-
сѣ́. Сы́ вѣсна, мы́й мі́җан партѣ́і́ја вы́на во́змѣ́ст-
чѣ́мѣ́н, ужало́мѣ́н, самоотверже́нностѣ́н став
партѣ́і́јаѣ́н а́оҗнас, бы́д большеві́кѣ́н торҗѣ́н.

Со мыҗ вѳсна, җортҗас, социализм стрѳитан выль кадын-миҗан партијалѳн ром да тѳдчанлун кыптѳмкѳд ѳтщѳщ кыптѳ тѳдчанлуныс да ромыс партијаса быд шленлѳн. Ми сувтѳдам став җоглунаас вопрос партијаѳ бѳсталоҗ ногҗас җылыс, партијаса быд шлен иѳеҗнѳ вооруженњѳ җылыс.

Бѳрҗа воҗасыс, кодҗас вѳлісны робѳчѳй да колхознѳй массаҗас полѳтическѳй воҗмѳстчѳм кыптан воҗасѳн, тѳдѳмыс ѳдѳѳдісны таҗѳ массаҗыс партијаѳ локтѳм. Сѳмын ми, местаҗас вылын партијнѳй ужалысҗас, ег кужѳй колананогѳн став таҗѳ массаѳѳ прѳверіҗны, воспитаҗтны да закрепіҗны. Миҗанлы колѳ партија XVII ѳд сҗезд воҗын таҗѳс честнѳйа вѳставны.

Бѳсталім партијаѳ тырмытѳм остороҗностѳн, щѳкыда зев ѳебреҗнѳйа.

Сѳерт, партијаѳ пырны робѳчѳй классын ем зѳлѳм даҗ ыҗыд воҗмѳстчѳм. Таҗѳ воҗмѳстчѳмсѳ сѳҗѳ кѳсҗѳ пѳртны котыртѳм формаѳ, болшевістскѳй партијаѳ пырѳмѳн. Но ми оҗѳ вермѳвоҗынмуныс, авангарднѳй партијаѳ бѳставны сѳмын сы вѳсна, мыҗ сѳҗѳ бур робѳчѳй, честнѳй морт. ѳд сещѳм честнѳй безпартијнѳйыд странаын зев уна.

Кодыр ЦК-лѳн бригада ветліс дѳнбассѳ, ердѳдіс, мыҗ, прѳимер вылѳ, „Лѳдѳҗевка“ шахта парткомын лыдѳдысліс 391 коммунист (повнѳта, ми таҗѳс пасҗылім Сталиноын раҗонувса собрањѳ вылын), а збылысѳ вѳлѳма 250, 140 морт вылѳ ещаҗык, сы вѳсна, мыҗ партијаѳ бѳсталісны механѳческѳйа, прѳімітѳмҗасыс мыҗкѳмындаыс шахтаҗыс мунісны учот вывѳыс снѳмітчытѳг.

Вѳлісны реҗнѳдлѳмҗасын і тащѳм фактҗас. Лысваса заводын чѳстка дѳырҗѳ тыдѳвтчѳс, мыҗ кык цехса партҗачеҗкаса секретарҗас костын сопордҗысѳмын, 1 № „Жест“ җачеҗкаса секретар Колосов да 2 № „Жест“ җачеҗкаса секретар Броніков костын вѳлѳм вѳчѳма договор... партијаѳ 100 мортѳс бѳстѳм куҗа. Сы вѳсна, мыҗ Колосов бѳстома сѳмын 99 мортѳс, партијаса ѳвѳ шлен, медем ѳтсавны аслас секретарлы, гѳжѳма партијаѳ мѳдыс. (Серам)

Таҗѳ, җортҗас, абу аҗекдѳт, таҗѳ факт. Кор таҗѳ тѳдмалісны да җуалісны партијаса таҗѳ шленыслыс, сѳҗѳ вѳсталіс: „Оз-жѳ поч ассыд секретартѳ подвѳдѳтны,

медым сiјö ез пöрт асыы договорсö. Но, ме i гiжeи, медым мијан јачејка ордјысöмас вöлi медвозын". (Герам).

Тајö, петкöдлö, мыјöз вайöдöны вежнöдлöмјасыд. Партијаö босталöм дiнö невнимательнöи, а мукöд дырјиыс весиг либеральнöй подход — мыјнö, со, мортис вöзјысö, мыјла-нö сiјöс не боетны, — унаыс вайöдлö сетчöз, мыј мијан кадса зев тöдчана јöзöс партијаö босталигөн, кодјас локтöны возынмуныс партијаö возмöстчана тыш былö, партија радјассö öви сајын пырöдчывлöны јöз, кодјас не сöмын теоретическöја да практическöја абу дасöс, но i партијалы чуждöй јöз, карјеристјас, шкурникјас, јöз, кодјас оз ескыны партија вермöмö, кодјас оз вермыны гөгöрвоны да кутны партијалыс да государстволыс пролетарскöй кöрт дисциплинасö.

Ти тöданныд, партија нуöдö весалöм, Рудзутак јорт аслас докладын зев паскыда сувтлис весалöм јылыс. Весалöм дырји ми вöтлим партијасыс 182,5 сурс коммунистöс. Ставсö партијасыс вöтлöма 16,8%, на пöвсыс категоријаяс серти: классово-чуждöйјасöс — 2,7%, двуршникјасöс — 0,9%, дисциплина торкöмыс — 3,5, перерождењечјасöс — 1,5%, шкурникјас да карјеристјас группаö лöсалысјасöс — 1,4%, оласног да моральнöја разложитчöмыс — 2%, партијаын пасивнöја сулалöмыс — 4,2%, да мукöд помкајасыс — 0,6%.

Партијнöй стаж серти вöтлöмјаслөн медыжыд прöчентыс усö партијаса том шленјас былö: жынјыс гөгöр вöтлöмјас пиыс партијаö пыравлöмаöс 1929 воын да сорөнжык.

Мыј i сорнiтны, пјавiлетка кыпöдис мијанöс. Робочöй класс дај ми ставным вöли шымыртöмаöс дај увлекiтчим строiтельство пафосөн. Робочöйјас локтисны партијаö. Ми уна сурсјасөн најöс босталим, но босталигас ми егö петкöдлöй колана мында стрöглунсö, мында колö вöлi лоны. Весалöм сетис мијанлы ыжыд резултатјас, но вöлi ескö јона буржыкөн, ми-кö тiјанкöд стрöгжыка босталим, i секi ескö лöи ещажык вöтлыны.

Гöлöсјас: — Правильнö.

Каганович: — Дај колö вескыда шуны, мыј партијнöй аппаратјасын не сöмын секретарјас, но весиг отфелөн јуралыгыс ез пыр ачыс партијаö бостан процессö регули-

руйт. Партияо босталан уж нуодис сijo мibö мöd ужалыс, кодi нуодис партиjнöj ужлыс сijo секторсö.

Со мыj вöсна, jортjас, оргвопросjас куца тезисjасын да выл редакцияа уставын сетысö общöj вjа партиjаö босталöмын jонжыка серjознöj пöдход вылö. Ми кутам воцö нуодны партиjаö босталöм. Весалöм бöрын робочöj класс, колхозникjас да ужалысjас пöвсыс медбур, воын-муныс jöзлы лоас сетöма позанлун пырны партиjа радjасö, но мjаналы колö прöвераjтны, быдмисö таjö jортыс партиjаö пырöм выjöз. Тезисjасын даj уставын медвоц тöдчöдсö, мыj партиjаö босталöм нуодсö сöмын торjөн-торjөн, мыj партиjа шленjасö боставсöны робочöj-jас, колхозникjас, гöрдармеjечjас, велöдчысjас да служащöjяс кодjас петкöдлсны агныссö сочувствуjущöjяс группajасын, профсоюзjасын, сöветjасын, комсомолын, кооперацияын, фелегатскöj собраньöjас ужjас вылын, сijo организациясыс, кöни пырысыс ужалö, отзыв локтöм бöрын, мöдног-кö, jöз, кодjас мунисны возмöстчана общественнöj пролетарскöj уж школа пыр.

Ти лыдфинныд уставыс, партиjаö босталгөн, куцöм категорijajас лöбöдчöны, мыj робочöjяслы производственнöj стажыс колö 5 воыс не ещажык, мыj колö рекомендацijajас содгöм да рекомендуjтысjаслы партиjнöj стажсö содгöм. Торjа-нын чорыда тöдчöдöма, мыj рекомендуjтысjас рекомендуjтанajас вöснаыс нуöны кывкутöм, неосновательнöj рекомендацijajас дырji, кыскысöны партиjнöj кывкутöмö, партиjаныс вöтлöмöз.

Но мjаналы, jортjас, колö кутны тöдвылын, мыj таjö пунктjасыс агныс ужсö нöшта оз-на вöчны. Адзас морт i 5 рекомендацija, не сöмын 5 воса, но i 10 воса стажöн. Тани колö, медем партиjаö босталöмыс сулалс сещöм-жö судтаын, мыj вылаын сулалö мjан партиjа ставнас, даj медем партиjаö пырны быд кöсjыс мөвпыштлис да гөгöрвоис, мыj сijo мjан ыжыд партиjаныс да куцöм требовањöjас сijo сувтöдö аслас быд шлен воын.

Такöд öтщöщ ми лöбöдам сочувствуjущöjяслыс группajас. Партия арталö, мыj робочöj классын да колхознöj крестьянствобын партиjалы да сöвет властлы возмöстчöмөн отсасыс безпартиjнöj массакöд öтщöщ, торjа-

лбны робочөй-активистяслөн группаяс, кодяс кыптисны жылысса шуподө да мукөдяс дорыс јонжыка матыст-чисны партија бердө.

Ми сетам почанлун ташом активистясылы, кодяс өтү шуподөн ез-на нөшта быдмыны партијаоэ, бостны котырт-чөмлыс да воыинмунөмлыс навыкјассө сочувствујуш-щөј группаясын. Тајө ужыс зев колана дај бур, сөмын оз ков сјјөс шыкөдны, колө, медем партијној органи-зацияс сочувствујушщөј группаясмы сетисны колана вымаһнө да збылыс нуөдисны на пөвсын колана бур идејно-политическөј уж.

Мортлөн колө привыкытны партијној дисциплина динө. Сөмын ми огө лөгөдөј, кычү правилө, мыј партијаө пырөны сөмын сочувствујушщөј группаяс пыр.

Сизикөн, јортяс, тајө мөгсыс медвоэа да медыжыд вывоыс—партијаө босталөм динө ыжыджык серјозност, секі ещажык ковмас вөтлавыны. Партијаө босталан уж партијној комитетясын ужалысјасмы улыссаһ выліөэ ем медеа колана уж, медвоэ секретарјаслөн, кодясмы колө асыныс вескөдлыны ташом важној ужөн, кычү мијан ыжыд партијаө босталөмөн.

3. Партијаса шленјас идејнојвооруженнө јылыс

Партијаө босталөм лучкиа котыртөм—тајө нөшта ужмыслөн жыныс-на. Колө обезпечитны, медем партијаө вылыс бостөм шлен, сјјө радјасын-нын, идејаөја лучки вооружајтчис, быдмис, аслас ужын кыліс быдлунја вескөдлөм, активнөја кыскыссөс партија ужө да политика бөксаһ закалајтчис. Кор ми сорнытам марксистско-ле-нинскөј воспитаннө јылыс, ми сорнытам һесөмын шко-ној воспитаннө јылыс, ми сорнытам большевикөс идејној вооружитөм јылыс. Партијаса шленөс колө воспитывајтны і партијној школаын, дај, медеасө, практическөј политическөј уж вылын. Тајө лоө, мыј мијанлы колө партијаса шленјасмы марксистско-леинскөј воспитаннөсө кы-пөдны вылі судтаө да бурмөдны партијној организа-циясылыс ужсө.

Тајө војасын мијан паскаліс дај быдмис партијној школајаслөн да кружокјаслөн сет. 1932 воын-кө вөлі парт-

просвещеңнөын 52 сурс школа да кружок, кодјас шымыртәисны миллионы унжык велөдчыгөс, то 1933 воын августын вөлі-һин 210 сурс школа да кружок, кодјас шымыртәисны 4½ миллион велөдчыгөс, на лыдын 2 млн. да 200 сурс безпартійнөјјас. Мјан ем 130 сурс пропаган-дист, мөдногөн кө 5 пөв унжык 1928 воын дорыс. На пөвсыс 10%-ыс помалісны ИКП, Комвузјас да марксизм курсјас да 25 пр.-ыс помалісны— стационарнөј совпарт-школајас. Пропаган-дистјас пөвсын—51 пр. робочөјјас (а 1928 воын робочөјјасыс вөлісны сөмын 8 пр).

Мјан ем һеыжыд воцө мунөмјас еінсајса велөдчан сет паскөдөм куға. Мјан ем еінсајса массөвөј велөдчөм радио пыр нуөдөм могыс нарошно лөсөдөм институт. Сөмын Киров јорт тәні вөлі қик прав, кор сјјө јоса сорһытис марксистско-ленинскөј велөдчан уж колөм јылыс.

Большевик оз вермы колтчыны социализмө прөстө ескөм кежыс, сјз жө, кызі јенлы ескыс морт ескө һебеснөј царствоө. Оз, большевик - сјјө сещөм партијанын шлен, кодлөн программаыс, политикаыс да тактикаыс течсысөны марксизм-ленинизм чорыд научнөј подуввылө; большевик—сјјө, коді гөгөрвоө капитализмыс быт путкылтчөмсө, пролетариат диктатуралыс быт лөөмсө, коді сетө социализмы вермөм. Сы вөсна партијаса быд шленлы колө овладејтны марксизм-ленинизм подувјасөн.

Поғана ө тај? Кывшутөг, поғана. Од весалан кадын, кор вөлі сувтөдөма вопрос коммунистјасөн политика төдөм прөвөрајтөм јылыс, вожынјөн вөлі вөчөма марксизм-ленинизм подувјасөн овладејтөмын унжык, культпропса пырмунан кык во ужалөм дорыс.

Гөлөсјас:—Правильнө.

Каганович:—Колө кыпөдны судтасө парвјаса шленјасөс марксизм-ленинизмөн вооружитан мјан ужалыс. Мјанлы колө јона унжык лезны марксистско-ленинскөј, сталинскөј литература.

Мі нуөдам өни агромиңимум, техниңимум. Мјанлы колө шөдөдны партполитмиңимум дај медем ез кол парвјаса һөви шлен, коді ескө ез овладејт марксизм-ленинизм подувјасөн (Аплодисментјас).

Тані вöлі Мануїлскі јортлөн доклад. Братскöј коммунистическöј партияјас возын да ставмуывса коммунистическöј движењё возын сыён сувтöдöм могјас серти мијанлы колö јонмöдны коммунистјаслы интернационалнöј воспитанњё. Мијан унаы интернационалнöј вопросјас јывыд сорнитавлöны кампанњёјас самөн—ІККИ öти пленумсањ мöд пленумöз. Тајö еща, колö, медым интернационалнöј воспитанњё нуöдгис дугдывалытöг. Коло, медым партияјаса шленјас тöдисны став медгырыс решењёјассö, ставмуывса арена вылын медгырыс дејствутан вынјассö тöдисны.

Ті кывлінныд тані колхозчыча Доброваöс, кывлінныд некымын робочöјјасöс, кодјас сорнитисны, дај ті пöвсыс быдөн тöданныд асланыд опыт вылын—і москвичјас, і ленинградецјас, і украинецјас, і уралецјас, мыј ем зев тöдчана робочöј-самородокјас, кодјас кыптисны да быдмисны пјавилетка војасын. Сöмын, бостам кө мијанлыс сиктса коммунистöс, мыј вылö сјö медсасö норасö да кушöмöс сылөн запросјас? Вајö меным сешöм книга, велöдö менö, медым ме ставсö гөгөрвоі.

Стамін јорт шöкыда выдыштавлö литераторјасöс да мијанлыс газетјасöс сыыс, мыј најö оз лыффысны паскыд масса тöдöмөн да вöчалöны гижöдас быдсама жеңдöдалöмјас. Со гижöны, шуам көв, ставмуывса томјöзлөн лун (международнöј јуношескöј дењ) јылыс да век кын адзанныд: МЈУд.

ЦК вијму овмöс отдельс Шохін јортöс ми ыстим сиктö, медым тöдмавны, кушöм книгајас вылö сени спросыс, кушöм сени книга лыффыслөн тöдöмлуныс. Сјö тöдмаліс, мыј книга сени еща. Шохін јорт. сорнитигөн јуалöма—гөгөрвоанныд—öти, мыј сјö МЈУд-ыс лöö? Öти коммунист сылы вочавиқома: „МЈУд, сјö вöлі, öтиккывјөн-кө шуны, революционнöј працьник“. Но кушöм працьник? Мыј лöö ачыс МЈУд кывјыс? Ог тöд, шуö.

Бостö мијанлыс газетјас, сени унаы паныдаслö ІТР кыв. Мијан тöдöны, мыј жеңдöдöмөн сиз шуöны инженернö-технической ужалысјасöс (работчыкјасöс). А со сиктса коммунист лыффö ІТР да оз тöд, мыј сјö сешöмыс ІТР? Газетјасын тащöм жеңдöдöм: 4 кв. Мыј лöö 4 кв-ыс? Сиктса коммунистлы, дај не сöмын сылы, сö-

кыд гөгөрвоны, мыј зебгасо тајо жеңдөдөм кывјас са-
јас: 4-өд квартал. Ме вистала тајос ые сы могыс, ме-
дым сералыштны морт вылас, коді оз төд ташом прөс-
төјторјас. Ог, сералыштныс өдјөжык колө на вылын,
кодјас тазі гижоны робочөјјаслы да крестаналы.

Гөлөсјас:—Правильно (Аплодисментјас).

Каганович:—Жортјас, ми велөдим уна коммунистөс
ИКП-ын, комвузјасын, марксизм-ленинизм велөдан курсјас
вылын, тајо јөзыс чөжисны төдөмуналыс мыј-кө мында
капитал. Унжыкјасыс на пөвсыс зилөны ужавны бура.
Партија прав корны налыс, медым најө став выннаныс
паскыда нуөдисны партијно-политическөј велөдөм дај по-
мөз мынтыгысны партијалы векселјас куцаыс. Но меным
лоө виставны, мыј тајо јөз пөвссыс өткымынөн оз-на
кужны јитны теоріја вопросјасо практика вопросјаскөд.

Ленин век јитлис теоріја вопросјасо быдлуња прак-
тикакөд. Сталин петкөдлө мијанлы образедјас, кызі колө
сложнөј теоретическөј вопросјасо практикескөј быдлуња
тышкөд јитны. А со унаөн мијан икапистјас пөвсыс
өтө клеткаө течоны теоріја, а мөдө—практика, а тајо
кык клеткасо өткө јитны ые кызі оз вермыны. Жал ес-
көн-да, мијан профессорјас пөвсыс мыјкө мындаыс теор-
іјасо практикакөд јитөм пырды сочиңајтөны жужыд
мовијаса трактатјас ташом тема вылө: „көв—прөстөј
пратјас“, а сы вөсна, мыј Марксөн да Энгелсөн тајо
јылыс ыинөм абу, најө лырфөны, мыј тајөн најө жуж-
дөдөны да озырмөдөны марксизмыс сокровищыңасо
(Герам).

Мијан совпартшколајас мыјкө мында висөны мед
јонасо сјјөн, мыј велөдөмыс сувтөдөма шук школаын
гамөн. Большевик—абу школык, сјјө воспитывајтчө поли-
тическөја, сылөн школаын велөдчөмыслы колө јитчыны
быдлуња тыш политикаөн да практикаөн. Сјјөс колө
идејнөја вооружајтны і школаын і партсобраңнө вылын.
Сы вөсна, ті-кө каңалинныд, устав проектын висталөма
абу прөста воспитанңнө јылыс, а коммунистөс идејнөја
вооружитөм јылыс. Партијаса быд шленлы колө воору-
житчыны марксизм-ленинизм подулөн.

Ташом требоваңнөјас-кө ми сувтөдам партијаса быд
шлен воә, јона унжык требоваңнөјас колө сувтөдны

партијној вескөдлыгаслы. Мижанын оз ков лоны ыжыд торјалөм специаліст-пропагандістјас вылө да специаліст-организаторјас вылө. Специализација—буртор, ми сы вөсна, но не саб-быртөз. Торја-нын тащөм вывти специализацијаыд абу шогмана партијној ужын. Унаыс организатор оз вунөд пропагандістскөј да агитационној уж не сөмын сы вөсна, мыј сылөн кадыс абу, но, шуам вескыда і сы вөсна, мыј оз куж. Ми щөктам заводса директорлы колана медеща (минимумөн) техническөј төдөм-лунөн овладејтны. Нөшта-на унжык мижанлы колө требутны первичној партијној организацијаса быд секторлыг, райкомса быд секретарлыг, быд партијној организаторлыг марксизм-ленинизм компасөн овладејтөм куға. Партијној вескөдлыгылы колө лоны не сөмын бур организатор-администраторөн, но пропагандістөн да партијаса шленјасөс воспитайтысөн.

Ми төдам, мыј кыптис партијној собраниясөс төдчанлун. Партијаса шлен велөдчө дај колө велөдчыны большевизмө партијној собраниясөс вылын не ещажык, оз-кө унжык, партијној школајасын дорыг. Тајөс быдөн гөгөрвоө.

Партија пыщкөсса демократија, аскритика вөліны дај емөс зев төдчана сурөсөн мижан став партијној ужын да партијаса шленјасөс воспитайтөмын. Партија пыщкөсса демократија кыптис выл щупөд вылө. Зик выл ногөн гөгөрвоө партија пыщкөсса демократијаыд. Оні, кор воывлан коммунистјас собраниясөс вылө, абу некущөм откодалөм сыхкөд, мыј вөлі во-мөд сајын.

Оппозиционерјас зисны партија пыщкөсса демократијасө испөлујтны большевикјаслыг радјас разложитөм вылө, но партија сетис пасвартана отпор тајө кулакдор ылыгасыс куға, вөглис најөсаслас радјасыг да кыпөдис мижанлыг партијној организацијасөс выл судтаө.

Виçөдлөј оні любөј улысса организација вылө, любөј партијној собраниясөс вылө. Ти адчаннд, кызи партијаса шленјас кыптисны государственној мөгјас гөгөрвоөмөз, мижан страна олөм куға да ставмуывса олөм куға кущөм ыжыд вопросјас виставлөны собраниясөс вылын мижан партијаса радөвөј шленјас. Производственној либө

общепартијној вопросјас жылыг сорҥитигөн, јöz висталöны мильардјас жылыг, промфинплан жылыг, техника жылыг. Ферт, тајö боксаң быд коммунист зев јона быдмис, кыптис.

Сöмын ми огö вермö отрицајтны и сийс, мыј ми вер-
мим вöчны јона унжык, шедöдм-кö организаторјас да
пропагандистјас ужын јонжык јитöд. Тајö ескö кыпöдис
коммунистјаслыг марксистско-ленинскöј идејној воору-
женъöсö выл шупöд вылö. Оваöны случаяс, кор пар-
тијној собраңнöјас муноны шаблоннöја, бура лöбöдчы-
тöг. Чукöртасны јöзöс: јортјас, мијан ем заданнö, ми-
јанлы колö вöчны сийс-тö да сийс-тö. Либö сувтöдасны
вопрос: сешöм-тö кампаннö, либö кушöмкö јубилеј лун.
Тащöм случаяс дырјыс унжыкыг-сö либö митингасöм либö
фелачество, и, ферт, тащöм собраңнöјасыд партијаса
шленјасöс оз воспитывајтны. А ескөн быд партијној
собраңнöлы колö кыпöдны коммунистлыг идејној суд-
тасö. Партија пыщкөсса вопросјас, социализм строитан
политика да уж вопросјас обсуждајтöм кыпöдö парти-
јаса шленлыг вежöрсö, большевиклыг—массаöс котыр-
тыглыг возын мунан ромсö гөгөрвоом судтаöз.

Партијаса шлен быдмö, воспитывајтчö да закалајтчö
партија пыщкөсса демократија условийöјасын, партијној
политика вопросјас фелöвöја да свободнöја обсуждај-
тöмөн. Сек-жö сийö быдмö да закалајтчö став сешöмјас-
кöд тышын, кодјас бöрынтчöны партијној политика мед-
гырыг вопросјасыг, кодјас көсöны тајö вопросјас вид-
лалöмсö использутны сы вылö, медым ордны сийö по-
литикасö, сы вылö, медым ордны партијалыг вескöдлөм-
сö, сы вылö, медым шатовтöдны сылыг көрт радјассö.
Мијан партија пыщкөсса олөмлөн опытыг петкөдлө, мыј
мијан партијној радјас быдмисны, јонмисны да закалајт-
чисны ленинизмыг, партија политикаыг став бöрынт-
чыгаскөд тышын, мијан партија радјасын топыдлун
да öтувјалун вöсна тышын.

Со мыј вöсна и возö мијанлы колö кыпöдны да за-
калајтны партијаса шленјасöс мијан радјасын оппорту-
низм көт ичöвик петкөдчөмјаскөд тышын.

Партијаса шленлөн быдмöмыг партија пыщкөсса уж
пуктöм сажын, партија шленлы вниманнö сажын дај сы

сајын, кушма сыон вескөдлөны. Сы вөсна ми теҗис-
жасын, унатор җе гижөмөн, сувтөдим вопрос первичнөй
партијнөй организацја жылыс.

4. Заводса партијнөй первичнөй организацја- жасөс перестроитөм да ужсө налыс бур- мөдөм.

Міјан первичнөй партијнөй организацјајас быдмисны
і организацја боксаҗ і политика боксаҗ. Најө, җерт-
жө, кытисны предпріјатвө производственнөй оломас,
кызи воэмөстчөмөн җејствуйгыс фактор.

Партија пышкөсса уж первичнөй организацјајасын
озырмис. Міјан тајө војасө кытисны җик выл ужалысјас
вескөдлана ужјас вылын, вылмө актив, вірыс бергөдчө
бура, бурнөја, выл јөв быдмөны. Ме ескө верми вайөдны
лыдпасјас 85 гырыс предпріјатвөса 1½ сурс цех куҗа,
кодјас шымыртөны 700 сурсыс унжык робочөјјасөс, на
пөвсын 94 сурс коммунистөс. Тајө предпріјатвөјасын
цехөвөј первичнөй организацјајаса пөшти жын секретарыс
партијаө пырисны 1929 во бөрын, і сөмын һолөд пажыс
һырис партијаө 1925 воөҗ. Сөмын, најө көт і том
партијечјас, но робочөј-кадровікјас, 60 пр. секретарыс-
лөн производственнөй стажыс 10 воыс унжык.

Ғерт, тајө јөзыслы колө отсавны најө большевист-
скөј подготовка ужын, дај торјөн-һын мијан первичнөй
партијнөй организацјаөһи вескөдлан ужын.

Мыј мијан ем өһи мијан первичнөй партијнөй органи-
зацјаһи, кызи ми өһи шуам да колө шуны мијанлыс
партијнөй јачејкајасөс?

Міјан партија, кызи пролетариатлөн бојевөј револю-
ционнөй партија, асгыс улысса сөтсө заводјас вылын век
теҗис производственнөй принцип сөргі. Сөмын, өтик-кө,
сіктын тајө мијан ез вөв, да, мөд-кө,—вөсөг заводјасын
мијан производственнөй организацјаһи ез пыр вөв бура
төдчана производственнөй характерыс.

Міјан первичнөй партијнөй организацјаһи производ-
ственнөй ролыс заводітис паскавны, меҗасө, бөрја 3-4
воын. Од сөмын партија колан сјезд вылын-на мијанлыс
лоис пасыны, мыј социалистическөј ордјысөмөн да удар-

ычестоон абу шымыртөма Һесөмын унжыксө, но весіг јона уна партіјаса шленсө. Вөлісны промышленној орга- нызацијас, көні сөмын 10-20 прөч. партіјаса шленыс да комсомолчыс участвуйтисны ордысөмын да ударычест- воын. Талунја лун кешлө пөшты 100 прөч. коммуныстыс ударныкјас, заводса мјан партіјној организацијас пред- пріјатвөса производственнөј оломас пырөны топыда.

Улысса партіјној организацијаслөн да кандидатскөј группаслөн лыдыс сөдіс 54 сурсаһ партіја XVI сјезд кешлө 139 сурсөз 1933 вога октабр 1-өд лун кешлө. Уна предпріјатвөјас вылын заводскөј улысса парторганизацијас—тајө зев гырыс организацијас, кодјас артавсөны сурс дај унжык мортөн.

Зев јона вежсис улысса партіјној организацијалөн уж характерыс. Јачејкајас вујисны важ тїпа јачејкајаслыс рамкајассө,—асланыс состав серті дај на возын сулалан могјас серті.

Со мыј вөсна тајө абу-нын јачејка, а тајө ем мјан пар- тіјалөн первічнөј организација. Тацөм организацијалөн ро- мыслы производствөын, кыңи нуөдыс вынлөн заводын, фаб- рикаын, колхозын,—колө нөшта вылө кыптыны.

Первічнөј партіјној организација вылө партіја уставын нуктысөны воңа серті паскыджык могјас.

Уставын шуөма:

„Первічнөј партіјној организација јитө робочөј да крес- танскөј массајасөс партіјаса вескөдлана органјаскөд. Сы- лөн могыс лоө:

1) Массајас пөвсын партіјној лозунгјас да шуөмјас вөсна агитационнөј да организационнөј уж;

2) Сочувствујушщөјјасөс да выл шленјасөс кыскөм да најөс полїтика боксаһ велөдөм;

3) Отсасөм Рајкомлы—Горкомлы лїбө полїтотфеллы најө быдлунја организационнөј да агитационнөј ужын.

4) Предпріјатвөјасын, совхозјасын, колхозјасын да с. в. массајасөс производственнөј планјас тыртөм вылө, уж дисциплина јонмөдөм вылө да ударычество паскөдөм вы- лө мобїлизуйтөм;

5) Расхлабанносткөд да предпріјатвөјасын, совхозја- сын, колхозјасын безхоҗајственнөја уж нуөмкөд да ро-

бочојјаслыг да колхозчыкјаслыг бытовōј условіојјассō бурмōдōм вōсна тышкасōм;

б) Странаса економическōј да политическōј оломын, кыч партиној органлōн, возмōстчōмōн участвутōм“.

Ме вōзја вїзōдлыны тїжанлы торјōн 4 да 5 пунктјас вылō.

Мїжан госучреждєнњōјасын первїчној партиној оргањизацїјаслы, вескōдлōмсō бостны ас вылас њє зїлōмōн, колō сїзї-жō когасны расхлабанносткōд, ем-кō сїјō учреждєнњōјасас, кōнї најō ужалōны.

Мєдым пōртны олōмō тајō мōгјассō, первїчној парторгањизацїјаслы колō ассыныс ужнысō перестроїтны. Мїжан емōс первїчној парторгањизацїјас бур ужлōн зєв уна тōдчана прїмерјас.

Јортјас, тї ставныд вескōдланныд партиној оргањизацїјас ужōн да тōданныд, мыј мїжан уна бур первїчној партиној оргањизацїјас. Мї сувтōдїм вoпрoссō сїдєлы сорњїтōм вылō мєдсасō сы вōсна, мєдым їндыны мōгјас вoзō вылō. Такōд отщōщ колō шуны, мыј мїжан уна ем ї омōлторјас.

Вōлї ескō њєвескыдōн њєадзыны, мыј партиној ужō пырōмаōс канцєларшщїналōн да функціоналкалōн элементјас. А партиној ужалысјас пōвсыг откымынјас оз гōгōрвоны сїјōс, мыј шōр да мєдыжыд мōгōн партиној вескōдлысјаслōн лoō—партїјаса шлєнјасōн вескōдлōм да партїја шлєнјас став масса пыр—мїллонјас робочōј да крєстанаōн вескōдлōм. Сы вōсна партиној оргањизацїјас ужын шōр места колō лоны партїјаса шлєнлōн. Мїжан партиној оргањизацїјас тєчасас ем њєкымын тырмытōмторјас. Завoдсє парткомсєњ партијаса шлєнōч артмō вывтї уна оргањизацїонној щупōдјас.

Тајō нōшта пoчана, кычї їсклучєнњō, гырыг заводјасын, кōнї ем збылыг цєховōј оргањизацїја да кōнї партїјаса шлєнјаслōн лыдыс уна, кычї шуам Пувлōвскōј заводын, кōнї лыддысō 6 сурє гōгōр коммуїст, лїбō паровoзјас вōчан Луганса заводын, кōнї лыддысō 4 сурсыг унжык коммуїст, лїбō Москваса Елєктрозавoдын да с. в. Но ї тајō гырыг оргањизацїјасыслы оз ков увлєкаїтчыны да лōсōдны уна щупōдјас (многоступєчатoсть). Шōркoдсєм да їчōвїк заводјаслы тајō нōшта-њїн њєлчкї лoō.

Выл уставөн допускайтчө, цеховöй первичнöй организа-
цијаскөд өтшөщ, партијнöй группајасын да агрегатјасын. Но тајö группајасыслы оз ков копирујтм
цеховöй организацiјасö. Тајöјаслы колö лоны боевöй ха-
рактера группајасөн, кодјас медса еща нуöдöны засе-
данъöјас, гiжöны приказјас, резолюцијас да с. в.

Колö вескыда шуны,—функционалкаыд да общöй ре-
золюцијасыд емöс i партијнöй организацiјаслөн. Пом-
тöг гiжалöны протоколјас, резолюцијас, отчетјас, док-
ладјас, дај унаыс тани мыжаöс мi, вескöдлыс парторган-
јас. Инструктор-кө локтö первичнöй партијнöй организацi-
јаса секретар дiнö, видлалö-кө сылыс ужсö, медвојдöр
сiјö бостчö протоколјас бердö: сорытинныд-ö тi тащöм
вопрос, бостчын-ö те тащöм вопрос дiнö? Öвi кывjөн-
кö шуны, мiјан первичнöй организацiјаса секретар зiлö
запаситчыны быдсама нога да формаа резолюцијасөн, ме-
дым некөд ез вермы сы улö пырöдчыны (С е р а м).

Бостöй, шуам, Ростсельмаш завод—зев ыжыд завод Рос-
товын. Партијнöй организацiјаас аппаратыс вывти ыжыд.
Парткомас ем 5 отфел. Сöмын заводса парткомас ужал-
ис 20 освобождённöй ужалыс.

Мёста с а н г ö л ö с : — У н ж ы к .

Каганович:—Цехјаснас-кө, ферт, унжык. Зев уна кад
вошгылысны заседанъöјас былö. Вöли случај, кор тајö
заводас парткомыс заседајтис 2 лун да обсудитис 125
вопрос (С е р а м).

Либö бостö Петровскiј нiма завод сльспропетро в-
скын. Парткомас, цехјачејкајаснас өтшөщ, ужалис, кор сiјöс
обсудитисны ЦК-са ужалысјас, 75 платнöй ужалыс.

Вывти уна эвеноа течасногыс. Шуам, соменнöй цехас
вöли цехпартком, сменнöй 4 партјачејка, сменнöјјаслы под-
чинитöм эвенjевöй 20 јачејка, а эвенjевöй јачејкајасыслөн ас
вестас бара вöлисны партгруппајас. Артмö витщупöда ор-
ганизација.

Со кушöм 11 сектор, кодјас емöс заводса парткомас
да став цеховöй јачејкаас: 1. Культпроп, 2. Агитмасс, 3. Кадр
сектор, 4. Исполъеньö прöверитач сектор, 5. Безпартијнöй
активкөд уж нуöдыс сектор, 6. Партијаса кандидатјаскөд
уж нуöдыс сектор, 7. Коммунистјаслыс производство вы-
лын возын мунан ролсö арталан сектор (С е р а м), 8. Ком-

сомол пöвсын уж нуöдан сектор, 9. Нывбабajas пöвсын уж нуöдан сектор; 10. Кооперация куҗа сектор, 11. Партнагрузкајас куҗа сектор.

Фелöыс воіс сешöм абсурдöз (лöсавтöмторјöз), мыҗ валцeпрокатнöј цехса җвeҗевöј җачејка, кöнi вöлі ставыс парвјаса 7 шлен да 4 кандидат, лöсöдöма җачејкаыслы бiуро, кытчö пырiсны партијаса став 7 шленыс (серам). Партијаса 7 шлен вылö тајö җвeҗевöј җачејкаас вöлі 10 сектор (серам), сы лыдын i сешöмјас, кыҗи шленскöј взнос мынтöм прöверитан сектор, агитмас, кадр сектор, исполнењнö прöверитан сектор („СП“) (серам), безпартијнöј активкöд уж нуöдан сектор, партијаса кандидатјаскöд уж нуöдан сектор, производство вылын коммунистјаслыс воҗын мунан рољсö арталан сектор (серам), комсомол пöвсын уж нуöдан сектор, нывбабajas пöвсын уж нуöдан сектор, партнагрузкајас куҗа сектор. А фелö вылын дорвыв iҗсвајтчöм да некушöм уж. Доменнöј цехса партҗачејкаын 16 коммунист вылö— 16 секотр.

Сталин:—Век-жö еҗажык, Наркомҗемын дорыс.

Каганович:—Да, Наркомҗем бöрсаыд пока ез-на вöтчыны. Секторјасөн вескöдлысјасö бöрјöмыс аслыс сама:

Бородењко, помитграмота школаын велöдчыс, коммунистјас партучоба секторөн вескöдлöма, а ачыс 14-ыс абу волöма помитграмота школаас заҗаттö вылас (серам).

Соколенко вескöдлöма шленскöј взносјас мынтöм прöверитан секторөн, а ачыс шленскöј взноссö 9 тöлыс абу мынтылöма.

Ферт, тащöм уродливöј петкöдчöмјасыд мијан абу-нын сешöм уна.

Сталин:—I век-жö абу еҗа.

Каганович:—Ферт, абу еҗа. Ме ваядi тајö фактсö, кыҗи јона тöдчанаос, сы вöсна, медым петкöдлыны, мыҗ тајö ем ужды некуйтчö шогмытöм вескöдчöм, кöсјанныд-кö—тајö партијалыс вiҗсö бюрократическöја веҗнöдлöм. Со мыҗ вöсна мијанлы колö кучкыны тајö веҗнöдлöмјасыс куҗа.

Мијанлыс јуасöны: мыҗла цехјасын оз лöсöдчыны бюројас. Кыҗи тi тöданныд, выл устав ферти цехјасын арта-

лөма лөгөдны парторгаңизаторјасөс. Оңи ачыс бјуроме зев уна заседајтө, а коммунистјаслыг цехөвөј собрањөјас чукөртлывлө зев шоча. Цехса партјіңөј оргаңизаторјас бырјі коммунистјаслөн обшщөј собрањөјасыс кутасны чукөртчывны щөкыджка. Парторгаңизаторлы цехын колө лоны партијалөн бојевөј представителөн. Сылы колө, јединоначалијө торкавтөг, пөртны мојјас, кодөс устав сувтөдө партјіңөј оргаңизаціјјас возын, тышканы расхлөбанносткөд, делө вылын шедөдны көрт пролетарскөј дисциплина.

Некымын улысса оргаңизаціјјас норасөны сы вылө, мыј партјіңөј комишетјас да рајкомјас тыртөны најөс зев уна гижөдјасөн. Централнөј Комишетын тајө вопросјас куцаыс абу ещда пісмөјас. Тајө зик вескыд, дај мијанлы, вескөдлыг парторганјаслы, быт ковмас јона чінтыны корөмјас, а медым ез ло сещөм коккы гижөмө пырөдчыны да корны бумагајас, бурмөдам аппарат, бостам-кө, рајкомјасын бырөдам отделјас.

Гөлөсјас:—Правилнө.

Каганович:—Ферт, отчетност мыјкөмында колө. Торјөн-нын, партијаса шленјаслыг учот колө пуктыны став чорыдлунас. Бурещ тајө зев колана ужыс мијан тырвыјөсө абу обеспөчитөма—партијаса шленјаслыг учот пуктөма шогмытөма, дај өткымын оргаңизаціјјас тајө ужнас оз заңимајтчыны.

Ми ескам, мыј заседањөјасөн дурөмјас чінтөмыс да обшщөј резолюціјјас гижөмјас чінтөмыс, ферт, бурмөдас став ужсө. Улысса партјіңөј ужалысјаслы тајө сетас почанлун јонжыка бостсыны збылыг бојевөј вопросјас дінө. Мездыны парткомјасөс канцеларшщинаыс, ужавнытө лөө зик тырмымөн кад дај јөз.

Гөлөсјас:—Правилнө.

Каганович:—Сөветскөј учреждөњөјасын первичнөј оргаңизаціјјас өңи бостөны зев выжыд төдчанлун. Оз пөч мөвпавны, быттө пөчас государственнөј аппарат перестроитан став ужсө нуөдны сөветскөј первичнөј парторгаңизаціјјас јонмөдтөг да бурмөдтөг. Откымынјаслөн сөветскөј первичнөј оргаңизаціјјас вылө артмө нелучкя, коккыдик вицөдөм. Но коді обеспөчитас госаппарат пе-

рестроитом да сылыс ужсö бурмөдөм, оз-кө сөветскöй учреждённöясин ужалыс партијаса шленјас?

Шук најö. Сы вöсна сөветскöй учреждённöјасса первичнöй партинöй органїзацїјаслы колö сетны колана внїманнö.

5. Сїктса первичнöй парторганїзацїјасöс— выль моґјас судтаöз.

Леэлöй сувтлыны колхозса да сїктса первичнöй органїзацїјас јылыс. Тї повнїтанныд, мыј партија XVI сјезд кежлö мїјан сїктса партинöй органїзацїја вöли выв-тї жеб. Сїктса јачејкајас артассылысны 30 сурс, сенї су-лалїс 404 сурс коммунист. Тајö лыдсыс—263 сурсыс сула-лїсны территориальнöй јачејкајасын, 115 сурс—колхознöй-јасын, 26 сурс—совхознöйјасын да МТС-сын. 1933 вога октабр 1-öд лун кежлö 30 сурс јачејка пыддї ем-нїн 80 сурс первичнöй органїзацїја да кандїдатскöй группа, кодјасын сулалö—404 сурс коммунист пыддї XVI сјезд кежлö—790 сурс коммунист. Таыс кынзї колхозјасын ем 22 сурс партијно-комсомолскöй группа да 38 сурс öтка коммунистјас.

Онїја кад кежлö мїјан ем 30 сурс первичнöй колхоз-нöй органїзацїја, 20 сурс кандїдатскöй группа, 22 сурс партијно-комсомолскöй группа, 38 сурс öтка коммунист-јас. Тазїкөн, 50 прöч. гөгөр колхозјасын абу комму-нистјас.

Медса гырыс колхозјасса крајјасын да областјасын (Војвыв Кавказ, УССР, улыс Волга) колхозјаслөн прö-чентыс, кодјасöс абу шымыртöма коммунистјасөн, воö 3 гань (Улыс-Волга) 22-öз (УССР).

Крајјасын да колхозјасын, көнї колхозјасыс поснїд-жыкöс (Рытыввыс област, Ивановскöй област), сенї кол-хозјаслөн прöчент, кодјасöс абу шымыртöма коммунист-јасөн, воö—50-70 öз.

Сещöм областјасын, кызї Улыс Волга, Шөр Волга, Војвыв Кавказ, Урал, Украина, кокныд воöдчыны-унжык колхозјасöс коммунистјасөн шымыртöмöз рајоннöй центр-јасыс најöс ыстөмөн дај областувса да рајонувса ужа-лысјасöс вёскыда колхозјасö прикрепиталөмөн. Мукöд

областјасас, көні колхозјас посңиджыкөс, тајо могыс сөкыджык.

Сіктса коммунистјас быдмөм боксаң да партијаө пырны көсјејасөс да тујанајасөс бөрјөм могыс ыжыд төдчанлун вермас бостны областувса да районувса ужалыјасөс сіјө мбө тајо колхозө вескыда прикрепиталан практика. Тајо лоө, мыј колө вескөдлыс ужалыјасөс прикрепитавны колхозјас дінас һесөмын сіјө мбө мөд кампаниө нуөдөм могыс, но і политическөј дај массөвөј организаторскөј уж нуөдөм могыс.

Централнөј Комитет шуөм подув вылын, өні сіктса јачејкајасөс перестроитөма производственнөј признак серти, әикөз вежеісны сіктса первичнөј парторгаңизацијаслөн составыс дај чужөмбаныс. Со, пример вылө, өти вөвлөм волостнөј партијнөј организацијалөн составыс, Јаропелецкөј вөлөстыс, Волоколамскөј уездыс, Москваса областыс, важөн і өні.

Воәти јачејка унжыкнас вөлі административнөј персоналыс: селпоса председател, селпоса правленьөын шленјас, сіктсөветјасын јуралысјас, јөв куәа контролор, јөв заводын јуралыс, кредитнөј төварішчество правленьөын јуралыс, участковөј судда, вөлөстувса миміционер, селпөын вузасыс, уштителјас, колхозса 2 јуралыс да өти радөвөј колхозчык.

Өні тајө-жө территория вылас 2 первичнөј колхознөј парторгаңизација, колхозын өти кандидатскөј группа да 8 колхозын партијно-комсомолскөј јадројас. Составыс налөн чорыда вежеіс. Сетчө-һин пырөны колхозјасын јуралысјас, бригадирјас, радөвөј колхозчыкјас, колхозчычајас, агрономјас. Тани-һин унжыкыс мөд состав.

Кыңи аджаныд, вөјдөрсө волостнөј јачејкајас да өніја первичнөј колхознөј организацијас костын ыжыд торјалөм.

Колө-ө мијанлы термөдлыны сіктса партијнөј организацијаын партијаө босталөм? Откымынјас шуөны: колхозјасын абуөс-кө парторгаңизацијас да коммунистјас, вөјө боставны партијаө. Тајө өшыбка, тајө абу вескыд. Нһинөмла быд колхозын іскусственнөја лөсөдавны парторгаңизацијас. Быдмасны кө сені јөзыс, кодјас вериөны лоны партијаын, пөжалујста! Мијанлы колө отсавны, медем

најо быдмисны, мјаналы колө ужыштны тајо делöын. А ташöм јöзыс-кө абу, босталöмтö искусственнöја термöд-лыны оз ков, оз поъ чукөрөн боставны. Колө јонмöдны комсомолскöј организација, комсомолскöј группа, лöсöд-ны јон безпартійнöј актив, медым öти колхозса организација ужалис матысса некымын колхозјасын.

Ферт, јортјас, колө јонмöдны выманьöтö быд колхоз вылö, торјөн быд колхозчык вылö.

Оз ков дöжнасны сыыс, мыј колхозјасса некымын партійнöј организацијас абу уна јöзаöс. Налөн выныс оз ков лоны уна јöзаын, а колө лоны безпартійнöј активөн вескöдлöмын, најöс ещанык јöза первичнöј партійнöј организација гөгөр котыртöмын, партійно-комсомолскöј группа гөгөр мбö öтка коммунистјас гөгөр котыртöмын.

Оз поъ вунöдны серјознöј тöдчанлунсö территориалнöј сиктса парторганизацијаслыс, öд најö вескыда јитчöны сиктсöветкöд, кооперацијакöд. А мi тöдам, мыј сиктсöветлөн да кооперацијалөн ромыс несöмын оз чин, а век содö. Öнi весиг најö-нын, кодјас көсјылысны бырöдны сиктсöветјасöс да öтутны најöс колхозјаскöд, гөгөрвоисны, мыј сiјö шујгавывса глупост.

Тајö став дiнас колө содтыны, мыј маркеистско-ленинскöј велöдчöм вопрос-кө јоса сулалö карын, сиктын сiјö сулалö сопöv јосжыка. Сиктса коммунистјаслөн дај торја-нын партійнöј организацијасса секретарјаслөн, колхоз правленьöјасын јуралысјаслөн, сиктсöветса јуралысјаслөн зев јона тöдчö јос коланлуныс ассыныс культурно-политическöј судтасö кыпöдöмын.

I тани колө, гашкөнöс, бостны i сещöм форма, кычi колхознöј первичнöј партійнöј организацијасса секретарјаслыс жеңыдик кадса курсјас вöчавлöм. Поъö ыстысны Москваса област опыт вылö, көнi декабрын колхозса парторганизацијасыс 900 секретарöс вöли чукөртöма жеңыдик кадса курсјас вылö. Тајö курсјасыс ферт-жö лоины бур факторөн да воçö јөткыштысны колхозса парторганизацијасыс секретарјасöс најö злöмын ассыныс тöдöмлунсö воçö кыпöдны. Таын нуждајтчöмыс зев ыжыд.

Леçöј лыфдыны колхозса парторганизацијасса öти секретарсаң, кодi вöли тајö курсјас вылас, пiсмöыс выдержкатор:

„Өні вескалі Москваө 10 лун кежлө курсјас былө, код-
јас уна сетісны да медғасө—щөктөны велөдчыны воҙө,
төдны мјан партјялығ программасө, төдны Ленинлығ
да Сталинлығ велөдөмсө, төдны візму овмөс да ставму-
вывса олөм. Меным лодывліс ужавны ас вылын гортын,
нө мыј-жө артмываліс—сөмын-на пуксан Сталин јортлығ
гјжөдсө лыффыны, заһағтө кежлө лөсөдчыны лібө мыј-
кө белегріствікалығ лыффыны, а теныд сені влшасөм,
челағлөн бөрдөм да с. в. Мөвпала, „вај муна јачејкаө,
сені ігнаса да кута лөсөдчыны“, друг јіркөдчөны, гор-
зөны—„мыј ігнасін, вөрығ“? Јуала—„мыј колө“? Да восты“.
Налы вочавізан—„ребјата, заһағтө кежлө лөсөдча.“
„Вај восты, менам ем секретета вопрос“. Востан, сіјө віс-
талө—„талун војнас стөрөж мельчыын һағ гусалөма“.
Гіжыштан, сіјө мунө Бара ігнаса да пукса лөсөдчыны,
друг бара пырө да горзө—„өдіжык мунам ферма былө,
сені абу ставыс лучкі-ладнө“. Еновтан да мунан. Мукөд
дырјыс сіз-жө артмас, сөмын-на пуксан заһмајтчыны,
сені теныд воөма Москваыс кущөм-кө редакціялығ—јуа-
ғө, „көні јачејкаса секретар“. „Мыј колө“? „Мјанлы
колө төдмасны тіјан овмөскөд, мунам текөд овмөс куа-
ыд“.—„дај мунан“.

Со-өд кущөм сөкыдторјас лөө нуны мјан һізөвөј
ужалығјаслы ағныссө подгөговітан ужын. А өд первіч-
нөј партјяној оргаһизаціјаса секретарјаслы, сы лыдын і
сіктын, колө лоны ағныслы пропағаһдистјасөн да полі-
тіка боксағ дөрөм јөзөн.

Колхозној первічнөј оргаһизаціјалөн кыптөмыс да
колхозној стројлөн јонмөмыс сувтөдөны партјяној вес-
көдләмлы пыр өтарө выл дај выл корөмјас. Тајө ко-
рөмјасыс сувтөдөны мөгөн медвојдөр јонмөдны сіктын
первічнөј партјяној оргаһизаціјалығ вескөдлығ кадрјассө.

Тајөс олөмө пөртөмын тәні вермасны лоны дај колө
лоны уна пөлөс тујјас. Тајө каднас сіктын да вескыда
колхозјасын ужалөм былө ыстөма 50 сурс гөгөр ужа-
лығјас. Но тајө суғсытөм-на, мјанлы нөшта мыјкө-мын-
да кад меставывса колхозној актів быдтөм да воспітај-
төм былө віғ кутөмөн, ковмас-на ыставалыны ужалығја-
сөс рајонјасыс да карјасыс вескыда колхозјасын ужа-
лөм былө.

Колө јонмөдны сиктса партияној организацијасөн быдлуња да орјавлытөм вескөдлөм, колхозса конкретнөј практической вопросјас вылын дај партия политическөј лозунгјас вылын колхозса большевикјасөс воспитатөмөн. Виждьны-кө парторганизацијас лыд вылө, кодјас вооны өтi политотдел да райком вылө, ми адқам, мыј абу-нын сещөм сөкыд прөвератны дај төдны политотделлы дај райкомлы быд секретарөс дај ассө колхозној первичној парторганизацијасө. Шуны-кө, политотделјасөс лөсөдөма щук колхозјасын ужсө јонмөдөм вылө.

А сорныгны-кө первичној партияној организација уж жылыс, менам лоастіјанлы шуны, мыј сiјө өнi ез-на кыпты збыл производственной парторганизација вестөз. Ми вөчим зев ыжыд восков сы серты, мыј вөлі војдөр. Первичној парторганизацијаслөн ужыс бурмис, торја-нын политотделјас лөсөдөмөн. Но век-жө колхозса да совхозса парторганизација выл формаө нөшта егө-на пиртө најө ужлыс збыл содержаңһөсө.

Ставыс пасјоны, мыј политотделјас котыртөм зев јона кыпөдис сиктөс, кыпөдис коммунистјасөс да јонмөдис первичној парторганизацијасөс.

Партия XVI сјезд вылын-кө ми сорнитим, мыј мијан сиктса парторганизацијаын абу топыда јитөм, нуөдыс јачејка, то талун ми вермам виставны, мыј сiјө ем, но сiјө нөшта жеб-на. Мијанлы колө кыпөдны сiјөс, јонмөдны, партияө бөсталөм іскусственнөја термөдлытөг бөрјыны буржык јөзсө сы вылө, медем мијан колхозјасын вөлісны асланыс коммунистјас, комсомольскөј да партияној јадројас.

6. Политотделјаслөн опыт да райкомјаслыс ужсө перестроитөм.

Политотделјас серјозној рољсө ворсисны щук сы вөсна, мыј најө вескыда јитчисны сикткөд. Котыртны сиктын партияној организацијаөс вөлывліс јона сөкыджык, карын дорыс. I со тајө организацијасөсө котыртөм цементірујтөм, најөс закамитөм могыс партия, Сталин јорт вөзмөстчөмөн, ыстис сиктө 18 сурсыс унжык МТС-јасса да совхозјасса политотделјасын ужалысјасөс прө-

веритом да большевистској закалкаа јозос. Тајо организа-
ција подулас Сталин јорт пуктис сјјо жө принципјас, ку-
щомјасос Ленин развивајтис „Что делат“ кыгаын. Ста-
лин јорт не отчыд төдчөдліс, мыј ми-кө ескө тајо ег вө-
чө, мијанлы ескө ковмис відчисны дас во, медем сиктын
быдмисны тащом масштаба ужалысјас меставывса кадр-
јасыс.

Талун, помитотделјасон во дорыс неуна унжык ужа-
лом бөрын, ми вермам шуны,—најө честон нуөдисны на
вылө пуктөм могјассө дај оправдајтисны сјјо ескөмлунсө,
кодос на вылө пуктыліс партија (Аплогисментјас).

Ми надејтчам, МТС-са да совхозјасса мијан помитот-
делјас 1934 воын дај тајо тулыснас-нын петкөдласны,
мыј најө оз мчөдны ассыныс ужнысө, а кыпөдасны сј-
јос нөшта вылі шупөдө. Колө ескө, медем мијан көрт-
тујывса помитотделјас велөдисны МТС-јас помитот-
делјаслыс ужалан самјассө, кодјас дорсисны вескыда
бојын, тышын, дај нуөдисны ескө најос өтү медеа јос
мијан участок вылын—көрттуј транспорт вылын.

Унаон интересујтчөны вөпросон—мыјын делөыс?
Мыла помитотделјас кужисны сувтөдны ассыныс ужны-
сө да мыла парткомјаслон ужыс вөлі артмө омөлжыка?

Медвојдөр, колө шуны, мыј помитотделјасон ми се-
тим сиктјасө выл јозос, кодјас мунисны сетчө урчитөм
обстановканын, урчитөм стөча да гөгөрвоана могјас вы-
лө. А райкомјасса ужалысјас олісны-нын сені уна во
чөж дај унаон на пыс ез качавны сиктын выл классө-
вөј процессјас, а кодеурө вескаліны классово-чуждөј
вмијаньно улө.

Мөд-кө, јортјас, делөыс тани уж системаын.

Сетам кывсө уна райкомјасын (Корсаково, Графи,
Курск) вөвлөм секретарлы Гусев јортлы, кодү лоіс Кир-
сановској МТС-са помитотделын началькөн. Со мыј сјјо
висталө:

— „Районын менам уж, вылө вмијајтис аппарат—сені
ме вошласі. Район, колхозјас, ме ог-нын вистав бригада
јылыс, ме төдлі ылөснас, да сы вөсна і вескөдломьс
вөлі общщөј. Меным-кө колө вөлі вөчны сјјо мибө мөд
делө, ме сетлі сјјос аппараталы, сетлі РК-ө, райЗО-ө, а
пөртөмсө прөверитныс вөлі некор.

Ражонын мiжан вöвлi зев уна заседаньöјас, совешщаньöјас, дај мi вопросјассö, көч i талунја лунсаöс, обсуждајтiм, но најö коллiсны мiжан аппаратјас пыщкöсын.

Ҷик мöд делöыс тани, политотделын. КыҶi сöмын сувтас тајö мiбö мöд вопрос, ме ачым, мiбö кодкö, аппаратыс төдмалам сiјöс да шедöдам резултат öтарö мiбö мöдарö. Мiжан совешщаньöјас танi, кодјасöс мi нуöдам быд суббöтаын, Ҷик мöдсамаöс. Политотдел пыщкөсса тајö совешщаньöјас вылын, мi векжык вöчам вежалунса мiжан конкретнöј ужлы iтогјас, жебiнјассö пасјöмөн мi индалам практыческöј мерајас најöс бырöдöм мogyс. Тајö совешщаньöјас бöрас мi мунам местајас вылö сiјö шуöмјассö, кодјасöс мi примiтiм, олöмö пöртöм мogyс. Вежалунја срокнад мi уытам воыны МТС радyса став жебiнјасас да меставылас примiтам мерајас најöс бырöдöм куҶа, а сы бöрын пöверајтам, кущöм резултатјас сетiсны тајö мерајасыс. Некущöм резолуцијас, шуöмјас, гiжöда индöдјас. Нуöдам сöмын асланым уж жылыс фневныкјас.

Гусев јорт Ҷик прав.

Отлаавлыны-кö политотделса начальныкыс да рајкомса секретарлыс ужсö, мi адҶам, — политотделса начальнык воывлö колхозö кујiм пöв унжыкыс рајкомса секретар дорыс. Тајö, дерт, нöтi абу сы сајын, мыј рајонса ужалысјас оз көсјыны ветлыны сiктјасö. Најö ветлöны јона, дај дасöс ветлыны. Ме ог мыжав рајонса ужалысјасöс, —најö јона ужалöны. Дај унаыс сöкыд условiјöјасын. Но делöыс абу сыын. Делöыс ужас матысмöмын, сiјöс сувтöдöмын. Рајкомын ужалысјас унжыксö пукалöны заседаньöјас вылын, унжыксö вöчöны протоколјас да гiжалöны дiректывајас, а исполненьö збымыс пöверкаыс абу.

А политотделса начальныкјас нуöдöны ассыныс ужнысö, медеасö, вескыда колхозын, пöртöны олöмö Сталин јортлыс индöдјассö, кодјасöс сiјö сетiс налы политотделјассö котыртiгөн.

Мi сорнытавлiм рајкомса уна секретарјаскöд да најö ставныс норасöны рајоннöј аппарат вывтi ыжыдлун вылö, рајоннöј учрежденьöјас зев уна лыд вылö, код-

јасөн налы лоо вескөдлыны. Районын ем 26 гөгөр район-
нөј организація да 12 гөгөр межрайоннөј. Тажө ыжыд
аппаратнас вескөдлөм выло рајкомјаслөн муно зев уна
кад, дај тајө оз сет позанлун воывывалыны колхозјасө.

Рајком да сіјө отделјас уж методјасын зев уна кан-
целярщина, гижөм дај абу исполънънөсө оперативнөја да
делөвөја прөверитөмыс. Бостны-кө весиг рајкомлыс от-
делјас—оргинстрөс да культпропөс, көнө ужалысјасыслы
колө ветывывалыны сиктө, вөлөма-кө, мыј најө сиктјасө
ветыввлөны ешажык, помитотделса начальклөн отса-
сыс дорыс. Со мыј вөсна, јортјас, өнө, помитотделјас
колөмөн да јонмөдөмөн, мјаналы өвсајын колө перестроитны
і рајкомјасөс. Рајкомјасөс колө вөчны ловжа-
жыкөн, јонжыка ветывөјасөн, јонжыка оперативнөј-
јасөн. Шук сы вөсна і мө мунам рајкомјасын отделјас-
сөс бырөдөмө да вөзјам отделјас вестө лөсөдны вет-
лөдлыс ответственной инструкторјасөс. Тажө инструктор-
јасыс—абу важсама инструкторјас, кодјас воыввлисны
рајонө, прөверајтлисны партинөј организаціялыс прото-
колјас, да кодјаслөн ез вөв некущөм права примитны
меставылын колана мерајас. Өнө тајө лоо инструктор,
код улын лоасны территориальнөј партинөј организація-
јаслөн урчитөм группа да кодө кутас кывкутны најө
уж вөсна.

Бостам-кө карса рајочјас, і тани, весиг сещөм карја-
сын, шуам Москва да Ленинград, көнө рајкомјасыс уна-
ыс өткофөс быдса карјаскөд да весиг өткымын област-
јаскөд, мө бара-жө шуим нуөдны отделјас бырөдөм, өвө
культпропөс колөмөн. Тани сіз-жө лоо лөсөдөма инструктор-
торјас.

Мө кутам вөз сы выло, медем рајонлөн, кодө бостис
уна права, вөлө позанлун пөртны најөс олөмө. Унаөс
интересујтө вопрос, кызинө-пө вождө лоас помитотделја-
сөн да рајкомјасөн, такөд өтщөщ өткымын прөтиворе-
чјөјас выло индөны. Сөрт, формальнөј логика боксаң вө-
ждөмөн, тани ем неыжыд прөтиворечјө. Весиг помитот-
делјассө лөсөдөмас ачысын вөлө мыкөмында прөтиво-
речјө. Поитотдел партинөј организаціялөн абу обы-
нөј форма, сіјө—специальнөј, производственной сама,
торја урчитөм мөгјаса партинөј организація.

Откымынјас оз вѳлі гѳгѳрвоны, кычїнѳ-пѳ сїзї, рајо-
нын ужалѳ помїтѳдел, сылы подчїнајтчѳны партїјнѳј
органїзацїјас, а сїјѳ-пѳ рајкомлы оз подчїнајтчы. Но
мї-кѳ ескѳ помїтѳделјасѳс подчїнїтїм рајкомјаслы, ес-
кѳда тїжанѳс, помїтѳделјас ескѳ ез справїтчыны мог-
јаснас, кычї најѳ справїтчїсны сїјѳн ѳнї.

Г ѳ л ѳ с ј а с : — Правїлнѳ.

К а г а н о в і ч : — Помїтѳделјасѳс органїзујтчѳмса-
нъыс вѳлі сувтѳдѳма ужавны колана торја условїјѳсѳ.
Кор ЦК-ѳ воїсны јуѳрјас сы јылыс, мыј ѳткымын рај-
комјас петкѳдлѳны мыјкѳмында косност да падмѳдчѳ-
ны ужалан выл методјаслы, мї таын адјїм зїлѳмјас
торкны ЦК-лыс выл могјас олѳмѳ пѳртѳм јылыс шуѳм-
сѳ, кодјасѳс вѳлі сувтѳдѳма партїјаѳн да сїктын уж-
лѳм јылыс Сталїн јорт вїсталѳмын. Кучкїм тајѳ настро-
јенъѳјасыс куѳа. Сенї, кѳнї рајкомјаслѳн вїчыс отлаа-
сїс помїтѳделјас вїчкѳд партїјалыс шуѳмјасѳс олѳмѳ
пѳртѳм куѳа, — а тајѳ болшевікјаслѳн, медбѳрја выѳѳ,
главнѳјыс, — рајкомјас да помїтѳделјас кутїсны лѳгѳдны
ѳтувја уж. І мї вермам талун кежлѳ шуны, мыј јона
унжыклаас помїтѳделјас да партїја рајонувса комїтет-
јас костын, сы вылѳ вїзѳдтѳг, мыј помїтѳдел оз под-
чїнајтчы рајкомлы, артмїсны вельбур дружнѳј во-
лысѳмјас.

Кычї-нѳ воѳѳ?

Вежамѳ мї талун сїјѳ во-
лысѳмјасѳс, кодјас луксїсны
тајѳ воын? Огѳ, јортјас, огѳ
вежѳј најѳс. Мї колам најѳс
сїјѳ ужалан дружнѳј состојанъѳ-
с, кодѳс најѳ нуѳ-
дїсны ѳнїја кадѳѳ. Помїтѳдел—
партїјнѳј органїзацїја-
лѳн абу обывнѳј форма.

Партїја уставын, кычї тї каѳалїнныд, пыр
ужалыс основнѳј органїзацїјас лыдѳ
помїтѳделјасѳс абу су-
јѳма. Мї сујїм партїја централнѳј
органјас јукѳдѳ ЦК-
лы права лѳсѳдавны помїтѳделјасѳс
колѳм серві. Тајѳ лѳѳ,
мыј мї воѳыв огѳ урчїгѳј, кѳнї,
кущѳм местаын вермас лѳны
лѳгѳдѳма помїтѳделјас, кѳнї,
кущѳм условїјѳс вѳсна
најѳ кутасны артмыны лїбѳ
бырны соціалїзм стрѳїтан
мїжан торја учѳстокјас
вылын.

Помїтѳделјас агнысѳ оправдаїтїсны,
дај ѳнї сувтѳдны
вопрос помїтѳделјасѳс
бырѳдѳм јылыс — сїјѳ

лоо вред вöчöм. Вiçöдлöй, кушöм ыжыд авторитетыс политотделяслөн крестана воçын. Искусственноја он вöч сешöм авторитеттö. Тажö авторитетсö бостöма практическöй ужөн. Политотдел уж перспективајас жылыс ми вопроссö сувтöдам паскыджыка. Мијан артмöны сиктын выл экономическöй дај политическöй центрјас—МТС да совхоз. Важ районувса центрјас артмывлісны çик мöд петкöдлас сертi: вузасыс сикт, административнöй центр. Öнi МТС-јас, совхозјас, выл предпріяттöјас котырталöмөн артмöны выл центрјас, кытчö кыскö колхозјасöс да код гөгөр најö котыртчöны.

Вермас лонь воçö мунаң кык туј—либö политотдел сени, көнi МТС-өн шымыртан территориясö буржык торјöдны самостоятельнöй районö, вермас пöрны райкомö, либö политотдел вермас пöрны подрайкомö. Сы жылыс вопрос, кодi лоас „улын“ да кодi „вылын“, большевик-јаслы второстепеннöй вопрос. Фелöыс уж существоас.

Шеболдајев жорт тани шуис, мыј öдва-кö бурөн лоас пöртны политотделјасöс райкомјасö. Чајта, мыј оз ков гадајтны да организационнöй вопросын оз ков сетапны схематическöй рецептјас. Колö конкретнöја, торјөн быд район сертi, быд политотдел сертi, решайтны вопроссö.

Талуңа лун кешлö, жортјас, ми колам мијанлыс политотделјасöс сешöмөн, кушöмөн најö емöс. Налы колö ассыныс ужнысö нуöдны вынөн воçö. Политотделјас гөгөр оз поз лöсöдны бырöдан атмосфера. Фелöыс талуң лоö сыын, мыј сиктын мијан могјас нöшта абу-на решитöма, мыј воçын-на серјознöй уж колхозјасöс јонмöдöм куçа, најöс збылыс большевiстскöйјасö пöртöм куçа. Колö освоитны перјöм вермöмјассö. Ем опасност журбергöдчöмлөн, вермöмјасөн ыштöмлөн, опасност тажö тулыссö нырувти исковтöдöмын, тракторјас ремонтірујтöм кадын ештöдтöмын.

Ми колам политотделјасöс да райкомјасöс друңнöја ужалан состојаньнöын, кыçи најö öнöз ужавлісны. Серт, друңнöй ужсö оз поз гөгөрвоны кыçи моральнöй категорија. Ми гөгөрвоам сiјöс, организационнöја дај политическöја, кыçи сiјö артмiс талуң ЦК indöдјас подув вылын, тыш подув вылын, кодi нуöдчiс вiçму овмöсын социалистическöй формајас вермöм вöсна, дај ми ескам, мыј по-

Атот делјас отув рајкомјаскөд і воқо выло кутасны бу-
ра јонмөдны колхознөј строј (а плодсментјас).

7. ЦК-ын, Обкомјасын да Крајкомјасын производственно-отраслевөј отделјас јылыс

Партијнөј строительствонин мијан организационнөј ме-
ропријатвөјас вөлісны ескө штөдтөмөс, ми-кө сувтим сө-
мын первичнөј партијнөј организацијас да рајкомјас
вылын. Став партијнөј организацијаслөн ужыс зев төд-
чымөнја завигитө обкомјас, крајкомјас да најө аппарат-
јас уж сайын.

Ставныд ти повнитанныд, кызі ЦК да ЦКК јанвар-
са (1933 в.) пленум вылын Сталин јорт јоса, најө зас-
лугајас серти, критикујтис ужсө откымын обкомјаслыс,
крајкомјаслыс да наркомпартија ЦК-јаслыс.

Округјасөс вөлі мквидірујтөма сы могыс, медым
матыстны областјас да крајјас рајонјас динө. Фелө
вылас, сы вөсна, мыј округјас бырөдан ыжыд рефор-
маыс ез вөчны став колана выводјассө не сөмын се-
щөм республикајас, кызі Украина да Казакстан најө зев
ыжыд территорияјасөн да уна лыда рајонјасөн, но і
уна мукөд областјас да крајјас ылымисны рајонјасыс.

Областувса органјас омөла төдмалисны рајонјассө,
өз вөлі төдны рајонувса ужалысјассө, өз вөлі төдны,
мыј вөчсө рајонјасас. А өд мијан кадө, кор сетан рај-
онлы һаһ заготовка план, көча план, он-кө төд, мыјда
сылөн вөдитан мујасыс, куцөм сылөн севооборотыс,
мында сылөн кыскасан выныс, мында көјдысыс да мы-
јөн конкретнөја колө отсавны рајоныслы—тенад планыд
не сөмын пөрө куш бумажкаө, а унаыс пөрө воқо му-
нөмлы торкысө, дезорганизујтө ужсө. Сізі і вөлі, кор
өти рајонлы сетавалисны, шуам, һаһзаготовка куча сод-
төм план, а мөд рајонлы—чинтөм. Сы вөсна өти рајон-
јас вескавалисны сөкыд положенһөө, а мукөдјас—кокһө-
дөмө. Тајө нөшта содтөд серпастор политикалөн орга-
низационнөј вопросјас мучкіа решайтөмкөд јитчөм јылыс.

ЦК да ЦКК јанварса пленум вылын Сталин јорт јоса
өрдөдөс сиктын мијан ужалөмын политическөј да органи-
зационнөј һелучкіјассө. Накөд тыш, најөс вескөдөм вы-

лын ужалом, медвоç обкомјас, крајкомјас да нацкомпартија ЦК-јассаң да политотделјассаң, медјона урчитисны тајо волие вермомсө. Оңи ужыс бурмис, јөз сөкыдјас венөм вөсна тышын өтувтчисны, буржыка төдмалисны районсө, но нөшта сузсытөма-на.

Районјасөн вескөдлөмын сузсытөмјасын јона мыжа обкомјасын, крајкомјасын, нацкомпартија ЦК-ын партијнөј аппаратјаслөн ңелучкиа, функциөналнөја стрөйтчөмыс. Вескыда сорнитөмөн, крајкомщик јортјас, сувтөдны-кө вопроссө вескыда да јога, мијанлы лоө шуны, мыј мијан обкомјаслөн-крајкомјаслөн отфелјасыс бөрја кыккујим вөсө ужалөны лока. Наяө петисны тујуж виç-сысы вөсна, мыј олөмыс ordјис аппаратлыс функциөналнөј течассө. „Функциөналшщинаыс“ обкомјас, крајкомјас, нацкомпартија ЦК аппаратјасын дај ЦК аппаратын торкалис ужсө. „Функциөналшщина“ торкалис бөстны олөмыс медгырыс вопросјассө, да аслас отфелјасыс Центральнөј Комитет унаыс бөстлис ещажык материалјас, мукөд организацијасылыс дорыс.

Обкомјасылыс, крајкомјасылыс, нацкомпартија ЦК-асылыс дај ассыс ЦК-лыс отфелјассө перестроитөм ми сувтөдам огө кыччэ техническөј мог. Ми лөсөдам быдса производственнөј отфелјас. Тајо лоө, мыј агитационно-массөвөј отфел пыдди, кодэ ставнас шымыртлис агитација, массөвөј уж став вопросјас куçа дај став јукөдјас куçа промышленностин, транспортын, сиктын да с. в., функциөналнөј организационно-инструкторскөј отфел пыдди, кодэ ужсө нуөдис сиз-жө став отраслјас куçа, — лөсөдчөны производственно-отраслевөј отфелјас. Мијанлы колөны быдса отфелјас, кодјас нуөдөны партијнөј уж, төдөны первичнөј партијнөј организацијасыс, нуөдөны массөвөј агитација, кадр бөрјөм, јөзөс јуклөм, тајо јөзсө төдмалөм, профсоюзјас уж да с. в.

Обкомјасын да крајкомјасын лоөны со кущөм отфелјас: виçму овмөс, промышленно-транспортнөј, советско-торговөј, культура да леңиңизм пропаганда, вескөдлыс парторганјас (карса да районса) да особөј сектор.

Центральнөј Комитетын транспортнөј да вузасан отфелјас лоасны торјаөс.

Кушом уж кутасны нуны тајо отфелјасыс?

Візму овмөс отфеллөн ем-нын опыт нуодны партапаратлыс став ужсө візму овмөс куҫа. Сіјө уж улө пырасны колхозјас, МТС-јас, совхозјас, заготовительнөј органјас, візму овмөс куҫа научно-исследовательскөј да учебнөј став заведењнөјас, візму овмөс куҫа печат дај став мукөд вопросјасыс сиктын партијнөј да советскөј уж куҫа.

Тајо отфелыс віөдө сиктса первичнөј партијнөј организацијас борса да вескөдлө најө ужөн. Сіјө-жө борјө кадрјас, нуөдө јөзөс јуклөм.

Тајо-жө функцијасыс лоасны асланыс отраслјас куҫа і мукөд отфелјаслөн.

Промышленнөј отфел шымыртас сөкыд, кокны, вөр да піщевөј промышленност, коммунальнөј хоҫајствоын, меставывса промышленностын да кустарнөј кооперацијаын ужалөм.

Транспортнөј отфел шымыртас ужсө көрттуј транспорт вылын, воднөј транспортын, гражданскөј авиацијаын, автогужевөј транспортын. Сылөн төдчанлуныс торјөн содө транспорт вылын перелом вөчөм куҫа боевөј мөккөд, кыпөдны транспортөс вым шупөдө мөд пјатметка корөмјас сертї.

Планөвөј-финансөвөј-вузасан отфел шымыртас ужсө планөвөј, финансөвөј да вузасан органјасын, сы лыдын і ортсыса вузасан органјасын.

Політїко-адміністративнөј отфел шымыртас ужсө общесоветскөј органјасын (крај да обїсполкомјас, рікјас, карса советјас), гөрд арміјаын (ПУР-көд отвылыс), прокуратура органјасын да мукөд.

Култура да лењїзм пропаганда отфел. Тајо отфеллы, аслас обычнөј функцијасыс кынҫї, ковмас өнїјаөз јонжыка віөдны став уж борсаыс Наркомпрос да Наркомздрав учреждењнөјасын да став културнөј да научнөј учреждењнөјас борса, кодјас лөсөдөны кадрјас. Сіјө кутас лењїзм пропаганда куҫа обслуживајтны став партијаөс, а културнөј учреждењнөјасса первичнөј партијнөј

организаціяжасын нуодны организаціоннөй-партијнөй став ужсө.

Вескөдлые парторганжаслөн отфел кутас вічөдны обкомјас, крајкомјас, нацкомпартија ЦК-јас вескөдлые парторганјас уж бөрса. Но тајө-жө отфелыс кутас кадыс-кадө пыравлыны рајкомјас ужсө. Обкомјасын да крајкомјасын тајө отфелјасыс медеасө кутасны асөыныс ужсө вескөдны карса да сиктса рајонјас вылө да кадыс-кадө кутасны пыравлыны рајкомјаслыс ужсө прөверајтөм могыс сіјө лібө мөд первичнөй партијнөй организаціјаө. Отфел сіз-жө кутас заңымајтчыны партијнөй кадрјас вопросјасөн.

Өні быдмө ыжыд актив, но унаыс овлө сөкыд бөр-ыны ужалысөс вескөдлана партијнөй уж вылө. Кад-нын помавны ташөмторнас: кор колө сіјө лібө мөд квалифікаціјаа ужалыс, — ковмывлө термасөмөн корсны. Колө, медем ужалысјаслөн век вөлі резерв, кодјасөс төдмалө-ма ые анкетајас куңа, а ловја уж вылын. Медем төдныс ужалысөс, колө сіјөс корны ас дінад, сорнітны ськөд аскөдыс өтчид-мөдыс, прөверітны өтар боксаң, мөдар боксаң, прөверітны уж сервіыс, материалјас куңа. Тајө зев сложнөй уж.

Централнөй Комітетын вескөдлые парторганјас отфел лөсөдөм лөө обкомјас да крајкомјас вылын ЦК-саң контрол да прөверка јонмөдөм. Сіјөс-жө колө шуны обкомјасөн рајкомјаслыс ужсө прөверајтөм куңа. Исполнењ-нө прөверітөмсө колө паскөдны став гөрөда вопросјас куңа, сөмын гөрөдјас „раңавтөг“ да „көртавлытөг“ (серам), а пуктыны оперативнөй прөверка быдлунја муныс уж ногсөн.

Быд производственнөй отфел кутас нуөдны наркоматјасын аслас віч куңа исполнењнө прөверка. Но век-жө партија да сіјө Централнөй Комітет кын колө лоны контрол нуөдыс авторітетнөй орган, кыңи вісталіс Стамін јорт аслас докладас, серјознөй орган, коді кутас прөверајтны да кутны контрол і местајас вылын, наркоматјас вылын і профсојузјас вылын, дај мукөд став органјас вылын, кодјаслы кушөм-кө ногөн адресујтөма партија Централнөй Комітетлөн діректіваыс.

8. Партия ЦК-лөн Ленинскöй вiз, исполненнö контроль да вескöдлöмын оперативност—сетисны дај сетасны вермöмјас.

ЦК-лөн теҗисјасыс щöктöны оперативнöја исполнењнö прöверајтны. Најö щöктöны, медым прöверкаыс нуöдсi вескыда вескöдлыс ужалысјасөн, сы вöсна, мыј вескöдлыслöн тајö медыжыд могыс.

Исполнењнö прöверајтöм колö лоны дорвыв да быд-лунјаөн, а җе епизотическöјөн, коркöсаҗ-коркööз. Гөгөрвоана быдөнлы, мыј колны контроль сешöмөн, кушöмөн сiјö вöли öнiја кадöз, оз поҗ, сы вöсна, мыј оперативнöј вескöдлöм сiјöс ordјис. Контроль колö кыпöдны да кыпöдны оперативнöј вескöдлöмöз, мöдногөн мијан артмас торјалöм вескöдлöм да исполнењнö прöверитöм костын. Медым збылвылö нуöдны конкретнöј да оперативнöј контроль, лöсöдчöны ЦКК-РКI да Исполнењнö Комиссия пыдди Партийнöј да Советскöј Контроль Комиссияјас.

Теҗисјасөн да устав проектөн урчитчö, мыј Советскöј Контроль Комиссия бөрјысгö партија сјездөн. Ми вöзјам теҗисјасö да уставö вöчны со кушöм вежöм: Советскöј Контроль Комиссияса шленјас индысгöны партија сјездөн да вынöдчöны СССР-са ЦК-өн да Совнаркомөн.

Кызи ми аслыным урчитам партийнöј да советскöј контрольыс ужсö. Гөгөрвоана, лоас серјознöја да зев паскыда лöсöдны комиссияјас јывыс положениенö исполнењнö олöмö пöртöм куҗа партийнöј да советскöј контрольыс могјассö арталöмөн. Ужсö поҗö урчитны тази: комиссияјас бөрјысгöны сјезд вылын, а местајас вылын најö оз бөрјысны. Республикајасö, крајјасö да областјасö мöдöдсöны центра уполномоченнöјјас пыдди комиссияса шленјас, кодјасöс бөрјöма сјезд вылын. Партия пышкөсса демократија боксаҗ гөгөрвоана, мыј Ставсоюзса Коммунистическöј Партия сјезд вылын бөрјöм вевтчö меставылын бөрјöмсö.

Местајас вылö мöдöдöм комиссияса шленјас, öчи-кö, —кутасны контролирујтны, кушöма пöртсöны олö-

мө партијалөн да ЦК-лөн шуөмјасыс, мөд-кө,—кыскыны кывкутөмө партијнөј дисциплина да партијнөј этика торкөмјасыс мыжајасөс. Комиссияса шленјас лоасны подчинитөмаөс сөмын центрлы. Комиссияса уполномоченнөјјас лооны објазанөс јуөртавны Централнөј Комитетаны республикајасын, крајјасын, областјасын став ужјас јылыс, став тырмытөмторјас јылыс да ЦК-лыс индөдјассө республикајасын, крајјасын да областјасын торкалөмјас јылыс. Ти адғаннды, јортјас, мыј фелөыс мунө оз мчөдөм јылыс, а контролсө јонмөдөм јылыс.

Лубченко:—Төдчө.

Каганович:—Партијнөј Контроль Комиссиялөн центрин лооны мыјкө-мында јөз, кодјас кутасны дугдывтөг контролјујтны, кыңи централнөј организацияјас пөртөны оломө ЦК-лыс шуөмјассө. Вөчөма-кө шуөмјас колө быдлуи контролјујтны да докладывајтны ЦК-лы.

Сөветскөј контроль вичөд сизі-жө лооны центрин мыјкө-мында ужалыјас. Тајө комиссиясыс мукөд шленјасыс мунасны уполномоченнөјјасөн местајас вылө. Областын, крајын да республикаын лоасны, поңө тјанөс „бурөдны“, КК өти председател пыдди, кык уполномоченнөј (серам). Фелөыс, ферт, абу лыдын. Фелөыс оперативнөј контроль сувтөдөмын.

Лучки сувтөдөм партијнөј да сөветскөј контроль вермас вайөдны сетчө, мыј мијанлы ковмас јона ещажык сөтавны взыскаңнөјјас, омөль контроль дырји дорыс (апломментјас).

Сталин:—Контроль өлөдө.

Каганович:—Збымыс, бур контрольды, кыңи правлнө шуө Сталин јорт, өлөдө партијалыс да Сөветјас правительстволыс шуөмјассө торкалөмыс.

Өти сизө, мыј ставныс кутасны төдны, мыј тајө абу случајнөј налот, а дугдывтөм контроль, контроль збылывылө, не „в общем да целом“ проблема сөрти, а ЦК да СНК конкретнөј шуөмјас куңа,—өти тајө-нын өдјөжык щөктас пөртны оломө шуөмјассө. Вайөда пример. Колан вөб, кор запаснөј частјас вөчөмлөн ужыс вөлі омөль, Централнөј Комитет исполъеннө прөверитөм могыс бөстөс, ведомствојаслы щөктис дугөдны пурсөмсө дај стөч урчитөм срокјасө пөртны оломө запаснөј частјас куңа

заказјассö. Став вынсö оперативнöја мобилизујтöмön промышленност зелöдчыштис, збымвылö бостчис, государственнöј ногön, да заказсö тыртис.

Партијнöј дај Советскöј Контроль Комиссияјаслы, дај, ме чајта, не сöмын налы, ковмас бостны серјознöј курс партија Централнöј Комитетлыс велöдчöмön. ЦК-лыс ужсö, сылыс оперативностсö да исполњеннö прöверкасö тöдмалöмön почö велöдчыны, кызі колö сувтöдны оперативнöј вескöдлöм да контроль. ЦК-лөн медеа тöдчана шуöмјасыс бурауна отразљас куџа, кодјасöс јöзöдöма печавын дај абу јöзöдöма, унжыкыссö примитöма исполњеннö оперативнöја прöверитöм самön.

Пример пыџди вайöда ЦК-лыс Донбасс куџа тöдса шуöмсö. Ти тöданны, мыј изшом куџа примитеыліс уна шуöмјас. Исполњеннö прöверитöм могыс, дај не прöстö формалнöј прöверитöм могыс, а вылыссањ улöџ прöверитöм могыс, вöлі сувтöдöма вöпроссö Донбасс уж јылыс. Партија Централнöј Комитетö Донбасса шахтајасыс улысса профессионалистјасöс да хоџајствењыкјасöс корлöм оз-öмöј ло прöверкаөн? Тајö прöверкаыс петис сійö историческöј шуöмыс, коді ворсис да ворсас зев выжыд рол мијан государственнöј да хоџајственнöј став стројтелствоын.

Тајö постановлєњнöыслөн ем аслас исторіја. Почö ескö вöлі виставны, кызі первојја комиссияыс, кодöс вöлі бöрјöма, вайис Донбасс куџа обычнöј тiпа резолюция. Мöд комиссия сiџ-жö вайис проект, коді оз вöлі лöсав талунја лунса могјаслы,—вöлі общцöјön, висталö сiјöс-жö, мыј ми неöтчыд-нын сувтöдлім. I сöмын пыдысањ бура прöверитöм бöрын, фактјас тöдмалöм бöрын, најöс сещöма обобщитöм бöрын, кызі вермö вöчны сöмын Сталин јорт, ми бостім сiјö резолюциясö, коді талун кујлö подулөн мијан организационнöј став перестројкаын (а п л о ф и с м е н т ј а с).

Но тајö еџа. Партијалөн Централнöј Комитет вайöдöм шуöм бöрын котыртис велуна прöверка дај тајö прöверкаыс мунö i öни. Кажитчö вöлі, Донбассовецјас прорывыс петны оз вермыны, а ми адџам, мыј најö петисны, кыптисны, бурмöдисны ужсö.

Промышленност став муқод отраслјас куџа јортјас, кодјас ужаловны таяо участокјас вылас, тодоны ЦК ужлыг практикасө, тодоны, кызи сийө прөверајтө ассыс шуөмјас олөмө пөртөмсө. Инмө-ө сийө вагонјас строитан Тагилса заводлы, инмө-ө сийө Криворожскса бассейн ужлы, инмө-ө военнөј промышленности, нефелы,--Центральнөј Комитет дугдывтөг прөверајтлис ассыс шуөмјас олөмө пөртөмсө. Повнџитанныд-кө, Сталинградса трактор завод куџа полџбјуро 1931 воын ассыс шуөмјассө прөверитөм могыс быд вџтлун мыгџи кывзис отчотјас.

Москвичјас да Ленинградџечјас бура повнџитоны Москваөс да Ленинградөс јайөн снабжајтөм куџа исторјасө. Москваөс, Ленинградөс да Донбассөс јайөн перебојјасөн снабжајтөм дырји Сталин јорт став јослуннас сувтөдис вопрос. Вөли прөверитөма мианлыг став ресурсјас да поџанлунјас, вөли прөверитөма конџингентјас. Уравнџиловскөј быдөнылы да некодлы—јукөм пыдџи вөли торјөдөма робочөјјаслыг чорыд конџингентјас. Примитөм мерајас вөснаыс, совхозјасөс прџкрепџталөмөн, снабженњө вылыг кулөм душјас снџмитөмөн да чорыд конџингентјас лөбөдөмөн Москваса, Ленинградса да Донбасса ужалыг перебојтөд снабжајтчөны јайөн лөсөдөм нормајас серџи.

Либө бостам ЦК-лыг ужсө паскыда колан төварјас куџа. Кор Центральнөј Комитетө кутисны локны јуөрјас сы јылыг, мыј паскыда колан төварјас сџктө оз локны, вөли торјөдөма комџссия, кодџи Сталин јорт јуралөмөн конкретнөја да зев бура төдмасис рынокыс бокыса потребџтелјас став комбџнацијасөн, кодјас сөјисны рыночнөј фондјаслыг унжык јукөдсө. Колө вөли венны рынокыс бокыса потребџтелјаслыг падмөдчөмсө, а ти төданныд, рынокыс бокыса таяо потребџтелјасыд суџсымөнја почтеннөјөс. Колө вөли чџнтыны лџшкасө, кодјасөс најө бөстлисны, да вескөдны сџјөс сџктө да робочөј рајонјасө. Шуөмјассө примитөм бөрын ЦК не отчыд најөс прөверајтө. Паскыда колана төварјас јылыг вопросыс вөли сувтөдөма сөнџабрса (1932 в.) пленум вылын отчот могыс, да, медбөрын, өнџа бөрја кадын ЦК вылыг прөверитис щерстаннөј ткањјас куџа ассыс шуөмјассө олөмө пөртөмсө.

Корттуј транспортөн Политбјуро заңимайтчө дугдывтөг һекымын во-һын. Тырмымом казтывны совешщан-һөјас жылыс, кодјас вөліны 1931 воын јанварын. 1931 воын јуһын транспорт вопросјас обсуждајтһисны ЦК пленум вылын. 1931 воын сјјө совешщан-һөјас вылас вөліһны машинистјас, директорјас, рајонса началькјас, служба началькјас. ЦК пырөдчыліс транспортса став медгырыс вопросјасас.

Транспорт жылыс Централһөј Комитетлөһ бөрја шуөмыс лөсөдөһс быд детал конкретһөја төдмалөһ самөһ. Неважөһ лөсөдөһма ЦК-лөһ да Совнаркомлөһ транспорт куза торја комиссия, коді долһен отсавны транспорт-һикјаслы корттујјас бурмөдһны.

НКПС-өс сјјө вескыд критика бөрын, коді вөлі тани сјезд вылын, тајө комиссияыс, ферт, ассыс ужсө паскөдас һөшта јонжыка. Сјјө кутас оперативһөја контролирујтһны, прөвөрајтһны да отсавны транспорт куза ЦК-лыс шуөмјассө олөмө пөртһны.

Јортјас, кодјас ужалөһны местајас вылын, бура төдөһны ЦК-лыс да Стаһин јортлыс оперативһөј ужсө вјзму овмөс куза. Најө төдөһны, кызі партијалөһ ЦК луныс-луһө прөвөрајтһс вопросјас көза ідралөһ да колхозјасөс јонмөдөһ куза. Да прөвөрајтһс ез абстрактһөја. Тајө воһнас ЦК-өһ вөлі чукөртлөһма фелөвөј совешщан-һөјас меставывса ужалысјас участвуйтөһөһ, көһи вөлі зөв паскыда видлалөһма практичөскөј вопросјас торја рајонјас да областјас сертһ. Тһ төданныд, кызі ЦК вескөдліс көзаөһ да ассыс шуөмјас олөмө пөртөһсө прөвөрајтһс. Муһө-ө омөһа хлопок көзөһ, хлопок ідралөһ, свеклө весалөһ һибө ідралөһ да с. в., ЦК прөвөрајтһс луныс-луһө да сеталис індөдјас, кызі вескөдһны һөлучкјјассө.

Лһбө со вјзму машинајас жылыс вопрос. Сјјө пөри выжыд да јос вопросө.

Тһ повһитанныд, мыј зөв уһа сорһитһсны пропашһөј трактор жылыс, зөв дыр тајө фелөһс бергаліс аппаратјасын, кытчөз, медбөрја вылө, вопросыс ез вөһ сувтөдөһма ісполһеһһө прөвөритөһ мөгыс ЦК-ө. Тыдовтһс, мыј ужсө волокитаалөһмаөс. Тракторлыс сһстема төдмалөһ бөрын вөлі шуөһа заводһтһны вөчһны Путиловскөј заводуһн пропашһөј трактор Фармол сһстемаа.

Ті быдөн тѳданнЫд, кушѳм јоса сулалѳ вопрос тракторјасѳ ломтасѳн снабжатѳм јылыс. ЦК дугдывтѳг занѳмајтѳс да занѳмајтѳѳ тајѳ вопроснас.

Мувынгѳданјас јылыс вопрос, хлопоклы мувынгѳдан, урожајност кыпѳдѳм јылыс вопросјас сувтѳдѳсылѳны конкретнѳја, быд област сертѳ торјѳн. Наркомѳем, совхозјаслѳн наркомат да мукѳд наркоматјас-кѳ жынмындаыс кѳв-нын ескѳ нуѳдѳсны конкретнѳј да оператѳвнѳј вескѳдлѳм куѳа да исполњѳнњѳ прѳверѳтѳм куѳа ужсѳ, кушѳмѳс нуѳдѳ ЦК, секи мѳјан ескѳ тѳдѳмыс вермѳмјасыд вѳлѳсны нѳшта ыжыджыкѳс.

Исполњѳнњѳ прѳверканыс петавлѳсны зев гырыс органѳзациѳннѳј вопросјас. Сынын ѳ ем Централнѳј Комѳтет уж сѳмлѳн аслыссамыс (особенность), Сталин јорт уж сѳмлѳн аслыссамыс, мыј став шуѳмјасыс јѳтчылысны вескыда быдлунја оператѳвнѳј олѳмѳн да органѳзациѳннѳј вопросјасѳн. Централнѳј Комѳтет ужлѳн став сѳмыс да методыс—сѳјѳ, кывлѳн да ѳелѳлѳн ѳтувјалун, шуѳмлѳн да исполњѳнњѳлѳн ѳтувјалун. Мѳјан ЦК Помѳтбјуро ем социализм течѳмын став јукѳдјасѳн оператѳвнѳј вескѳдлѳмлѳн орган.

Сталин јорт пѳшѳи быдлун чукѳртлывлѳ ѳелѳвѳј совещанњѳјас, корѳ сѳјѳ лѳбѳ тајѳ ужалысјасѳс вопроссѳ оператѳвнѳја сувтѳдѳмѳн, исполњѳнњѳ прѳверкѳн, лѳбѳ кушѳм-кѳ вопрос нуѳдѳм могыс, кодѳ петѳ местајас јуалѳмјасыс лѳбѳ корѳмјасыс. Уна вопросјас, кодјас јылыс местајас вылын венѳѳны зѳнѳ часјасѳн да прѳмѳталѳны куѳ резолуцијажас, Централнѳј Комѳтетын решѳјтѳны ѳдјѳ дај оператѳвнѳја. Тѳ тѳданнЫд, мыј крајкомса лѳбѳ обкомса секретар, исполкомын председатѳлыстасны-кѳ ЦК-ѳ телеграмма, вѳчакывсѳ зѳк-нын пѳлучѳтасны 1-2 лун мысѳи (а пѳлѳсментјас).

Гѳлѳсјас:—Правѳлнѳ.

Кагановѳч:—Пѳѳѳ ескѳ вѳлѳ вѳјѳдны зев уна прѳмерјас сы јылыс, кыѳи унаыс, первојаныс вѳѳдлѳмѳн, нѳыжыд вопросјасыс, прѳстѳ јуѳртѳмыс лѳбѳ пѳсмѳыс мѳјан ужалан став јукѳнјаслы кѳптѳны гырыс да ѳсторѳческѳј шуѳмјас. Тѳдлѳма Сталин јорт, мыј ѳнѳ школаын ѳмѳла муно велѳдѳмыс: ѳсциплѳна абу, учѳтельсѳ оз ува-

жайтны, челафӱс велӱдан уж мунӱ омӱла. I со ӱти тајӱ фактеыс школа јылыс раџавсӱ став гӱрӱдыс да школа јылыс артмӱны сјӱ шуӱмјасыс, кодјасӱс бӱрыннас провешценӱӱын ужалысјасӱс асныс вескыда шуӱны збылыс историческӱ шуӱмјасӱн.

Лӱбӱ учебник јылыс вопрос. Ме тани ог кут вӱставлыны став епопејасӱ учебникјасӱн.

Сталин:—„Рассыпнӱ“ учебник јылыс.

Каганович:—Вӱставны амӱ мыј?

Постышев:—Вӱстав, а со тани норасӱны.

Каганович:—ЦК тӱдмалӱ, мыј челафјасӱн учебникјас абу. Корӱ Сталин јорт да јуалӱ, кызӱ учебникјасӱн делӱыс? Тӱдмасӱ. Сесса Помӱтбјуро вылын тыдовтчис, мыј мијан постојаннӱ учебникјас абуӱс.

Сталин:—Быд во учебникјасыс вежласисны.

Каганович:—Бурӱш быд во учебникјас вежласисны. Быд во вежласисны i программајас. Школа бырӱм јылыс шујгавыв теоретикјас вӱставлисны, мыј учебниккӱ ми закрепӱтам кымынкӱ во кезлӱ, сјӱ мијанӱс кутас кыскыны бӱрӱ, а сјӱ-жӱ кадӱ ез аџывны, мыј учебникјас абутӱм вӱсна челаф комӱны малограмотнӱјасӱн.

„Рассыпнӱ“ учебник ним—тајӱ абу локыс сералӱм, абу шуткаа ним, а ташӱм сама „учебникјаслӱн“ наркомпрослӱн официалнӱ ним. Нӱшта 1930 воын-на велӱдчан кнѳга куѳа учӱтељаслӱн Ставрогсјјаса конференцјја шуӱма основнӱ учебникӱн лыѳѳыны „крајувса учебник, урчӱтӱмӱн—рассыпнӱ учебник формаӱн, крајувса учебник—гаѳет да общцдереспублѳканскӱ учебник, урчӱтӱмӱн—рассыпнӱ учебник формаӱн“.

„Рассыпнӱ“ учебник збылыс вӱли торја мӱстјас вылын став наукајасыс куѳа ӱтлаын, мӱбӱ, кызӱ вӱставлисны „комплекснӱја“.

Ен мӱвпалӱ, мыј тајӱ „рассыпнӱ“ учебникјаслӱн мӱстокјасыс сетисны куѳӱм-кӱ системавическӱ тӱдӱмлуы. Ез, најӱ вӱлисны уна пелӱ торјӱдлӱм прӱстӱ справочнӱ материалӱн, мӱдног-кӱ,—ӱти мӱст вылӱ чукӱрӱн гудрасисны вопросјас i аргасӱм куѳа, i рочкыв, i географјја, физѳка, общцественнӱ наукајас куѳа сведенӱӱјас да мукӱд.

Со i вӱдлӱ велӱдчысјас тајӱ „рассыпнӱ“ велӱдчан мӱстјас подув вылын бостны да кутны куѳӱмкӱ стрӱннӱ да системавичрӱжтӱм тӱдӱмлуы.

Наркомпрос быд во лезіс зев уна учебникјас. Рёско-
дуйтіс сём да візіс зев уна бумага „рассыпнөй“ учебник-
јас вылө, і быд во міјан ез вөвны стабільнөй учебникјас.

Онi, вoпpocсö рeшiтöм бöрын, бoтвeicны учебникјас
дiнö, шкoлa мiјан, кывшутöг, лoic буржык. Учебникјасöн
нöштa oмöл-нa, нo тaвo вeк-жö-нiн буржык.

Бубнов:—Век-жө мы-кө вөчим амі егөй?

Каганович:—да, Бубнов јорт, вөчим сы бöрын, кор
ЦК сувтöдiс вoпpocсö став јoслуннас да ассыс шуöмсö
oлöмö пöртöм бöрсаыс бура визöдiс.

Сталин:—Онi учебникјас стабільнөйöс.

Каганович:—Вопросјас, кодјасöс колö рeшiтны да
пöртны oлöмö, нöштa уна-нa, нo Наркомпрослөн ужыс,
кывшутöг, бурмiс, учебникјас лoicны стабільнөйөн.

Важöдa пpимep сeщöм ужыс, кöнi бытвöкөнöс, oпepa-
тивностыд меуса еща—литература ужыс. Мы-кө вөчим ЦК
танi.

Ме кута төдвылын РАПП-көд історіја. Кызі төдса,
писатель-коммунистјаслөн группа, РАПП организацион-
нөй инструментөн пöлзуйтчөмөн, литература фронт вы-
лын ассыныс коммунистическөй влiжaннöслыс вынсö
используйтiс нeлyчкi да РАПП гөгөр öтyвтöм пыдди да
писательјаслыс паскыд кадрјас матыстөм пыдди, јорт-
јаслөн тајö рапповскөй группасыс торкаліс, писательјаслыс
творческөй вын кыпöдчөмсö кутiс. ЦК танi паныдасiс
бурауна писатель-коммунистјассаң литература фронт вы-
лын нeвeскыд пoлiтическөй вiчөн, сыыс кынзи тајö јорт-
јас ордын вöли организационнөй аппарат—РАПП.

Почö вöли ескö, сeрт, вöчны ыжыд резолюција лiтe-
ратураын коммунистјас воңын могјас јылыс, почö вöли
рапповецјаслы щöктыны вежны ассыныс вiчсö. Но тајö
вермiс колны буртор вöзјөмөн. Сталин јорт вoпpocсö
сувтöдiс мöднoгөн: колö,—вiсталис сiјö,—положеньöсö вeж-
ны организационнөја. I сeкi вöли сувтöдöмa РАПП бы-
рöдöм јылыс вoпpoc, писательјаслыс öтyвja öтi coјyз лö-
сöдöм јылыс. Тајö вoпpocсö организационнөја рeшiтöм
бöрын писательјаслөн вынјас кыптiсны, паскалісны да
литература уж бурмö. Организационнөй вoпpoc рeшiтöмөн
вöли, тақикөн oбeспeчiтöмa лiтeратураын партијалыс вiч-
сö лyчкiа нyдöм.

Ме ескö вермі уна пöв содтыны прімерјасыслыс лыдсö, кодјас петкöдлöны ЦК-лыс ужсö, но суздана і тајö, медым бура адзыны ЦК ужыс леңінско-сталінскöј стилсö да методсö.

Сталин јорт быдлуи велöдö мјанöс кужны адзыны форма сайыс пышкөссö, кужны подчинитны организационнöј формајассö, ужалысјасöс бөрјөм да јуклөм мөгјас пышкөсыслы, кужны јитны общöј индöдјас конкретнöј мөгјаскөд, исполнеңнö прöверитөм личнöј кывкутөмкөд, кужны лоны требоваельнöјөн аслыд да лоны требоваельнöјөн мукöдлы секи, кор тајö инмö делöлы, кужны уна пöв содтыны большевикјаслыс вынсö паскыд массаöс ас дорö кыскөмөн, медвоз беспартијнöј активистјасöс, робчöјјасöс, служашщöјјасöс да специалистјасöс, кужны ужсö организуйтны сизі, медым не сöмын аслыд ужавны, а вайөдны ужö став воропјассö, вайөдны ужö тенö шымыртыс став массасö, најöс сы вылö воспитывајтөмөн, медым честөн пöртны сизö мөгјассö, кодјасöс пуктöны те вылö.

Партијалөн 17 сјезд, кызі і став партија тöдö, мы мјан партија Центральнöј Комитеталөн став вескөдлөмыс сылөн Политбюро да Сталин јортаөн вескөдлөм ем öти, торјөдтөм быдса, коді сетö мјанлы гырыс вермөмјас (апломисмент)аслөн гым. Ставөн сувтöны, „ура“ горөдөмјас).

* *

*

Јортјас, ми вујдм гырыс тышјаслыс ыжыд војас. XVII сјезд вылын ми вöчам итогјас вермөмјаслыс огö асланым вермөмјасөн ышңасөм вылö, огö сы вылö, медым на вылын лаңтны. Ми вöчам тајö итогјассö, кызі бојеч революционерјаслөн армија. Ми виқöдлам асланым мунан туј вылö, медым колөм кадса урокјас видлалөмөн јостыны ассыным öружјөнөмөс локтан тышјас вылö.

Ми обсуждајтам тани организационнöј вöпрос. Организационнöј вöпросыд і ем öружјө јостөмыд. Сылыс коланлуисö, серјозностсö оз поз недонјавны. Öд некөн ставмувылын организационнöј вöпрос ез сулавам дај оз

вермы сулавны ташом серіозностнас, кызі сію сулалө мјанын, соціалізм стрөітан странаын.

Організаціоннөй течијас мјан ужлы сетөны вескөдчөмсө, најө решітөны медгырыс чвенојасыи вопросјас. Сјезд бөрын мјан став организаціјајаслы, партијнөјјаслы і советскөјјаслы, ковмас практика вылын нуөдны организаціоннөй перестројкалыс тајө подувјассө.

Партијалөн XVII сјезд Централнөй Комітетлыс отчетнөй докладсө бостіс кызі сјездлыс шуөм да кызі партијнөй закон, ыжыд соціалістическөй ужјаслы кызі программа. Сјезд петкөдліс тајөн муртавыи вермытөм ескөмсө мјан хенінскөй ЦК-лы, мјан ыжыд вождлы, коді өтувтис мјан странаыс да ставмувывса мјллонјас ужалыс јөвөс.

Мјан ем став предпосылкајасыс, став коланаторјыс сјездөн прімітөм боевөј программа вермөмјасөн оломө пөртөм вылө. Но мјан-кө ем јөн подув, зумыд фундамент соціалістическөй общество стрөітөм вылө, мјан во-дын-кө вермөмјас вылас став условіјөјасыс ем, лоө-ө тајө, мыј мөд пјатілеткалөн мојјасыс лооны пөртөмаөс асвізувнас, автоматическөја? Лоө-ө тајө көт куцөма-кө сөкыдторјас венөм мојјас дінө, классөвөј тыш вопрос-јас дінө, пролетариат диктатура јөнмөдан вопросјас дінө вніманьнө небчөдөм? Оз, некуцөма оз. Мөдарө, Сталин јорт аслас докладын торја тыдаланаа петкөдліс, мыј капитализмлыс коласјассө кызі економікаыс, сізі і јөв вежөрыс помөч бырөдөм вылө медјона колө суслун, настороженност, чорыдлун да классөвөј мобілізован-ност, кодөн мјан партија локтіс 17 сјезд кежлө.

Мјан емөс гырыс вермөмјас мјанлыс заводјас осво-ітан ужын, мјанлыс колхозјас большевізјрујтөмын. Но мјанлы оз ков куңны сінјас сы вылө, мыј сөкыдтор-јасыс, тырмытөмторјасыс мјан уна, мыј врагөс помөч нөшта абу-на жугөдөма, мјанлы оз ков куңны сінјас сы вылө, мыј бурещ мјан быдмөмлөн прөтиворечіјөјас под вылын быт вермасны петкөдчыны быдсама сикас петас-јас мелкобуржуазнөј, оппортуністическөј мөвпјаслөн, быдсама сикас вескыдвыв да „шугавыв“ кежөмјас, кодјаскөд партија кутас і воцө тышкасны боевөј чо-рыдлуөн да неммірчытөг.

Тани сорнѣталисны кайтчыс јѳз,—јѳз, кодјас адѣсны ассыныс уеѳмнысѳ, кодјас адѣсны мѣанлыс вермѳмјаснымѳс. Тајѳ петкѳдлѳ мѣанлыс вермѳмјаснымѳс. Ми огѳ шуѳ, мыј ми дѳзмѳмѳн кывзам јѳзѳс, кодјас тѳрыт на сѳлалисны мѣанлыс партѣјанымѳс, клевета нуисны мѣан партѣјаѳн вескѳдлѳм вылѳ да кодјас талун локтѳны да пѣѳсчаѳн прѣзнајтѳны ассыныс ѳшыбкајаснысѳ да корѳны партѣјалыс прѳшща. Но, јортјас, тајѳ мѣанѳс лѳѳѳдны оз вермы дај мед оз унмовскѳд. Рецидѣвјасыс вермасны-на лѳны. Ми олам странаын, кѳнѣ социализм помѳз ес-на вермы, ми олам капиталистѣческой государство јас кыщ пыщкын, мѣан емѳс дај лѳѳны-на сѳкыдторјас, дај ми вермам шуны тани быдѳнлы да ставлы—мед тѳдѳны, мыј большевикјас да партѣјалѳн 17 сјезд тѳдѳны ѳтувјалун вѳсна тышылыс дѳнсѳ, кушѳм сѳкыдторјасѳн ми перјѣм партѣјалыс ѳтувјалунсѳ да мед тѳдѳны, мыј фракционност нуѳдны кѳѳ ѣѳѳѳѳѳ бѳстсылѳм, ѳтувјалун торкны кѳѳ ѣѳѳѳѳѳ бѳстсылѳм адѣас партѣјасаѳ, большевикјассаѳ сещѳм жѳ пасвартана чорыд отпор, кыѳѣ вѳлѣ ѳнѳз сетѳма отпорсѳ быдсамасѣкас антѣленѣѳчјаслы (г о р а а п л о д ѣ с м е н т ј а с).

Бојевѳј программаѳн вооружѣтѳмѳн, кодѳс примѣис мѣан ыжыд сјезд, партѣја зумыда да чорыда мунѳ ас-лас большевѣстскѳј тужѳд колхозјасѳс большевѣѳрујтѳм вѳсна, технѣческой реконструкцѣја вѳсна, ужалыс массајас зажитѳчнѳј олѳм вѳсна, выл техника освоѣтѳм вѳсна, бюрократизм да канцеларщина помѳз бертѳм вѳсна, исполнеѳнѳ большевѣстскѳја видлалѳм вѳсна, ассыс радјассѳ Маркс-Енгелс-Ленѣн-Сталин теорѣјаѳн ѣѳејнѳја вооружѣтѳм вѳсна героѣческойа тышкасѳмѳн.

Ассыс мобѣлизујтѳмсѳ кутѳмѳн, вермѳмјасыс не-кушѳм ышѳасѳм, лаѳтѳм да јурколмѳм лѳзтѳг, партѣја кутас жуглыны классѳвѳј врајаслыс коласјассѳ, пасвартавны оппортунизмѳс, котыртны 'выл миллоннѳј массајасѳс, кыпѳдны најѳс выл гырыс ужјас вылѳ, социализмѳ мунан ас туј вывгыс быдсама пыкѳдјас путкылалѳмѳн, кѳѳ кыс најѳ оз вѳлѣ петны ортсыыс кѳѳ пыщкѳсыс.

Мѣан вермѳмјас лѳины сы вѳсна, мыј мѣан партѣја јурын сулалѳ сещѳм морт, кодѣ вермѣс мобѣлизујтны массајасѳс сещѳм-жѳ чорыдау-

иби да веескыда, кычї і Леѣн, дорїны Маркс-
Леѣн велодомлыг состомлунсө, кужис озыр-
модны сїјө велодомсө, кужис ылаө кыпөдны
социализм вөсна тышлыг знамјасө, кужис ад-
зыны мїјан партїяын классөвөј враглыг
агентурасө, кужис озтыны ентуѣизм бїөн пар-
тїяос, робочөј классөс да ужалыг крестана-
ос, вескөдны ужлыг тајө ыжыд армїјасө мї-
јан странаын капитализмөс медбөрја штурм
ылаө, победоноснөј социалистическөј общест-
во стрөитөм ылаө. (Гора куѣ аплодисментјас).

Мїјан сїезд кыскө ас бердас ынїмакњөсө
не сөмын мїјан странаса, но і ставмувывса
мїллонјас да дас мїллонјас массајаслыг дај
мїјан XVII сїезд вермас чорыда шуны тајө
мїллонјас робочөјјаслы да крестаналы, мы
і возө Маркс—Енгелс—Леѣн—Сталин пас-
көдом знамјас улын, отувјалуна, идејно-то-
пөдчөм, социализм вөсна тышјасын закаміт-
чөм да прөверитөм мїјан ыжыд коммунистич-
ескөј партїја, мїјан медвозза ыжыд органи-
затор да велөдыг Сталин јорт вескөдлөм
улын, нуодас уна мїллонјасөс социализм ыла-
гырыг вермөмјасө!

Мед олас мїјан ыжыд коммунистическөј
партїја!

Мед олас мїјан асланым, ыжыд Сталин!

(Аплодисментјаслөнгым, „ура“ горзөм, ста-
вөн сүвтөны, сьлаоны „Интернационал“).

ОРГАЊИЗАЦІОННЉ ВОПРОСІАС (Партійнѡ да сѡветскѡ строїтельство)

ВКЦ(б) XVII-ѡа сїездѡн резолюцїа Л. М. Кагановїч јорт доклад
куѡа
(Прїмїтѡма ѡтсѡгласѡн) 1934 вога феврал 10 лунѡ.

Кѡѡ классѡвѡј врагїас став вынѡыс падмѡдїсны да классѡвѡј врагїас агентура—став сїкаса оппортуїстїас—атакуїтїсны партїаѡс, партїалѡн полїтїкаыс, сїјѡ ЦК-лѡн полїтїкаыс вермїс. Вермїс, ѡтї-кѡ, сы вѡсна, мыї сїјѡ полїтїкаыс лѡгалѡ мїлїонїас робѡчѡїїас да крестана классѡвѡј їнтересїаслы, да мѡд-кѡ, сы вѡсна, мыї большевїстскѡј партїа, сылѡн ЦК ње сѡмын кыпѡдїсны полїтїческѡј лозунгїас, но кужїсны большевїстскѡја, практїческѡја коты ртны массаѡс сїјѡ лозунгїассѡ олѡмѡ нуѡдѡм вылѡ, оргаїзуїтны да перестроїтны став органїассѡ да аппаратсѡ пролетарїат фїктура-лыс реконструктївнѡј кадга выл могїас сертї.

Партїа XVI сїезд вылын, реконструкцїа кадын большевїстскѡј наступлїнїѡлыс пыщкѡссѡ ѡнїалїг, Ста-лїн јорт їндылїс, мыї колѡ:

„Оргаїзуїтны перестроїтѡм став практїческѡј ужсѡ профсоїузнѡј, кооператївнѡј, сѡветскѡј да став мукѡ массѡвѡј оргаїзацїаїаслыс реконструктївнѡј, кад корѡмїас сертї; лѡсѡдны на пыщкын їадро медвозмѡстчыс да револуцїоннѡј ужалысїасыс, оппортуїстїческѡј, тредїунїѡнїстскѡј, бїурократїческѡј элементїассѡ вѡтлѡмїѡн да торїѡдѡмѡн; вѡтлыны бѡкѡ на пыщкын чуждѡј да перерѡдїгчѡм элементїассѡ да кыпѡдны выл ужалысїассѡ улысан... Мобїлуїтны ассѡ партїаѡс став наступаїтан ужсѡ котыртѡм вылѡ, їонмѡдны да јостыны партїнѡј оргаїзацїаїассѡ“.

Тажӱ индӱдӱассӱ олӱмӱ пӱртӱмӱн, партија отчотнӱ каднас нуӱдӱс ырыс мерајас сӱветскӱ, кӱчӱјственнӱ да партијнӱ организацијаслыс ужсӱ бурмӱдӱм могыс, налыс ужјассӱ партијалыс да правительстволыс шуӱмјассӱ да лозунгјассӱ уселшиӱја олӱмӱ пӱртӱм ылыӱ корӱмјас сертӱ перестроитӱм могыс.

Медгырысјаснас тајӱ меропріјатвӱјасас вӱлны:

1) Рајонированӱ вӱзӱ паскӱдӱм—округјас бырӱдӱм, ылыӱ рајонјас лӱсӱдӱм да МТС-јасын да совхозјасын политическӱ отделјас кытырталӱм, кодјас матыстисны вескӱдӱлӱмсӱ сиктӱ, колхозӱ да кодјас бырӱдӱсны ырыс тырмытӱмторјас сиктынужалӱмыс, Украинаын областјас лӱсӱдалӱм, ыкымын областјасӱс поснӱдӱм да с. в.

2) Наркоматјасӱс, главнӱ управлӱнӱјасӱс да трестјасӱс поснӱдӱм, (разукрупнение), кодӱ матыстис вескӱдӱлӱмсӱ улысса производственнӱ чвенојас дӱнӱ, предпріјатвӱјас дӱнӱ. ВСНХ-ӱс кујӱм наркомат ылыӱ торјӱдӱм—Наркомтажпром, Наркомлӱгпром, Наркомлӱс; НКЗ-ӱс кык наркомат ылыӱ—НКЗ, Наркомсовхозов; Наркомторгӱс кык наркомат ылыӱ—Наркомснаб, Наркомвнӱшторг; НКПС-ӱс кык наркомат да ӱтӱ управлӱнӱ вӱлӱ—НКПС, Наркомвод да Цудортранс да с. в..

3) Сӱветскӱ да кӱчӱјственнӱ органјасын чӱстка нуӱдӱм да налыс штатјассӱ чӱнтӱм; вескӱдӱлӱмын канцеларско-бјурократическӱ метод да обезмӱчка бырӱдӱм могыс. Ізшом промышленностын да кӱрттуј транспортын функционалка бырӱдӱм, медбур инженерно-техническӱ ужалысјасӱс аппаратјасыс да канцеларіјасыс вескыда производство ылыӱ вужӱдӱм.

4) Профсоюзјасӱс поснӱдӱм, кодӱ вӱјӱдӱс производственнӱ сојузјас ЦК-лыс ролсӱ кыпӱдӱмӱ; снабженӱ сӱстема перестроитӱм—заводоуправлӱнӱјас бердын робычӱј снабженӱ јукӱдӱјас лӱсӱдалӱм, налыс правајассӱ паскӱдӱмӱн да ЗРК-јас лӱсӱдалӱм.

5) Кӱрттуј да сынӱд транспортын политическӱ отделјас лӱсӱдалӱм, ізшом да промышленност мукӱд отраслјасын, шӱщ Наркомводын, парторгјаслыс сӱстема лӱсӱдӱм.

6) Партијаоѝ весалом, кыѝ партијнѝ аскрѝкалыг медвылысса формаоѝ паскѝдѝм, да партијаоѝ, кыѝ социалистическѝ строительствын котыра авангардоѝ јонмѝдѝм.

Тажѝ ужас вермѝмыс лоѝ перјѝма аскрѝка паскѝдѝмѝн, массајаслыг возмѝстчѝмсѝ творческѝ строительнѝуж вылѝ мобилизутѝмѝн, социалистическѝ орѝјысѝмѝн да ударничествѝн.

Партијаѝн став тајѝ организациѝннѝ вопросјассѝ аскадѝ сувтѝдѝмыс, најѝс олѝмѝ нуѝдѝмыс виѝсны партијаоѝ да социалистическѝ строительствѝе партија вескыд туѝвич да сѝјѝс олѝмѝ пѝртѝм куѝа организаторскѝ уж костын торјалѝмыс.

ВКП(б)-лѝя XVII сјезд лыѝфѝ, мыѝ кѝв 1 перјѝманѝн вермѝмјас пролетариат дѝктатуралыс рычајас перестроѝтѝм нуѝдѝмын, организациѝнно-практическѝ ужыс век-на комѝчѝ помѝвическѝ дѝрективајасѝн корѝмјасыс да оз удовлетвораѝт ѝнѝја кадса—мѝд пјатѝлетка кадса—јѝна кыптѝм корѝмјаслы.

Социалистическѝ строительствѝлѝн ѝнѝја кадыс тѝдчѝдсѝ могјас нѝшта јѝна усложнитчѝмѝн, вескѝдлѝмлы колана корѝмјас нѝшта јѝна кыптѝмѝн. Мѝд пјатѝлеткалѝн медгырыс могјасыс—капиталистическѝ элементјасѝс помѝз бырѝдѝм, экономикаын да јѝз вежѝрын капитализмыс комасјассѝ венѝм, став народнѝј овмѝсѝс вылѝ техника подув вылын реконструѝруѝтѝм ештѝдѝм, вылѝ техника да вылѝ предпрѝятѝјас освоѝтѝм, виѝму овмѝсѝс машинѝзуѝтѝм да сылыс продукцијасѝ кыпѝдѝм,— став јѝслуннас сувтѝдѝны вопрос став отраслјасын ужлыс качество кыпѝдѝм јылыс, медвојѝдѝр организациѝнно-практическѝ вескѝдлѝмлыс качество.

ѝнѝ, кор партијалѝн генералнѝј туѝвичыс вермѝс, кор партијалыс полѝтикасѝ прѝверѝтѝма олѝмнас, ѝе сѝмын партијаса шленјас уж вылын, но ѝ миллиѝнјас робѝчѝјас да ужалыс крестана уж вылын—став выѝданас сувтѝ мог организациѝннѝј уж полѝтическѝ вескѝдлѝм вестѝз кыпѝдѝм куѝа. Организациѝннѝј вопрос, подѝчиѝннѝј вопросѝн полѝтикалы комѝмѝн, сы вѝсна социалистическѝ

строительствонн воқо вилō вермōмјас перјōмын век-жō бостō торја ы жыд значењō.

„Одвакō кодкō кутас шуны, мыј тырмымōн сōмын сетны бур полїтїческōј вїч да ставыс лоō вōчōма. Оз, тајō сōмын-на ужыслōн жынїыс. Сы бōрын, кызі лоō сетōма вескыд полїтїческōј вїч, колō бōрїны ужалыс-јасōс сїзі, медым ужјас вылын сулалїсны јōз, кодјас ку-жōны нуōдны дїректївајассō, кодјас вермōны гōгōрво-ны дїректївасō, вермōны бостны сїјō дїректївајассō, кызі ассыным да кужōны пōртны олōмō. Мōднoгыссō-ōд полїтикаыд воштō пыщкōссō, пōрō кїјассн шенасō-мō“ (Сталин).

А унаōн-на, весїг медбур вескōдлыс ужалысјас пōв-ыс оңїōз лыдфōны, мыј тырмымōн лоō вїставны реч-лїбō гїжны резолуцїја партїја гењералнōј тујвїчлы вер-ност јылыс, медым вескōдлан могсō лыдфōны пōртō-мōн, кор сїјō-жō кадын сїјō-жō вескōдлыс ужалысјасыс-лōн партїјалыс дїректївајассō пōртōм јылыс щōктōм-јасыс збыльвылассō ордōсōны омōла бōрїōм ужалыс-јасōн да їсполњeњō вїдлалōм абутōмла.

Органїзацїонно-практическōј ужлōн партїја полїтї-ческōј тујвїч корōмјасыс комтчōмыс оңїја кадō торја тыдаланаа да јоса ердōдōма партїја Централнōј Комї-тетōн їзшом промышљенност, кōрттуј транспорт да Нар-комџем став сїстема прїмерјас вылын.

Сјезд їндō, мыј тајō тырмытōмторјас їнмōны і сō-ветскōј, кōџајственнōј да партїјнōј уж мукōд јукōд-јаслы.

Медгырысјаснас тајō тырмытōмторјас пїсыс лоōны:

Вескōдлōмын канцеларско-бїурократїческōј методјас да улысса сōветскōј, кōџајственнōј да партїјнōј орган-јас вылō (завод, цех, сїкт, колхоз, совхозлōн јукōд) чуњпыр вїчōдōм;

„общїј“, отвљечоннōј дїректївајас да уналыда прї-казјас сеталōм, конкретнōја вескōдлōм пыдфї да ужыс-лыс деталјассō велōдōм пыдфї;

їчōт квалифїкацїјаа ужалысјас вылō шуōмјас олōмō пōртōм вїдлалан ужјас да кадрјас бōрїōм вештōм;

сōветскōј да кōџајственнōј аппарат шōр да централ-нōј џвенојасын штатјаслōн полдōм, кодї проїводство

вылыг канцеларіјаѡ кыскѡ уна інжынерно-тэхнічэскаѡ
ужалыгасѡс;

апаратјас функціональнаѡя тэчѡм, управлѣньѡ ужсѡ
уна отдѣлјас да секторјас пыр нуѡдѡм да та вѡсна
операцівнаѡй вескѡдлѡм абутѡм;

једнаначаліе жеба нуѡдѡм, торја мортѡн кывкутѡм
нуѡдѡм да вескѡдлѡмын „коллегіальност“ саѡ тупкы-
сѡмѡн управлѣньѡсѡ обезлічѡтѡм;

парціялыг да госудастволыг кѡрт дісціплынасѡ
вѡссѡн дај гусѡн торкалѡмјас.

Став таѡ тырмытѡмторјассѡ бырѡдѡм вылѡ да про-
летаріат діктатура став органјаслыг ужсѡ бурмѡдѡм
вылѡ колѡ рукаводствачыны ташѡм положѣньѡјасѡн:

Первој—вужны „общѡѡ“ да кывјасѡя вескѡдлѡмыг
конкретнаѡй вескѡдлѡмѡ, „общѡѡ“ резолюціјасыг опера-
цівнаѡй шуѡмјасѡ, кодјас подулассѡны уж тэхнікалыг
деталјассѡ велѡдѡм да тѡдѡм вылын, производство да
управлѣньѡ улысса эвѡнојаскѡд (цех, участок, пред-
пріятѡвѡ, колхоз, сікт, МТС, совхоз да с. в.) топыд
ловја јітѡд кутѡмѡ.

Мѡд—чорѡдны вескѡдлыгаслыг сетѡм ужјас му-
нѡм вѡсна лічнѡй кывкутѡмсѡ кыці парцінаѡй, сіці і сѡ-
ветскаѡй віч куѡа, бырѡдны ужын функціоналност да
обезлічка, лѡсѡдны чорыд једнаначаліѡ.

Кѡјмѡд—сувтѡдны лічлѣзлытѡм да стѡча прѡверѡтѡм
парціялыг да правѡтѣлстволыг дірѣкцівајассѡ олѡмѡ
пѡртѡм куѡа, сы мѡгыг, мѣдым, ісполнѣньѡ прѡверка-
сѡ нуѡдіс ачыс організаціјаѡн, учреждѣньѡѡн, предпрі-
ятѡвѡн вескѡдлыг да мѣдым ісполнѣньѡ прѡверкаыг
сетіс парцінаѡй да советскаѡй дісціплына јонмѡдѡм.

Нѡлѡд—нуѡдны квалифіцірованнаѡй ужалыгасѡс ап-
паратыг да канцеларіянсг производство вылѡ вескыда
вужѡдѡм, управлѣньѡ апаратјас чінтѡмѡн, да бурмѡд-
ны ужалыгасѡс јуклѡм ужсѡ, учреждѣньѡјасса да пред-
пріятѡвѡјасса вескѡдлыгасѡс агнысѡ таѡ ужнас вескѡд-
лыны шѡктѡмѡн.

Таѡ мѡгјассѡ бура олѡмѡ пѡртѡмлы быч колана ус-
ловіѡѡн сјезд лыдѡѡ аскрѡвка, сопордјасѡм, парцінаѡй,
робѡчѡй да колхознаѡй массајаслыг да налѡн массѡвѡй ор-

ганізаціјајаслыг воэмо́стчөмсө да самодеятельностнысө
воэо выло паскөдөм.

Партијалөн XVII сјезд щөктө нуөдны олөмө тащөм ор-
ганізаціоннөј меропріяттөјас:

I. Організаціоннөј меропріяттөјас партиј- нөј стрөителство куза

Партијаын шленство да первічнөј партијнөј органа-
ціјајас жылыг.

1. Медым бырөдны өткымынлаын өнөз вөвлөм ме-
ханіческөја да огулнөја партијаө примітөм, партијаса
кандіатјасө да шленјасө бөстгөн содтыны лыдсө ре-
комендаціјајаслыг да кыпөдны рекомендујтысјаслыг
партијнөј стажсө, партијаө бөставны сөмын актівістјасөс,
кодјас аснысө петкөдлісны уж вылын сіјө лібө мөд об-
щественнөј органаціјајасын, бура нуөдны бөстанајас-
сө төдмалөм, отзывјас корөмөн сіјө органаціјајаслыг,
көні ужавліс партијаө пырыгыс.

2. Вылыг заводітны бөстны партијаө дај кандіат-
јасөс шленө вужөдөм став партијаын весалөм нуөдөм
номасөм бөрын, мөдногөн-кө 1934 во мөджынсаы.

3. Медым котыртны ВКП(б) гөгөр партијалы медма-
тысса беспартијнөј актівістјасөс, кодјас петкөдлісны ужөн
—производство вылын, колхозын,—партијалы ассыныс
воэмо́стчөмөн отсасөмсө, но нөшта партијаө пырөм вы-
ло абу-на дасөс, улысса партијнөј органаціјајас бер-
дын лөсөдны ВКП(б)-лы сочувствујущөј группајас, код-
јас кывшутөг подчіңајтчөны партијнөј органјас став
шуөмјаслы.

4. Арталөмөн, мыј өніја кадын партијнөј јачејка-
јас, кызі аслас состав серті, сіз-жө асланыс мојас да
збыль уж сертыгыс, быдмісны-һын важ тја јаचेјкајаслыг
рамкајассө, сјезд шуө өніја партијнөј јаचेјкајас пыфди
лөсөдны заводскөј, красноармејскөј, транспортнөј, кол-
хознөј, вузовскөј, учреждєньнөса да мукөд партијнөј
організаціјајас, партијнөј комітет журнуөдөмөн,
(гөрдарміјаса партијнөј органаціјајасын — партбјуро),
а цехјасын, сменајасын, јукөдјасын—цеховөј органаці-

јаяс, партијној организатор јурњуодомон, кодос бѣрјѣны тајо организаѣјаса собранъо вылын да вынсѣдѣ заводса партијној комитет.

Партијној организаѣјасын, кѣни ещажык партијаса 15 шленыс да кандидатыс, парткомјас не лѣсѣдны, а торјѣдавны партијној организаторјасѣс.

Колхозјасын, кѣни ещажык партијаса 3 шленыс, лѣсѣдавны кандидатскѣј либѣ партијно-комсомольскѣј группаяс, парторгјас јурњуодомон, кодјас индусѣсны МТС-са полѣтотделјасѣн, а колхозјасын, кодјасѣс МТС оз обслуживајт—индусѣсны рајкомјасѣн.

Центрса, областса, рајонса вескѣдлыс парторганјас организационној течасног јылыс.

5. Перестроитны обкомјасыс, крајкомјасыс да ВКП(б) ЦК-лыс отфелјасѣс, ѣнија функционалној отфелјас бырѣдомон да на пыдѣи целостној производственнo-отраслевѣј отфелјас лѣсѣдомон. Быд производственнo-отраслевѣј отфелын, ЦК-са сѣлхозотфел пример сертѣ ѣтувтны став ужсѣ тајѣ став отрасл куѣамс: оргпарт уж, кадрјас јуклѣм да гѣтѣвитѣм, агѣтмас уж, производственној пропаганда, соответствујущѣј советско-хоѣајственној органјасѣн да партијној организаѣјасѣн партијној решѣньѣјас одѣмѣ пѣртѣм бѣрсанъ вѣѣдом.

Лѣсѣдны отфелјасыс тащѣм течасног:

ВКП(б) ЦК-ын—1) Сѣлскохоѣајственној отфел, 2) Промышленној отфел, 3) Транспортној отфел, 4) Планово-финансово-торговѣј отфел, 5) Политико-админѣстративној отфел, 6) Руководашщѣј парторганјас куѣа отфел, 7) Култура да лѣнѣнизм пропаганда отфел, 8) Маркс—Енгелс—Лѣнин Институт да 2 сектор: фелѣјасѣн управлѣјтан сектор да особѣј сектор.

Обкомјасын, крајкомјасын—1) Сѣлскохоѣајственној, 2) Промышленно-транспортној, 3) Советско-торговѣј, 4) Култура да лѣнѣнизм пропаганда отфел, 5) Руководашщѣј парторганјас куѣа (карса да рајоннојјас) да Особѣј сектор.

Бырѣдны обкомјасыс, крајкомјасыс да нацкомпарѣјјаса ЦК-јасыс Секретариатјас, 2 секретарыс—первој да мѣд, не унжык колѣдомон (КП(б)У ЦК, Москва са да

Ленинградса обкомјасын кыңа, көні колдони секретаріатјас). Вопросјас, кодјас јылыс колд сорһитны, сувтөдсөны вескыда бјуро выло, а практыческөј вопросјас разработајтөмсө пуктыны не торја комиссияјас выло, а комитетса отфелын јуралыс выло да советскөј, профсоюзној, кооперативној комсомолскөј да мукөд организаціяјаса вескөдлысјас выло.

6. Перестроитны райкомјасыс ужсө производственнөј мојас динө матыстөмөн, јонмөдны райкомлыс конкретнөја вескөдлөмсө территориялној партијној организаціяјасөн да сиктөветјасөн да политотделјаскөд отуварјонса колхозној организаціяјасөн зоһнас, ужалысјасөн најөс јонмөдөмөн. Бырөдны райкомјасыс да горкомјасыс (гырыс карјасса горкомјас да райкомјас кыңа, кодјасөс урчитө ЦК торја шуөмјасөн), став отфелјассө, а на пыдди лөсөдны ветлөдлыс ответственнөј инструкторјасөс — райкомса да горкомса шленјасөс, быдөнөс на пөвсыс первичној организаціяјас урчитөм группа динө индөмөн, кодјасын најөлы колд котыртны партијној ужлыс став јукөнсө — культурно-политпропагандистскөј, агитационно-массөвөј, организационној да мукөд. Инструкторјас ужөн вескөдлөм, кадрјас јуклөм да оломө пөртөм прөверајтөм пуктыны секретарјас да најөс вежысјас выло.

7. Ошкыны ВКП(б) ЦК-лыс шуөмјассө МТС-јасын, совхозјасын да көрттуј транспорт вылын политическөј отфелјас организујтөм јылыс, кодјас агнысө зоһнас оправдајтисны. Щөктыны Централној Комитетлы і воэд лөсөдавны политическөј отфелјас социализм течөмын колтыс участокјасын, најөөн ассыныс ударној мојассө оломө пөртөм серви, обычној партијној органјасө, производственно-территориалној признак куһа воэд пөртөмөн.

МТС-јас гөгөрын выл экономическөј центрјас лөмјас серви щөктыны ЦК-лы лөсөдавны выл самостоятелној рајонјас, лөбө ешаджык вына МТС центрјасын подрајонјас, МТС-са политотделјассө колөм серви пөртавны райкомјасө лөбө подрайкомјасө.

II. Советскöй стрöителство куза органи- зационнöй меропріяттöяс

Функционалка бырöдöм да конкретнöя вескöдлöм лöсö-
дöм жылыс.

8. Бырöдны функциональнöй сiстемаа течасног став советско-хозајственнöй аппаратјасыс да перестроитны најöс производственнo-территориальнöй признак сертi, ме-
улысса производственнöй эвенојассаң бостöмөн да нар-
коматјасөн помалöмөн.

Наркоматса основнöй органјасөн лыдфыны главнöй производственнöй лiбö производственнo-территориальнöй управлењнöјасöс, кодјас кывкутöны тајö участокса уж вöсна хоңнас, кодјаслөн ем право да обязанностјас налы подчинатчан организацијасөн вескöдлöмын эик став вопросјас кузаыс, колан функциональнöй секторјаслыс правосö ограничитöмөн да улысса эвенојасөн главнöй управлењнö јурвывтi вескöдлöмыс најöс дүгöдöмөн.

9. Објажитны советско-хозајственнöй органјасөн ве-
кöдлысјасöс обеспечитны збылыс конкретнöй вескöдлö-
мөн быд улысжыкса органјасöс, лiбö предпріяттöөн
торјөн, налыс тырмытöмторјасöсö уж муниг мозыс опе-
ративнöй мерајасөн вескöдöмөн да чынтыны шöрсa (про-
межуточнöй) эвенојаслыс сет (обједињењнöјас, трестјас
да с. в.), наркомјаслыс гырысжык предпріяттöјаскöд
вескыда јитöдсö паскöдöмөн.

10. Лöсöдны јонжыка стöча да чорыджыка обязан-
ностјас јукöм. Наркоматјасса центральнöй да местнöй ор-
ганјас костын, кыпöдны рољсö да обязанностјасöсö власт-
лөн меставывса областнöй, крајевöй да республикајасса
органјаслыс, торјөн-нын меставывса промышленност да
вiзму овмöс кыпöдöм куза, наркоматјасса главнöй уп-
равлењнöјасын колыны сöмын сојузса значењнöа пред-
пріяттöјасөн вескöдлöм.

Областјасын да крајјасын наркоматјасса уполномо-
чениöјјас пыдфи лöсöдны областувса да крајувса управ-
лењнöјас сöкыд, кокны да промышленностса мукöд от-
раелјас куза, став меставывса промышленностөн ве-
кöдлöм куза обязанностјас да соответствујущöј Нар-

комары шөктөмжассо оломо портөм отщощ на выло пуктөмөн.

Шөктыны Центральнөй Комитетлы конкретнөйа лөсөд-ны меставывса промышленност управленьо котыртөм жылыг вопрос да союзса промышленнөй наркоматжас-лыг местажас вылын представительство жылыг.

11. Чинтыны штатжассо став советскөй бюджетнөй да хозрасчотнөй органжаслыг 1934 воын мед еща выло 10-15 процент мында 1933 во выло налы лөсөдөм штат-жас берн, а сиз жө жона чинтыны вывсаң улөз учот да отчетност куца өнija формажас.

Вескөдлыгжасөн личнөй кывкутөм, оломо портөм прө-верајтөм да производство выло кадржас вештөм жылыг

12. Медым ыждөдны личнөй кывкутөмсө хожајствен-нөй да советскөй вескөдлыгжаслыг, бырөдны коллегия-жас советско-хожајственнөй уж став јукөнјас куца, бөр-јана советскөй органжасын кынзи.

Бырөдны коллегияжас наркоматжасыг, журнуөдөм вы-ло Наркомос да сылы не унжык кык вежыгөс колөмөн. Наркоматжас бердын лөсөдны наркоматжасыг советжас, кык төлыг пыщкын отчыд чукөртлөмөн 40 мортсаң 70 мортөз быд советын, кодјас пыщкыг жынсыг не еща-жык колө доны места вывса организацијажасыг да пред-пријатвојасыг представителјас.

Лөсөдны, мыј областувса-крајувса исполкомжасын рес-публикаса СНК-жасын да горсоветжасын председателјас-лөн колө доны кык вежыгөс не унжык.

13. Бырөдны оломо портөм прөверајтөм куца өнija специјальнөй секторжас да шөктыны управлајтан став ор-ганжасын вескөдлыгжаслыг вывсаң улөз асылы прөверајт-ны решеньөјассо да соответствујушщөй органжасыг шөктөмжассо (распораженьөјассо) оломо портөм.

14. Изшом промышленностлыг да көрттуј транспорт-лыг примерсө бостөмөн, обеспечитны народнөй овмөс став јукөдјас куца да государственнөй управленьо ку-ца инженерно-технической кадржасөс канцеларјаыг про-изводство выло вуждөм.

15. Перестроитны уждон мынтан тарифжас сизі, медым ышөдны ужсө вескыда цехыг, участок вылыг, производ-ствоыг

Обеспечитны став честнōй да тōдыс инженерно-тех-
ническōй ужалысјаслы, партіјност вылō вїздōтōг, почан-
лун ответственнōй команднōй постјас вылō паскыда кы-
пōдчōм промышленностын, вїзму овмōсын да мукōдла-
ын. Нуōдны ужалысјаслыс техническōй да делōвōй ква-
лификаціјасō аттестационно-испытательнōй комиссіјас пыр
быт прōверїтōм, партіјност вылō вїздōтōг.

Објажїтны хоџажственнōй органјасса да предпрїят-
вōјасса вескōдлысјасōс овладејтны асланыс уж техника
пōдулōн, промышленност да народнōй овмōс быд јукōн
куџа лōгōдны техническōй мїнїмум, кодōс ковмас быт
велōдны стōч урчїтōм медеџа кадōн вескōдлана уж вы-
лын став ужалысјаслы.

Государственнōй да хоџажственнōй аппарат бурмōдōм
куџа меставывса сōветјас, профессиональнōй да комсо-
мольскōй организацијас уж јылыс.

16. Котыртны управлајтыс органјас ужлы массōвōй
контроль да пуктыны масса јос крїтїка улō аппаратса
бјурократическōй дојјассō да тырмытōмторјассō.

аскōдны сет сōветса секціјаслыс да депутатскōй
группаслыс предпрїятвō вылын, сїктјасын, а гырыс
карјасын котыртавны сōветса депутатјаслыс подрајон-
нōй да участкōвōй группас, сек-жō торјōн вїздōдлыны
сōветјас да секціјас ужō нывбаба-актївїсткајасōс, ро-
ботнїчкајасōс да колхознїчкајасōс кыскōм вылō.

17. Сетны профсоюзјаслы предпрїятвō вывса РКІ
улын органјаслыс став правајассō да ОРС, ЗРК, Рајно,
Горпо бердса контрольнōй органјасōн вескōдлōмсō.

Паскōдны да качество боксаъ кыпōдны предпрї-
ятвōјаслыс госучреждењњōјас вылын шефство, кодї
ассō оправдајтїс, да социалистическōй совместиельство
производство вывса ужлыс госучреждењњōјасын уџа-
лōмкōд.

Ловџōдны комсомоллыс „логкōй кавалерїја“ котыр-
талан практика, кодї ассō оправдајтїс да успешнōја ер-
дōдавлїс аппаратлыс бјурократическōй тырмытōмторјассō.
Кыпōдны госучреждењњōса комсомол јачејкајаслыс уж
качествосō госаппарат бурмōдōм куџа.

III. Організаціонној меропріятовјас партіі-но-сѳветскѳј контрол јонмѳдѳм куѳа.

18. Правітѳльство лыс шѳѳмјассѳ оломѳ пѳртѳм бѳрсаъ контрол јонмѳдѳм да сѳветскѳј дѳсцѳплѳна чсрѳѳдѳм могыс лыѳѳыны коланаѳн нуѳдны таѳѳѳм органѳзаціонној меропріятовјас:

а) ССР Сојуз СНК бердса Ісполнѳеннѳ Комѳссѳја вежны партѳја сјездѳн индан да СССР-са ЦК-ѳн да СНК-ѳн вынсѳдан Сѳветскѳј Контрол куѳа СССР СНК бердса Коммѳссѳјаѳ, аслас апаратнас центрын да пыруѳалыс представѳтѳлјасѳн республѳкајасын, крајјасын, областјасын, кодјасѳс индалѳ да бѳр корѳ Сѳветскѳј Контрол Комѳссѳја;

б) РКІ-лыс Наркомат, кодѳ ворсѳс-нын ассыс бур ролсѳ, бѳрѳдны да сылыс став апаратсѳ сетны СССР СНК бердса Сѳветскѳј Контрол Комѳссѳјалы;

в) Сѳветскѳј Контрол Комѳссѳјаѳ вескѳдлысѳн індыны СССР-са СНК председатѳлыс ѳтѳ вежысѳс.

19. Партѳјалыс да ВКП(б) ЦК-лыс решѳеннѳјассѳ оломѳ пѳртѳм бѳрсаъ контрол бурмѳдѳм могыс, партѳііној дѳсцѳплѳна да партѳііној сѳіка торкысјаскѳд тыш јонмѳдѳм могыс, лыѳѳыны коланаѳн нуѳдны таѳѳѳм органѳзаціонној меропріятовјас:

а) Централнѳј Контролнѳј Комѳссѳја вежны партѳја сјездѳн бѳрјан ВКП(б) ЦК бердса Парѳііној Контрол Комѳссѳјаѳ, аслас апаратѳн центрын да пыруѳалыс представѳтѳлјасѳн республѳкајасын, крајјасын, областјасын, кодјасѳс индалѳ да бѳр корѳ ВКП(б) ЦК бердса Парѳііној Контрол Комѳссѳја;

б) Централнѳј Контролнѳј Комѳссѳјалыс апаратсѳ сетны ВКП(б) ЦК бердса Парѳііној Контрол Комѳссѳјалы;

в) Парѳііној Контрол Комѳссѳјаѳ вескѳдлысѳн індыны ВКП(б) ЦК-са ѳтѳ секретарѳс.

* * *

Партѳіјалѳн XVII сјезд іѳѳктѳ став коммуністјасѳс, кѳѳкѳнѳ најѳ сз ужавны, обѳсечѳтны оломѳ портѳм тајѳ по-

становленьонас индөм меропріятвојассө организационнөй перестројкасө нуөдөм да пролетарскөй диктатура став органјаслыг ужсө бурмөдөм куға.

Партијалөн сјезд өлөдө став партијнөй, советскөй, профсоюзнөй, комсомольскөй да мукөд организацијасыг ужалыгјасөс, медвоғ коммунистјасөс, мыј бура ужалыгјасөс поощрајтөмкөд өтщөщ партијалөн ЦК да советјаслөн вескөдлыг органјас кутасны вештавны быд постјасвылыг, пуктавны улысжык постјасө да чорыда кыскыны кывкутөмө став ужалыгјасө, көт код сіјө ез вөв, кодјас кутасны торкны партијнөй да советскөй дисциплина.

Партијалөн XVII сјезд ескө, мыј мијан партијаса шленјаслооны асланыс сулалан могјас вестын, асланыс воғмөстчөмөн отсаласны партијалы да правітелствоы весавны пролетариат диктатуралыг аппаратјасө бюрократическөй тырмытөмторјасыг, јонмөдасны пролетариатлыг диктатурасө, нөшта вылө кыпөдасны партијалыг вескөдлана рољсө да обеспечитасны странаы мөд пјавілеткалыг тырвермөм.

ВКП(б)-лөн УСТАВ

Коммунистическөй Интернационаллөн секция

*Примитöма ВКП(б) XVII сјездөн öтсöгласөн 1934 вога
февраль 10 лунö.*

Ставсоюзса коммунист (большевикјаслөн) партија лоö Коммунистическөй Интернационаллөн секцияөн да ем во-зын муныс котыргчөм оград СССР-са пролетариатлөн, сылөн классөвöй котыртчан медвылысса форма.

Партия нуöдö вескөдлөм пролетариатөн, ужалыс крестанаөн да став ужалыс массајасөн пролетариат дик-татура вöсна, социализм вермөм вöсна тышын.

Партия вескөдлө пролетариат диктатура став орган-јасөн да обеспечивајтö социалистическөй общество бура стрöитөм.

Партия ем öтүвја боевöй организација, кодi јитчöма вежөртана пролетарскöй көрт дисциплинаөн. Партия јон аслас топыдлуннас, вöма öтүвјалуннас да ужалöмын öтүвјалуннас, мыј оз вермы öтластитчыны программаыс бöрынчөмкөд, партијнöй дисциплина торкөмкөд да пар-тия пыщкын фракционнöй групп ровкајаскөд.

Партия щөктö, видчысö аслас шленјаслыс возмөст-чөм да аснысö жамиттөм уж партијалыс программасö да уставсö олөмö пöртөм куъа, партијалыс да сiјö орган-јаслыс шуөмјассö олөмö нуөдөм куъа, партија райјас-лыс öтүвјалунсö јонмөдөм куъа да братскöй интернацио-нальнöй воысөмјас јонмөдөм куъа, кычi СССР-ын наци-јаясса ужалысјас костын, сiјi i ставмувывса став стра-најасса пролетаријаскөд.

1. Партијаса шленјас жылыс да најо могјас жылыс

1. Партијаса шленон лыддысө быдөн, коді пыдды пуктө партијалыс программасө, ужалө сїјө өтї организаціяын, подчінајтчө партија шуөмјаслы да мынтө шленскөј взносјас.

2. Партијаса шленлы колө:

а) Кутны чорыд партијнөј дїсціплїна, возмөстчөмөн ужавны партија да страна пыщса політїческөј олөмын; нуөдны уж вылын партијалыс політїкасө да партијнөј органијаслыс шуөмјассө;

б) Лїчлеэлытөг ужавны асгыс ідејнөј вооружонностсө кыпөдөм вөсна, маркөзм-ленїнїзмлыс подувјассө, партијалыс медгырыс політїческөј да организаціоннөј шуөмјассө гөгөрвоөм вөсна да вїставлыны на жылыс беспартијнөј массајаслы;

в) Кыці сөветјас государствоньн вескөдлыс (правящая) партијын шленлы, — лоны обраџөн уж да государствоннөј дїсціплїна кутөмын, овладејтны аслас уж техникаөн, пырөтарө асгыс проїзводственнөј да делөвөј квалифікаціјас кыпөдөмөн.

3. Партија шленјасө бостөмыс нуөдсө сөмын быдөнөс торјөн. Выл шленјас бостөны кандїдатјас пыс, кодјас мунїсны лөсөдөм кандїдатскөј стаж, політїческөј грамота школа да гөгөрвоїсны партијалыс программасө да уставсө. Партија шленјасө бостөны робочөјјас, колхоэникјас, гөрдармејечјас, велөдчысјас да служашщөјјас, кодјас петкөдлісны аснысө сочувствујушщөјјас группасын, сөветјасын, профсојузјасын, комсомолын, коопераціјын, делегатскөј собраннөјјас уж вылын, сїјө организаціјалыс отзыв бостөм бөрын, көнї пырысыс ужаліс лїбө ужалө.

Партија шленјасө кандїдатјасөс бостан ногыс тащөм:

а) Лөсөдсө нөм категория: 1) промышленнөј робочөјјас, ещя вылө 5 вөса проїзводственнөј стажөн; 2) промышленнөј робочөјјас 5 вөыс чөтжык проїзводственнөј стажөн, вїдму дорын ужалыс робочөјјас, гөрдармејечјас робочөјјас да колхоэникјас пыс да инженерно-технїческөј ужалысјас, кодјас ужалөны вескы-

да цехын мѣбѣ участок вылын; 3) колхозникъяс, і кустарно-промыслѣвѣ артельса шленъяс да начальнѣ школаын велѣдысъяс; 4) мукѣд служашцѣсѣяс.

б. Партијаѣ примѣтѣм вылѣ первојја категоріјаса јѣз вайѣны кујим рекомендацѣя витвѣса партијнѣ стажа партијаса шленъяссаъ; мѣд категоріјаса јѣз—вит рекомендацѣя витвѣса партијнѣ стажа партијаса шленъяссаъ; којмѣд категоріјаса јѣз—витвѣса партијнѣ стажа партијаса вит шленлыс рекомендацѣя да рекомендацѣя МТС-са полѣтѣтѣл мѣбѣ рајком представѣтеллыс; ѣолѣд категоріјаса јѣз—дас вѣса партијнѣ стажа партијаса вит шленлыс рекомендацѣя.

Содтѣд. Партијаса шленѣ став категоріја сертѣ комсомолыс примѣтѣгѣн ВЛКСМ рајоннѣ комѣтетлѣн рекомендацѣяыс ѣткоѣавсѣ партијаса кык шлен рекомендацѣякѣд.

в) Мукѣд партијасыс петысъяс примѣтѣѣны сѣмын торја случајяс дырјѣ партијаса вит шленѣн рекомендујтѣмѣн: кујимѣн дасвѣса стажѣн да кыкѣн революцѣяѣзса партстажѣн да сѣмын производственнѣ первѣчнѣ организацѣя пыр дај бытѣ ЦК-ѣн вынсѣдѣмѣн, кѣт кушѣм социалнѣ положѣнѣыс ез вѣв примѣтан мортыслѣн.

Содтѣд. ЦК вермѣ сетны право помѣз вынсѣдны мукѣд партијасыс петысъясѣс примѣтѣмѣѣ торја крајевѣ-областнѣ партијнѣ комѣтетъяслы да националнѣ компартијасъяс ЦК-ъяслы.

г) Рекомендацијасъяс вѣдлалѣмыс мунѣ примѣтѣм вѣзвылас да вѣчѣны сѣјѣс местнѣ партијнѣ комѣтетъяс.

д) Партијаѣ примѣтѣм јылыс вѣпрос вѣзвыв вѣдлавсѣ первѣчнѣ партијнѣ организацѣяѣн, решаятѣѣ организацѣяјасъяс общѣј собрањѣѣ вылын да вынсалѣ: первојја да мѣд категоріјалы рајкомѣн мѣбѣ горкомѣн вынсѣдѣм бѣрын, а којмѣд да ѣолѣд категоріјалы Обкомѣн, Крајкомѣн мѣбѣ националнѣ компартијаса ЦК-ѣн.

ѣ) Том јѣз кыѣ арѣсѣз пырѣны партијаѣ сѣмын ВЛКСМ-пыр.

4. Рекомендујтысъяс нуѣны кывкѣтѣм рекомендујтанъяс вѣсна да подувтѣм рекомендацѣя сетѣмыс најѣ сурѣн партијнѣ взыскањѣѣ улѣ, вѣсѣг партијасыс вѣтлѣмѣз.

5. Партияса шленё кандидатјасыс примітёмјаслөн партстажыс лыдфысё примітыс первічнөй партијнөй организація общөй собрањнө вылын тајө јортсө партијаса шленө примітём јылыс шуөмсө вөчөм лунсањ.

6. Öвi организаціяса быд шлен мөд организація ужалан районө вујигөн бостсө лыд вылө бөрјанас аслас шленјас лыдө.

Содтөд. Партияса шленјаслөн öвi организаціясыс мөдө вујөмыс муно правілөјас сертi, кодөс лөсөдөма ВКП(б) ЦК-өн.

7. Партияса шленјас да кандидатјас, кодјас некущөм төдчана помкатөг кујим төлыс чөж ез мынтыны шленскөј взносјас, лыдфысөны партијасыс петөмөн, мыј јылыс вайөдсө төд вылө первічнөй организаціяса шленјас общөй собрањнө вылө.

8. Кодөскө партијасыс вөтлөм јылыс вопросыс решатчө сiјө организаціяса общөй собрањнөөн, көнi сулалө шленөн тајө мортыс, да вынгөдсө первојја либө мөд категоріјалы областувса либө крајувса комітетөн, којмөд да һомөд категоріјалы—рајонувса либө карса комітетөн да парторганизацияса общөй собрањнөөн либө партијнөј комітетөн, вөтлөм лунсањыс тајө мортыс вештысө партијнөј уж вылыс. Партиясыс вөтлөм шленјас јылыс јөзөдсө партијнөј печатын, вөтлөмысыс помкајассө indөмөн.

9. ВКП(б) ЦК шуөмјас сертi кадыс-кадө нуөдсөны чісткајас, медем дугдывтөг весавны партијаөс:

классово-өтдор да враждебнөј элементјасыс;

двурушникјасыс, кодјас ылөдлөны партијаөс да зөбөны сыыс ассыныс вiдөдласјассө да ородөны партијалыс помітикасө;

партијалыс да государстволыс көрт дисциплинасө вөссөн да гусөн торкалысјасыс;

перерождөнечјасыс, кодјас јитчөмаөс буржуазнөј элементјаскөд;

карьерістјасыс, шкурникјасыс да бюрократичөм элементјасыс;

моралнө сiсмөм јөзыс, кодјас аснысө лок ногөн кутөмнаныс ускөдөны партијалыс достөинствосө, һајтөстөны партијалыс знамјасө;

пассивнӧй, партијаса шленлыг могјассӧ олӧмӧ нуӧдтӧм да партијалыг программасӧ, уставсӧ да медгырыг шуӧм-јассӧ гӧгӧрвотӧм јӧзыг.

II. Партијаса шленӧ кандидатјас јылыг

10. Быдӧн, кодӧ кӧсјӧ пырны партијаӧ, вужӧны кандидатскӧј стаж, кодлӧн могыг пыдысанъ тӧдмасны партија программаӧн, уставӧн, тактикаӧн да видлавны кандидатјаслыг личнӧј качествојассӧ.

11. Кандидатӧ примитан ногыг (категоријас вылӧ јукӧм, рекомендацѣјаслӧн характерыг да најӧс видлалӧм, организацијаӧн примитӧм јылыг шуӧм да парткомӧн вынсӧдӧм) ӗк-жӧ сещӧм, кушӧм 1 партијаса шленӧ примитигӧн.

12. Кандидатскӧј стаж лӧсӧдчысӧ: первојја категоријалы ӧтик во, мӧд, коймӧд да нӧлӧд категоријаслы кык во.

Содтӧд. Мукӧд партијасыг петыгјас, кӧѣ кушӧм социалнӧј положенънӧаӧс најӧ ез вӧвны, вужӧны кујим вога кандидатскӧј стаж.

13. Партијаса шленјасӧ кандидатјас приѣмајтӧны участѣјӧ сѣјӧ организацијасса вога собрањнӧјас вылын, кӧнӧ најӧ сулалӧны, совещательнӧј гӧлӧсӧн.

14. Кандидатјас мынтӧны мукӧдкод-жӧ шленскӧј взнос местнӧј партијнӧј комѣтет кассаӧ.

III. Сочувствујущӧј группајас јылыг

15. Медым кӧтыртны ВКП(б) гӧгӧр партијалы медматыса беспартијнӧј активѣстјасӧс, кодјас ӗелӧ вылын — производство вылын петкодлісны партијалы ассыныг преданностсӧ, но кодјас нӧшта абу-на дастысӧмны пырны партијаӧ, первѣчнӧј партијнӧј организацијас бердын кӧтыртчалӧны ВКП(б)-лы сочувствујтыг группајас, кодјас быѣ подѣиѣјтчӧны партијнӧј органјасӧн став шуӧм-јаслы.

16. Сочувствујущӧјјас группајасӧ босталӧмыс нуӧдсӧ заводскӧј, учреждѣнческӧј да мукӧд партијнӧј комѣтетјас, МТС-јасса, совхозјасса да кӧрттујас вывса полѣтотѣелјас шуӧмӧн, партијаса кык шленӧн рекомендујтӧмӧн.

17. ВКП(б)-лы сочувствуйтыс группајасо котыртчыг-
јаслы быт колө воливлыны став партијној восса собра-
њојас выдө, көнi најө пөмзуйтчөны совешщательнөј гө-
лөсөн, возмөстчөмөн тышкасны партијалыс да правител-
ствоыс шуөмјассө олөмө пөртөм вөсна, партијној орга-
низацијас вескөдлөм улын луныс-лун ужавны ассыс
идејно-политическөј төдөмлунө кыпөдөм вылын.

IV. Партија организационнөј течас јылыс

18. Партија организационнөј течаслөн вескөдлана
(руководашщөј) принципнас ем демократическөј центра-
лизм, мыј лөб:

а) партијалыс став вескөдлана органјассө вылысањыс
улөб бөрјөм;

б) партијној органјаслөн аслас партијној организаци-
јас вөзын кадыс-кадө отчитывајтчөм;

в) чорыд партијној дисциплина да ещажыкыслөн унжы-
кыслы пөдчинитчөм;

г) вылысса органјаслыс шуөмјассө улысса органјасөн
да партијаса став шленјасөн олөмө ајк быт нуөдөм.

19. Партија течысө демократическөј централизм
подувјас вылын территориально-производственной признак
серти, организација, кодi обслуживајтө кушөм-кө районөс,
лыддысө медвылыссаөн став мукөд организацијас
динас, кодјас обслуживајтөны тајө районыслыс јукөнјассө,
либө организација, кодi обслуживајтө производствольыс
либө управленьольыс зонь отрасль — лыддысө мед-
вылыссаөн став мукөд организацијас динас, кодјас об-
служивајтөны тајө отраслыслыс јукөнјассө.

20. Став партијној организацијас автономнөјөс мест-
нөј вөпросјас решитөмын, мыјещ тајө шуөмјасыс оз мун-
ны паныд партија шуөмјаслы.

21. Медвылысса вескөдлыс органөн быд организа-
цијаын ем өтувја собрањө, конференција либө сјезд.

22. Öгувја собрањө, конференција либө сјезд бөрјө
комитет, кодi ем налөн исполнителнөј орган да вескөдлө
организација став быдлунја ужнас.

23. Партија организацијалөн схемаыс тащөм:

а) СССР наста—Ставсојузса сјезд—ВКП(б) ЦК;

б) областјас, крајјас, республикајас — областнөј, крајевөј конференціјајас, нацкомпартијајаслөн сјездјас — обкомјас, крајкомјас, нацкомпартијајаслөн ЦК-јас;

в) карјас, районјас — карса, районвса конференціјајас карса, районвса комитетјас;

г) предпријатѣөјас, сіктјас, колхозјас, МТС-јас, Гөрд армијалөн частјас, учреждєньнөјас — первічнөј партијнөј организаціјајаслөн өтувја собраньнөјас, конференціјајас, первічнөј партијнөј комитетјас (завпартком, фабпартком, Гөрд армија частлөн партбјуро да с. в.).

24. Подчиңитчан, отчет бетан, став партијнөј шуөмјаслөн мунан да венчан ногыс (медвылыс инстанціјајас-саң да улысөзыс) ташөм: Ставсојузса сјезд, ВКП(б) ЦК, областувса-крајувса конференціја, конференціја либө сјезд нацкомпартијалөн, областувса, крајувса комитет, нацкомпартијалөн ЦК, карса, районвса конференціја, карса, районвса комитет да с. в.

25. Партијнөј директивајас да шуөмјас олөмө пөртөм куҗа практычєскөј уж вылө (да најөс сөветско-көҗај-ственнөј органјасөн да улысса парторганизаціјајасөн олө-мө пөртөмсө видлалөм вылө) обкомјасын, крајкомјасын, нацкомпартијајас ЦК-јасын да ВКП(б) ЦК-ын лөсөд-чөны целостнөј, производственно-отраслевөј јукөдјас:
• ВКП(б) ЦК-ын:

а) виҗму овмөс, б) промышлєннөј, в) транспортнөј, г) планово-финансово-торговөј, д) помітико-адміністратив-нөј, е) парторганјасөн вескөдлан, е) култура да лєңи-низм пропагандирујтан, ж) Маркс-Енгелс-Лєңин Инсти-тут,(а сіҗ-жө кык сектор — делөјасөн вескөдлан да особөј).

Обкомјасын, крајкомјасын да нацкомпартија ЦК-јасын:

а) виҗму овмөс, б) промышлєнно-транспортнөј, в) сөветско-торговөј, г) култура да лєңинизм пропаганди-рујтан, д) парторганјасөн вескөдлан (карсајасөн да районвсајасөн) да особөј сектор.

Быд производственно-отраслевөј јукөдын чукөртчө тајө отрасль куҗа став ужыс: оргпарт уж, кадрјас јук-лөм да велөдөм, агітмасс уж, производственнөј пропа-ганда, партијалыс шуөмјассө сөветско-көҗајственнөј

органјасөн да парвїјнөј оргањизацїјасөн олөмө пöртөм бөрса вїзөдөм.

26. Парвїја быд оргањизацїјалөн, сїјс помөз вынсөдөм бөрын, ем право лөсөдны ассыс печать, но сөмын сыыс вылынжык сулалыс парвїјнөј оргањизацїја вынсөдөм сертї.

V. Партїја централнөј оргањизацїјас жылыс

27. Партїјалөн медвылысса органыс ем сїезд. Öчреднөј сїездјас чукөртчөны 3 во пыщкын öтчыдыс ңе шочжыка. Чрезвычайнөј сїездјас чукөртчөны Централнөј Комїтетөн аслас возмөстчөмөн лїбө бөрја парвїјнөј сїезд вылын представїтөм шленјас лыд пыыс којмөд јукөдгыс ңе ещажыкнас щөктөм сертї. Парвїјнөј сїезд чукөртөм да сїездвывса сорњїјасыс јөзөдчөны ңе сорөнжык төлысөнжынјөныс сїездөчыс. Чрезвычайнөј сїезд чукөртчө кык төлысса срокөн.

Сїезд лыддысө вынаөн, сы вылын-кө представїтөма парвїјаса став шленјаслөн жын дорсыс ңе ещажыкыс, мыјда вөлі представїтөма сыөз колөм сїезд вылас.

Парвїјаса сїезд вылө представїтельство нормајас лөсөдчөны Централнөј Комїтетөн.

28. 27-өд пунктын індөм срокын Централнөј Комїтетөн чрезвычայнөј сїездсө чукөрттөм дырїї, оргањизацїјас, кодјас корїсны чрезвычայнөј сїездсө чукөртны, вермасны лөсөдны оргањизацїоннөј комїтет, кодлөн праваыс öткод Централнөј Комїтеткөд чрезвычայнөј сїезд чукөртөм куҗа.

29. Сїезд:

а) Кывзө да вынсөдө öтчотјас Централнөј Комїтетлыс, Парвїјнөј Контрол Комїссїјалыс, Централнөј Ревїзїоннөј Комїссїјалыс да мукөд централнөј оргањизацїјаслыс;

б) Вылпөв вїдлалө да вежлалө программа да устав парвїјалыс;

в) Урчїтө текущїөј полїтика медгырыс вöпросјас куҗа парвїјалыс тактїческөј вїзсө;

г) Бөрїө Централнөј Комїтетөс, Парвїјнөј Контрол Комїссїјаөс, Централнөј Ревїзїоннөј Комїссїјаөс да індө Сөветскөј Контрол Комїссїјалыс составсө, СССР ЦК-ө да СНК-ө вынсөдөм вылө сетөм могыс;

30. Централнӧй Комітет да мукӧд централнӧй организацијас бӧрјысӧны сјездӧн индӧм составӧн. Централнӧй Комітетыс шленјас петіг дырјі, сылӧн составыс тыртчӧ сјездӧн бӧрјӧм кандидатјасыс сещӧм ногӧн, кодӧс урчитӧ сјезд.

31. Централнӧй Комітет нуӧдӧ ӧтыс не еща пленарнӧй заседањӧ 4 тӧлыс пын. ЦК-са шленӧ кандидатјас олӧны ЦК пленум заседањӧјас вылын совешщательнӧй гӧлӧсӧн.

32. Централнӧй Комітет котыртӧ: политическӧй уж нуны — Политическӧй бјуро, организационнӧй да ужӧн общӧй вескӧдлӧм нуны — организационнӧй бјуро да организационнӧй да исполнителнӧй сама быдлувја ужјас нуны — Секретариат.

33. Централнӧй Комітет сјездјас костын вескӧдлӧ партія став ужӧн, представлјтӧ партіяӧс мукӧд партијаскӧд, организацијаскӧд да учреждєњӧјаскӧд вольтысӧмын, котырталӧ партијалыс унасікас учреждєњӧјас да вескӧдлӧ најӧ ужӧн, нукталӧ редакцијасӧс централнӧй органјасӧ, кодјас ужалӧны сіјӧ контрол улын да вынӧдалӧ меставысга тырыс организацијас партіјнӧй органјасӧ редакторјасӧс, организуйтӧ да нуӧдӧ предпріятвӧјас, кодјас кутӧны общественнӧй значєњӧ, јуклӧ партијалыс вынјасӧ да средствојасӧ да заведуйтӧ централнӧй кассаӧн.

Централнӧй Комітет вескӧдлӧ централнӧй сӧветскӧй да общественнӧй организацијас ужӧн наын партіјнӧй группајас пыр.

34. Большевістскӧй вескӧдлӧм да политическӧй уж јонмӧдӧм могыс Централнӧй Комітет вермӧ лӧсӧдавны политическӧй отдєлјас да ЦК-лыс партіјнӧй организаторјасӧс социализм стрӧйтӧмын бӧрӧ колтыс участокјас вылын, кодјас бостӧны торја ыжыд значєњӧ народнӧй овмӧслы да страналы ставнас, а сіџжӧ политическӧй отдєлјасӧн ассыныс ударнӧй мојасӧ нуӧдӧм бӧрті портавны најӧс обычнӧй партіјнӧй органјасӧ, кодјасӧс течӧма производственнӧ-территориалнӧй п р и з н а к сертї.

Політотдєлјас ужалӧны соответствујущӧй производственнӧй партіјнӧй комітетјас правајасӧн да вескӧдлысӧны вескыда ВКП(б) ЦК-ӧн, ЦК-са производственнӧ-от-

расмевөй отделјас пыр, мѣбө нароснө лөсөдөм полѣт-
управленњөјас да полѣтсекторјас пыр.

35. Централнөј Комѣтет помала јуөрталө партинөј
организацѣјаслы аслас уж јылыс.

36. Партинөј Контрол Комѣссѣја:

а) Контролирутө партијалыс да ВКП(б) ЦК-лыс шуөм-
јассө олөмө пөртөм;

б) Партинөј дисциплина торкөмыс мыжајасөс кыскө
кывкутөмө.

в) Партинөј етика торкөмыс мыжајасөс кыскө кыв-
кутөмө.

37. Централнөј Ревѣзионнөј Комѣссѣја ревизутө: а) пар-
тија централнөј органјасын делөјаслыс өдјө да мучкѣа
мунөмсө да ВКП(б) ЦК Секретариат аппаратлыс мучкѣ
уж лөсөдөмсө (налаженност);

б) ВКП(б) ЦК-лыс кассасө да предпрѣятвөјјассө.

VI. Партија крајевөј-областнөј-республикан- скөј организацѣјас јылыс

38. Медвылысса органөн областнөј, крајевөј, респуб-
ликанскөј организацѣјалөн лөө областувса, крајувса пар-
тинөј конференцѣја мѣбө нацкомпартијалөн сјезд, а на
костын — областувса-крајувса комѣтет, нацкомпартијалөн
ЦК. Асланыс ужын најө руководствујтчөны Ставсојузса
коммунист партија да сѣјө вескөдлыс органјас шуөмјасөн.

39. Очереднөј крајевөј, областнөј конференцѣја мѣбө
националнөј коммунистическөј партијалөн сјезд чукөртчө
крајевөј-областнөј комѣтетөн — националнөј компартија
ЦК-өн өтчыд воињынјөн пышкын, а чрезвычайнөјјас —
крајевөј-областнөј комѣтет — нацкомпартија ЦК шуөм сер-
ти мѣбө крајө областө-республикаө пырыс организацѣја-
јасса став шленјас пѣыс којмөд јукөныс щөктөм серти.

Крајевөј, областнөј конференцѣја вылө, нацкомпартија
сјезд вылө представѣтельство нормајас лөсөдөоны крајевө-
вөј, областнөј комѣтетөн, нацкомпартијаса ЦК-өн.

Крајевөј, областнөј конференцѣја, нацкомпартијалөн
сјезд кывзө да вынсөдө отчота докладјас крајевөј, об-
ластнөј комѣтетлыс, нацкомпартијаса ЦК-лыс, ревѣзион-
нөј комѣссѣјалыс да мукөд крајевөј, областнөј учрежден-

нѳојаслыг, обсуждајтѳ крајын, областын лѳбѳ республѳка-
ын партѳјнѳј, сѳветскѳј, кѳѳајственнѳј да профессиѳнал-
нѳј уж вопросјас јылыг, бѳрјѳ крајувса-областувса комѳ-
митет (республѳкајасын нацкомпартѳјалыг ЦК), ревѳзиѳон-
нѳј комѳссѳја да партѳја ставсојузса сјезд вылѳ делегат-
јасѳс.

40. Партѳјалѳн крајевѳј-областнѳј комѳтет, а респуб-
лѳкајасын нацкомпартѳјјаслѳн ЦК быдлунја уж нуѳдѳм
вылѳ лѳгѳдалѳ соответствујущѳј исполњительнѳј органја-
сѳс, 11 мортыг не унжык сѳставѳн, кодјасѳс вынѳѳдѳ
ВКП(б) ЦК, да кык секретарѳс, первојјаѳс да мѳдѳс.
Секретарјаслѳн бытѳ колѳ лѳны ещѳ вылѳ 12 вѳса партѳјнѳј
стаж.

41. Крајувса, областувса комѳтет, нацкомпартѳјалѳн
ЦК котыртѳ крајын-областын-республѳкаын партѳјалыг
унасикас учреждѳеннѳјјас, инѳѳ крајевѳј-областнѳј партѳј-
нѳј органѳ редакцѳјаѳс, кодѳ ужалѳ сѳјѳ контрол улын,
вѳскѳдлѳ вњепартѳјнѳј органѳзацијјасын партѳјнѳј груп-
пајасѳн, котырталѳ да нуѳ ассыс предпрѳјатѳѳјас, код-
јас кутѳны значѳеннѳ став крајлы, областлы да респуб-
лѳкалы, аслас органѳзацијја пыщкын јуклѳ партѳјалыг
вынјасѳѳ да средствојасѳѳ да заведутѳ крајувса-облас-
тувса-республѳкаса партѳјнѳј кассаѳн.

42. Крајевѳј-областнѳј комѳтетлѳн, нацкомпартѳјјаса
ЦК-лѳн пленум чукѳртлывѳѳ кујѳм тѳлыг пыщкын ѳтчы-
дыг не шѳчжыка.

43. Националнѳј да мукѳд областјасса да автономнѳј
республѳкајасса партѳјнѳј органѳзацијјас, кодјас пырѳ-
ны крајјасѳ да республѳкајасѳ, ужалѳны крајевѳј комѳ-
тетјас—нацкомпартѳјјаса ЦК-јас вѳскѳдлѳм улын да ас-
лас пыщкѳсса олѳмын руководствујтѳѳны подув пунктѳм-
јасѳн, кодѳс вѳсталѳма партѳја устав VI јукѳдын крајевѳј-
областнѳј да республѳканскѳј органѳзацијјас јылыг.

VII. Партѳја карса да рајѳнѳвса (сѳктса да кар- са) органѳзацијјас јылыг

44. Карса-рајѳнѳвса партѳјнѳј конференцѳја чукѳртѳѳ
карса-рајѳнѳвса комѳтетѳн во пыщкын ѳтчыдыг не шѳч-
жыка, чрезвычајнѳјјас—карса-рајѳнѳвса комѳтет шуѳм

серти мбõ карса-рајонувса организаціяõ пырыс шленјас коймõд јукõнõн щõктõм серти.

Карса-рајонувса конференція кывзõ да вынгõдõ отчетјас карса-рајонувса комитетлыс, ревизионнõј комиссијалыс да карса-рајонувса мукõд учреждённõјаслыс, бõрјõ карса-рајонувса комитетõс, ревизионнõј комиссијаõс да делегатјасõс крајувса, областувса конференція вылõ мбõ нацкомпартиясас сјезд вылõ.

45. Карса комитетын секретарлõн колõ лоны 10 вога партијнõј стаж, а рајонувса комитетын секретарлõн—7 вога. Карса да рајонувса комитетјасын секретарјас вынгõдõсõны обкомõн, крајкомõн мбõ нацкомпартиясас ЦК-õн.

46. Карса-рајонувса комитет бõрјõ бјуро 5-7 мортыс, котырталõ да вынгõдõ предприятыõјас вылын, совхозјасын, МТС-јасын, колхозјасын да учреждённõјасын первичнõј партијнõј организаціяјасõс, нуõдõ став коммунистјасõс регистривутõм, котырталõ карын, рајонын партијалыс быдсама учреждённõјас, вескõдлõ најõ ужõн, индõ редакторõс карса-рајонувса партијнõј органõ, кодõ ужалõ сижõ вескõдлõм да контрол улын, вескõдлõ вьепартијнõј организаціяјасын партијнõј группајасõн, лõсõдалõ асгыс предприятыõјас, кодјас кутõны значённõ став карлы, рајонлы, карын да рајонын јуклõ партијалыс вынјасõсõ да средствосõ да заведутõ карса-рајонувса кассаõн. Карса рајонувса комитет сетõ крајувса, областувса комитетлы, нацкомпартия ЦК-лы отчет аслас уж јылыс, ВКП(б) ЦК-õн лõсõдõм срокјасõн да формајасõн.

47. Гырыс карјасын, ВКП(б) ЦК лезõм серти, лõсõдõчõны рајонувса организаціяјас, кодјас подчиняйтчõны карса комитетлы.

VIII. Партия первичнõј организаціяјас јылыс

48. Партиялõн подувнас лõны первичнõј партијнõј организаціяјас. Первичнõј партијнõј организаціяјас лõсõдõсõны фабријас, заводјас, совхозјас да мукõд кõзаяственнõј предприятыõјас вылын, колхозјасын, МТС-јасын, Гõрд армия частјасын, сиктјасын, учреждённõјасын да с. в., кõни ем партијасас 3 шленыс ые ещажык. Предприятыõјас вылын, колхозјасын, учреждённõјасын да с. в.,

көни партияса шленыс 3 мөртүс еща, лөсөдсөны кан-
фитатскөй либө партино-комсомолскөй группас, парторг-
яс журнуөдөмөн, кодясөс индөны райкомяс, горкомяс
либө политотделяс. Первичнөй партинөй организацйяяс
вынсөдсөны районувса либө карса комитетясөн, либө со-
ответствуяущөй политотделясөн.

49. Гырыс предприятвөясын, учрежденьнөясын, кол-
хозясын да с. в., көни став предприятвөсө, учреждень-
нөсө да с. в. шымыртыс первичнөй партинөй организацй-
яын коммунистяслөн лыдыс уна (100-саң 3000-өз шлен-
яс дај унжык), быд торја случаын райком-горком либө
соответствуяущөй политотдел вынсөдөмөн вермасны лон-
ны котыртөмаөс цехясын, участокясын, отделясын да
с. в. партинөй организацйяяс. Цехөвөй, участковөйяс, с. в.
организацйяяс пыщкын вермасны лөсөдавсыны парти-
нөй группас бригадясын, предприятвөыввса агрегат-
ясын да с. в.

50. Первичнөй партинөй организацйя јитө робочөй да
крестьянскөй массаясөс партияса вескөдлана органяс-
көд. Сылөн могыс лөб:

1. Массаяс пөвсын партинөй лозунгяс да шуөмјас
вөсна агитационнөй да организацйоннөй уж;

2. Сочувствующөйясөс да выл шленясөс кыскөм
да најөс политика боксаң восјитәјтөм;

3. Отсәсөм райкомлы-горкомлы либө политотделлы
најө быдлунја организацйоннөй да агитационнөй ужын;

4. Предприятвөјас вылын, совхозясын, колхозясын
да с. в. массаясөс производственнөй планяс тыртөм вы-
лө, уж дисциплина јонмөдөм вылө да ударничество пас-
көдөм выло мобилизујтөм;

5. Расхлабанносткөд да предприятвөјас вылын, сов-
хозясын, колхозясын безхөфәјственнөја уж нуөмкөд да
робочөјяслыс да колхөфәјкјаслыс бытовөй условијөјассө
бурмөдөм вөсна тышкасөм;

6. Странаса экономическөй да политическөй олөмын,
кызј партинөй органлөн, вөзмөстчөмөн участвујтөм.

51. Быдлунја уж нуөм вылө первичнөй партинөй ор-
ганизација бөрјө партинөй комитет (фабпартком, завпарт-
ком да с. в.) II мөртүс не унжыкөс, өтү во кешлө, а

цехової організації—партиїної організаторос, кодос вын-
соддo первічної партиїної комітет.

Партиїної організаціїясын, көні ешажык 15 шленыс да кандидатые, партиїної комітетјас оз лосодчыны, а торјодчыны партиїної організаторјас.

Первічної партиїної комітетјасын, кодјас отувтöны 100 шленыс не унжыкös, партиїной уж нуодсö, кызі правіло, производство вылыс мездытöм ужалысјасөн. Парткомјасын, көні партијаса шленјаслөн лыдыс 1000 мортöз, колö ужавны производство вылын ужалöмыс мездöм 2-3 ужалыслы. Парткомјасын, көні шленјаслөн лыдыс 3000-öз дај унжык, вермасны ужавны производство вылын ужалöмыс мездöм 4-5 ужалыс.

Первічної партиїной комітетјас секретарјаслөн колö лоны ешавыло 3 вога партиїной стаж, а парторгјаслы— 2 вога партиїной стаж.

IX. Görд арміјаса парторганизаціяјас јылыс

52. Görд арміяын, Görд флотын да авиацияын партиїной ужнас общöј вескөдлөмсö нуодö РККА-са Политическöј управленьö, кодi ужалö ВКП(б) ЦК војенной јукöд правајасөн. Ассыс вескөдлөмсö ПУР нуодö сiјөн назначитöм политотделјас, војенкомјас пыр да соответствующöј армейскöј конференцияјас вылын бөрјөм партиїной комиссияјас пыр.

Görд арміјаса, флотса да авиацияса парторганизаціяјас ужалöны ВКП(б) ЦК-өн вынсөдöм торја инструкция сертi.

53. Округјасса, флотса да арміјаса политотделјасын начальникјаслы быт колö лоны 10 вога партиїной стаж, дивізіјаса да бригадаса политотделјасын начальникјаслы—6 вога партиїной стаж.

54. Политорганјаслы быт колö кутны чорыд јiгөд меставывса партиїной комітетјаскөд, меставывса партиїной комітетјасас политорганса вескөдлысјас да војенкомјас (политчасть куза отсасысјас) постојаннöја участвујтöмөн, а сiз-жö војнскöј частјасын политическöј уж јылыс политотделса начальникјаслыс да војенкомјаслыс (политчасть куза отсасысјаслыс) парткомітетјас вылын кадыс-кадö докладјас кывзöмөн.

Х. Внѣпартіјнѡ] організаціјајасын партіјнѡ] группајас жылыс

55. Став сјездјас, совещанънѡјас вылын да внѣпартіјнѡ] сѡветскѡј, профсојузнѡј, кооперативнѡј да мукѡд массѡвѡј організаціјајас бѡрјѡм органјасын, кѡні ем ње ещажык партіјаса 3 шленыс, котыртчѡны партіјнѡ] группајас, кодјас возѡ сувтѡны могѡн быд боксаъ партіјалыс вліянънѡсѡ јонмѡдѡм да сылыс політікасѡ внѣпартіјнѡ] средаын нуѡдѡм, партіјнѡ] да сѡветскѡј кѡрт дісціпліна јонмѡдѡм, бюрократізмкѡд тышкасѡм, партіјнѡ] да сѡветскѡј діректівајас олѡмѡ пѡртѡм прѡверајтѡм.

Пырмунан уж нуѡдѡм могыс группа бѡрјѡ секретарѡс.

56. Группајас, кѡтъ кушѡм ез вѡв налѡн значенънѡ] ыс, ставнас подчїнајтчѡны соответствујушщѡј парторганизацијаы (ВКП(б) ЦК, Крајком, Обком, Нацком-партіја ЦК, Горком, Райком). Став вопросјас куъа группајаслы бытъ колѡ чорыда да кежластѡг кутчїсны руковођашщѡј партіјнѡ] організаціјајас шуѡмјасѡ.

XI. Партіја пыщса демократіја да партіјнѡ] дісціпліна жылыс

57. Торја організаціјајасын лїбѡ партіјаын ставнас партіја політіка вопросјас свободнѡја да делѡвѡја обсуждајтѡм лѡѡ тыр праваѡн партіјаса быд шленлѡн, кодї летѡ партіја пыщса демократіјаыс. Сѡмын партіја пыщса демократіја подув вылын вермас паскавны большевітскѡј аскрїтіка да јонмыны партіјнѡ] дісціпліна, кодлы колѡ лоны сознательнѡјѡн, а ње механичскѡјѡн. Но паскыд діскуссіја, међа-нїн партіја політіка вопросјас куъа ставсојуз пастаса діскуссіја, колѡ лоны котыртѡма сізі, међым сіјѡ ез вермы вајѡдны ещанїкјаслыс партіјаса јона унжыкыслы ассыныс вѡласѡ сујны зїлѡмѡ, лїбѡ фракціоннѡј группировкајас лѡсѡдны зїлѡмѡ, кодјас жугѡдѡны партіјалыс ѡгувјалунсѡ, партіјаѡс поткѡдны зїлѡмѡ, кодї вермѡ жебмѡдны пролетаріат діктатуралыс јонлунсѡ да вынсѡ, робчѡј класс врагјаслы нїмкођасѡм вылѡ.

Сы вöсна Ставсоюз пастаса паккыд дискуссия вер-
мас лоны арталöма коланаөн сöмын секi, кор: а) сiжос
лыддöны коланаөн еща выlö республикаса да областув-
са масштаба некымын организацијас; б) ЦК пышкын-кө
ез ло колана чорыд болшiнство партијной политика мед-
гырыс вопросјасын; в) көт ескö ем ЦК-ын öтi вiзöдлас
вылын сулалыс чорыд болшiнство, ЦК-кө лыддö кола-
наөн прöверитны аслас политикалыс вескылунсö партија-
ын дискуSSIONнöй обсуждeннö нуöдöм пыр. Сöмын тајö
условiјөассö нуöдöмөн почö гараңтiрујтны партијас аң-
тiпартијной элементјас боксаң партија пышса демократи-
јаөн злоупотреблајтöмыс, сöмын тајö условiјөас дырјi
почö артавны сы јылыс, мыј партија пышса демократи-
ја мунас делöлы пöмза выlö да оз ло нуöдöма партија-
лы да робочöј класслы вред выlö.

58. Партијаын öтувјалун кутöм, неммиритчytöм тыш
фракционнöй когö да расколö нуöдан весiг iчöтик зiлöм-
јаскöд, медеа чорыд партијной да сöветскöј дисциплина
лоöны медресаыс возза мөгөн партијаса став шленјас-
лөн да став организацијаслөн. Медем пöртны партија
пышкын да сöветскöј став ужын чорыд дисциплина да
быд сiкас фракционность бырöдiгөн шедöдны медчорыд
öтувјалун, ВКП(б) ЦК вермö сетны дисциплина зүгiг, мi-
бö фракционность ловзöдöм, мiбö фракционностьö лөзöм
случајјасын партијной взыскаңнöлыс став мерајассö, ве-
сiг партијаыс вöтлөмөз, ЦК-са шленјас куңа—кандiда-
тö вужöдöм, да, кыңи медчорыд мера, партијаыс вöтлөм.
Ташöм медчорыд мерајас ЦК-са шленјаслы, ЦК-са шлен-
јасö кандидатјаслы да Партијной Контрол Комиссияса
шленјаслы нуöдiгөн условiјөөн колö лоны ЦК-лыс пле-
нум чукöртлөм, сетчö ЦК-са шленјасö став кандидатјас-
сöс да Партијной Контрол Комиссияса став шленјасöс
корöмөн. Партијаса медреса ответственнöй вескöдлысјас-
лөн ташöм öтүвја собраңнöыс-кө кык-којмөд пай јукөн
гөлөсөн лыддас коланаөн вужöдны ЦК-са шленјасöс,
мiбö Партијной Контрол Комиссияса шленјасöс кандидат-
јасö мiбö вöтлыны партијаыс, сiјö мераыс колö лоны
пырыс пыр-жö нуöдöма олөмö.

59. Партијной да сöветскöј центрјаслыс шуөмјас колö
пöртны олөмö öдјö да стöча. Вылысса организацијас-

лыг шуомјассо олөмө пөрттөм да мукөд мыжјас, кодөс лыфдөма партијаса общественнөй мәеньөөн преступнө-
 јөн, вайоны ас бөрөсы: организацијаслы—поріцаньё да
 общөй перерегистраціја (организацијаос леғалөм); партија-
 са торја шленјаслы—сешөм либө тащөм екас поріцаньё
 (сувтөдны на-вид, выговор да с. в.), публичнөй поріцаньё
 ответственнөй партијнөй да советскөй ужјас вылыг
 мыјкө дыра кешлө вештылөм, партијаныг вөтлөм, парти-
 јаныг вөтлөм проступка јывсыс админістративнөй да су-
 дебнөй властјаслы јуөртөмөн.

60. Партијаса шленјас, кодјас өткажитчөны вескыда
 висталөмыг Партијнөй Контрол Комиссіја јуалөмјас вылө,
 пырыс-пыр вөтлыгсөны партијаныг.

XII. Партијанын сөм средствојас јылыг

61. Партијалөн да сійө организацијаслөн сөм сред-
 ствојасыс чукөрмөны шленскөй взносјасыс, партијаса
 предпріятвөјас доходыг да мукөд торјасыс.

62. Партијаса шленјаслы да кандидатјаслы быд тө-
 лысса шленскөй взносјас пуктыгсөны та мындаөн:

Кодјас бөстөны	уждон	100 ш.	мынтөны	—ш.	20 ур.
"	"	101—150	"	—ш.	60 ур.
"	"	151—200	"	1 ш.	— ур.
"	"	201—250	"	1 ш.	50 ур.
"	"	251—300	"	2 ш.	— ур.
"	унжык	300—500	"	2 пр.	ужд.
"	"	500 ш.	унжык	3 пр.	"

3. Кандидатө пырігөн вступительнөй взнос бөстө
 2 прөч. мында бөстан уждоныс.

ЈУРИНДАЛЫГ.

Листбок

I	Первоја пјатилетка војасо партија организационној уждоѝ ыж- даыс	7
	1. Пјатилетка кыкмындаалыс спеціалыстјаслыс ыыд	10
	2. Кыѝ партија јонмодис ужалысјасон коахозној оіктос	15
	3. ЦК јонмодис ужалысјасон вѝзму ужалан да ылі крајјасос	17
	4. Соціалызм строїтан онїја кадын организационној вопрослон тодчанлуныс	21
II	Веекддан советско-хоѝајственној органјасос перестроїтѝм	26
	1. Организационној вопросјас оыкыд промышленностын	26
	2. Организационној вопросјас кокні, пішѝовѝ да вѝр промыш- ленностын	35
	3. Организационној перестројка соціалыстическој вѝзму ужалѝмын	42
	4. Оргвопрос да тѝвар бергѝдчан уж бурмѝдѝм	53
	5. Обеспецїтны ЦК-лыс да СНК-лыс транспорт перестројка јы- лыс шуѝмјасос оломѝ портѝм	56
	6. Государственној аппаратын ісполненно прѝверка јылыс	60
III	Массѝовѝј уж да партијној организацијасос перестроїтѝм јылыс	66
	1. Котырты массајаслыс вынсо да возмѝстѝомсо государствен- ној аппаратыс ужсо бурмѝдѝм ыыло	66
	2. Партија јон вѝла да дествїѝѝ отувјалувоѝ, став партија зон- нас да партијаса быд шлен торїѝн возмѝстѝомѝн да самоот- верженностѝн	73
	3. Партијаса шленјас ідејној вооруженно јылыс	79
	4. Заводса партијној первїчној организацијасос перестроїтѝм да ужсо налыс бурмѝдѝм	85
	5. Сїктса первїчној парторганїзацијасос—выл мојас судтаѝѝ	91
	6. Политотделјаслон опыт да рајкомјаслыс ужсо перестроїтѝм	95
	7. ЦК-ын, Обкомјасын да Крајкомјасын производственно-отраѝ- левѝј отделјас јылыс	101

3. Партија ЦК-лөн левінскі віз, ісполненнѡ контрол да вео-
кѡдлѡмын оператівност—сетісны дај сетасны вермѡмјас . . . 105

Організационнѡі вопросјас (партијнѡі да сѡветскѡі строїтельство)

ВКП(б) XVII-ѡд сјездлѡн резолюціја Л. М. Кагановіч јорт
доклад куѡа 117

ВКП(б) лѡн устав 130

2095

~~СПЕЦХРАНЕНИЕ
Комитет республиканской
библиотеки им. В. И. Ленина~~

СИТАЛМА №
Centr. Biblioteka

КАЪАЛӖМ ОПЕЧАТКАЈАС:

Лістбок	Строкалмд	Гіжма	КолӖ аыѳыны
47	17 вылыоан	нэроовӖ	нэроовӖ
57	4 улысан	д рас	дорыс
62	5 вылысан	предрассудӖн	предрассудок
69	16 улысан	речастӖд	речастӖр
108	18 —.—	перебојтӖд	перебојтӖр
127	19 —.—	аокӖдны	ПаокӖдны

Дов. 60 ур. + 20 ур.
Цена 60 коп. + 20 коп.

КАГАНОВИЧ Л. М.

**Организационные вопросы
(ПАРТИЙНОЕ И СОВЕТСКОЕ
СТРОИТЕЛЬСТВО)**

Доклад на ХУН съезде ВКП(б)
На коми-зырянском языке
Перевод т. т. Кутынина И. и
Маслова И.

Новый Партиздат Сыктывчар. Советская 94.